

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

KONYA VE ÇEVRESİNE 1950-1955 YILLARI
ARASINDA BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN
YERLEŞTİRİLMESİ

Aysel BAŞPINAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Cemile TEKİN

Konya 2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

KONYA VE ÇEVRESİNE 1950-1955 YILLARI
ARASINDA BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN
YERLEŞTİRİLMESİ

Aysel BAŞPINAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Cemile TEKİN

Konya 2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aysel BAŞPINAR
	Numarası	168105011010
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Cemile TEKİN
	Tezin Adı	Konya ve Çevresine 1950-1955 Yılları Arasında Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirilmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Konya ve Çevresine 1950-1955 Yılları Arasında Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirilmesi" başlıklı bu çalışma 11/05/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	Cemile TEKİN	
2	Prof. Dr.	Caner ARABACI	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Çağatay BENHÜR	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aysel BAŞPINAR		
	Numarası	168105011010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
Tezin Adı	Konya ve Çevresine 1950-1955 Yılları Arasında Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirilmesi			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

Aysel BAŞPINAR
Aysel

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Aysel BAŞPINAR		
	Numarası	168105011010		
	Ana Bilim / Bilim	Tarih		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	×	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Cemile TEKİN		
Tezin Adı	Konya ve Çevresine 1950-1955 Yılları Arasında Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirilmesi			

KONYA VE ÇEVRESİNE 1950-1955 YILLARI ARASINDA BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN YERLEŞTİRİLMESİ

Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan bugüne kadar bazen sık bazen seyrek aralıklarla ama devamlı olmak üzere göçler olmuştur.

Bulgaristan Hükümeti, 10 Ağustos 1950 tarihinde verdiği notayla 250.000 Bulgaristan Türkü'nün Türkiye'ye kabulünü istemiş ve göçler başlamıştır. Yaklaşık olarak 15 ay içerisinde 140.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Bu süreç yaşanırken Türk ve Bulgar Hükümetleri de karşılıklı olarak birbirlerine birçok nota vermiştir. 1951 yılı sonlarına doğru Türk Hükümeti, Bulgarların göçmenler arasına sahte vizeli ve Çingene soyundan kimseleri sokması nedeniyle sınırı kapatmıştır. Bu göçler çeşitli antlaşmalara ve özellikle Türkiye ile Bulgaristan arasında göçleri düzenleyen İkamet Mukavelenamesi'ne aykırı olarak baskı ile gerçekleştirilmiştir. Tüm göçmenler iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye alınmışlardır. Bu şekilde Türk Hükümeti tarafından hepsi iskan edilmiş ve ayrıca bu göçmenlere toprak verilmiştir.

Bulgaristan göçmenlerinin 1950-1955 dönemindeki iskân edilme

yerlerinden biri de Konya ve çevresi olmuştur. Konya merkez ve ilçelere, ilçelere bağlı köy ve bucaklara yerleştirilmiştir. Yerleştirilen göçmenlere çeşitli yardım kuruluşlarının ve halkın da yardımıyla barınma, yiyecek, giyecek, eşya gibi pek çok yardımlar yapılmış, ihtiyaçları giderilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Türkiye, Konya, Bulgaristan, İskân.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Aysel BAŞPINAR		
	Student Number	168105011010		
	Department	History		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	×	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Assistant Professor Cemile TEKİN		
Title of the Thesis/Dissertation	Settlement of Bulgarian Migrants in Konya and its Vicinity Between 1950 and 1955			

SETTLEMENT OF BULGARIAN MİGRANTS İN KONYA AND İTS VICİNİTY BETWEEN 1950 AND 1955

From the Ottaman-Russia war in 1877-1878 to today, there are some continuous migrations, sometimes frequently sometimes rarely, from Bulgaria to Turkey.

The Bulgarian government intended to send the whole 250.000 Bulgarian Turks as mentioned in the Bulgarian Note of the 10 August 1950 to Turkey and then the migrations started. Approximately in 15 months 140.000 people migrated to Turkey. During this period, Turkish and Bulgarian governments gave notes to each other. Towards the end of the year 1951, the Turkish government closed down the frontier due to the Gypsies given forged visas by the Bulgarians. These migrations were carried out in contravention of various agreements and, in particular, Residence Agreement, which was the convention on the settlement of migrations between Turkey and Bulgaria. All immigrants were taken to Turkey as settlers. In this way, all of them were settled by the Turkish government and also these immigrants were given land.

One of the inhabitation places of Bulgarian immigrants is Konya and its environment. They are placed to Konya city center and its districts, villages and towns connected to these districts. With the help of various charity organizations and folk, settlers have been provided with various kinds of help such as housing, food, clothing, goods and thus their needs were covered.

Keywords: Migration, Turkey, Konya, Bulgaria, Settlement

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
GİRİŞ	2
BİRİNCİ BÖLÜM	4
BULGARİSTAN TÜRKLERİ'NE YAPILAN BASKI VE ZULÜMLER	4
1.1. Sosyal ve Siyasal Alanda Yapılan Baskılar	4
1.2. Eğitim Alanında Yapılan Baskılar	9
1.3. Ekonomi Alanında Yapılan Baskılar	14
1.4. Dini Alanda Yapılan Baskılar	17
İKİNCİ BÖLÜM	20
BULGARİSTAN TÜRKLERİ'NİN 1950-1955 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜRECİ VE YERLEŞTİRİLMELERİ	20
2.1. Türk-Bulgar İlişkileri ve Göç Süreci.....	20
2.3. Göçmenlerin Yerleştirilmesi.....	30
2.4. Göçmenlere Yapılan Yardımlar	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN 1950-1955 DÖNEMİ VE ÖNCESİNDE KONYA VE ÇEVRESİNE YERLEŞTİRİLMELERİ.....	47
3.1. Konya'ya Yapılan 1950 Öncesi Göçler ve Yerleştirilmeleri.....	47
3.2. 1950-1951 Yılı Yerleştirilmeleri	53
3.3. Göçmenlerin 1952-1955 Yılları Arasında Yerleştirilmeleri	65
3.4. Göçmenlere Yapılan Yardımlar	68
SONUÇ	75

KAYNAKÇA	77
EKLER	80

ÖN SÖZ

Anadolu insanlık tarihinde, iç ve dış göçler sonucu ortaya çıkan önemli uygarlıkların yaşandığı bir coğrafya olarak kabul edilmektedir. Özellikle XVIII. yüzyılın sonundan itibaren belirli aralıklarla yoğunluk kazanarak süregelen Balkan kökenli dış göç hareketleri ile karşı karşıya kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu ile başlayan ve devletin genişlemesi ve büyümesine yönelik politika olarak teşvik edilen göçler sonucu Anadolu toprakları dışındaki alanlarda önemli sayıda Türk topluluklar iskân edilmiştir. Bulgaristan'dan 1950 - 1952 yılları arasında gelen ve devlet tarafından yerleştirildikleri için iskânlı göçmen olarak kabul edilen göçmenler iskân yasasına göre yapılan planlamalar doğrultusunda ülkenin çeşitli il-ilçe ve köylerine dağınık veya mahalleler eklenmek suretiyle yerleştirilmişlerdir. Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin yerleştirilme yerlerinden biri de Konya'dır.

Çalışmada, 1950-1955 döneminde Bulgaristan göçlerinin Konya'da hangi bölgelere yerleştirildiği, ulaşılan kaynaklara göre değerlendirildi. Çalışmanın giriş kısmında Bulgaristan tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde 1950-1955 dönemindeki Bulgaristan Türkleri'ne yapılan baskı ve zulümler ele alınmıştır. İkinci bölümde Bulgaristan Türkleri'nin Türkiye'ye göçleri, onların yerleşimleri, yerleşmelerindeki gerekli ihtiyaçları karşılamak ve onları müstahsil duruma getirmek için yapılan yardımlardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise aynı dönemdeki göçmenlerin Konya ve çevresine yerleşimleri ve yapılan yardımlar hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın genel bir bakışını içeren sonuç bölümü yer almaktadır.

Konunun seçilmesinin sebebi, bu güne kadar Bulgaristan göçleri ile ilgili pek çok araştırma yapılmasına rağmen, bu göçlerin Konya ve çevresine yerleştirilmelerine dair bir çalışma daha önce yapılmamış olmasıdır. Bu çalışmada, 1950-1955 döneminde Bulgaristan göçmenlerinin Konya'da hangi bölgelere yerleştirildiği Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki belgeler, dönemin Konya gazeteleri, canlı kaynaklardan ve ilgili kitap, makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinden alınan bilgiler çerçevesinde incelenip konu

aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın hazırlanma sürecinde birtakım zorluklarla da karşılaşmıştır. Bunlardan biri, kaynak bulma açısından yaşanan zorluklardır. Bulgaristan göçleri ile ilgili pek çok kaynak olmasına rağmen Bulgaristan göçmenlerinin Konya'ya yerleştirilmesiyle ilgili sınırlı sayıda kaynak bulunabilmiştir. Bir diğer zorlanılan kısım ise, Bulgaristan göçmenlerinin göç süreçleriyle ilgili bilgi vermek istemeyişleri olmuştur. Ancak bunların hiçbiri çalışmada bir bütün oluşturmaya engel olmamıştır.

Araştırmamın planlanmasından yürütülmesine kadar her aşamada bana sabırla yol gösteren, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım hocam; Dr. Öğr. Üyesi Cemile Tekin'e teşekkürlerimi sunuyorum.

GİRİŞ

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Rumeli Türklüğünü beş yüz yıllık kökünden söküp atmıştır¹. Bütün cephelerde Osmanlı Devleti'nin yenilgiyle sona eren savaş sonrasında imzalanan Berlin Antlaşması'yla (13 Temmuz 1878) Tuna ile Balkanlar arasında Sofya, Niğbolu, Zıştovi, Rusçuk, Silistre, Varna, Şumnu, Lofça ve Tırnova gibi şehirleri içine alan muhtar bir Bulgaristan Prenslığı kuruldu. Ayrıca aynı antlaşma ile Filibe, İslimye, Eski Zağra, Tatarpazarcığı, Surgaz ve Hasköy sancaklarından oluşan Doğu Rumeli vilayeti oluşturuldu. Prenslik 1885'te Doğu Rumeli vilayetini de topraklarına kattı. 1912 Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan Batı Trakyası olarak adlandırılan Kırçali, Koşukavak, Ortaköy, Gümülcine Yaylası, Darıdere, Eğridere, Paşmaklı, Rodopçuk, Nevrekep ve Razlık ilçeleri de Bulgaristan topraklarına dahil edildi. Böylece 1885'te 96.000 km² olan Bulgaristan, bu Türk ilçelerinin ilavesiyle 111.000 km²'lik bir devlet haline geldi. Son olarak ise Romanya'dan Güney Dobruca bölgesi Bulgaristan'a katıldı².

Berlin Antlaşması'nın (13 Temmuz 1878) Türk haklarını ve Türk varlığını koruyan tüm maddelerine rağmen, Türkler her çeşit zulme ve katliama maruz bırakılmıştır. Bulgarlar, işgal sonrasında binlerce Türk'ü kurşuna dizmişler, hamile kadınları katletmişler, ahaliyi camilere doldurup yakmışlardır. Bu durumda 200 000 kadar insan ocak ayında İstanbul'a göç etmiştir. Geride kalanlar Bulgaristan'da azınlık durumuna düşmüşlerdir³.

Bulgarlar, Türkleri göçe zorlayarak Balkanlardan atmak, bu topraklara tek ulus halinde sahip olmak istemişlerdir. Amaçlarına ulaşmak için hiçbir baskı ve zulümden çekinmemişler, istedikleri de gerçekleşmiştir. Türk halkı yaşadığı onca şeyden sonra tek kurtuluş yolu olarak göç etmeyi seçmiştir. Kafiler halinde yağmur çamur demeden yollara düşmüşler ve Osmanlı Devleti'ne sığınmışlardır. Rumeli'den göç meselesinde Osmanlı Devleti bir ikilem yaşamıştır. Göçü kabul etse, Rumeli'deki Türk ve Müslüman varlığı

¹Bilal Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1986, s. 10; Alp, *a.g.e.*, s. 1.

²Yusuf Halaçoğlu, "Bulgaristan (Osmanlı Dönemi)", *DİA*, VI, İstanbul 1992, s. 398.

³Beğlan Toğrol, *112 Yıllık Göç (1878-1989)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989, s. 69; İlker Alp, *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878-1989)*, Trakya Üniversitesi Yayınları:90\1, Ankara 1990, s. 22.

sona erecekti. Kabul etmese, mezalimle karşılaşan Rumeli Müslümanları yok olacaklardı. Osmanlı Devleti muhacirlere kapılarını açmış, ekonomisinin yettiği kadar yardım etmiştir. Sonuçta, askerî ve ekonomik yönü güçsüz olan devlet, halkı yerinde sabitleyememiş ve böylece Rumeli, göçlerle büyük oranda boşalmıştır. Muhacirlere sağlık hizmetleri, yiyecek, giyecek, barınacak yer hatta çalışacak iş bile sunmuştur. Osmanlı Devleti hatta Türkiye Cumhuriyeti, bu göç hareketlerinden siyasî, sosyal, ekonomik ve demografik açıdan oldukça etkilenmiştir⁴.

Bulgar Hükümeti, Bulgarlaştırma siyasetini, resmîleştirmek maksadıyla hazırladığı belgeleri, Türklere zorla imzalatma yoluna gitmişlerdir. Belgeleri imzalamayanlar dövülmüş gözlerinin önünde kadınlarının, kızlarının ırzlarına tecavüz edilmiş, bu da sonuç vermezse anneler çocuklarının önünde, çocuklar da ebeveynlerinin önünde öldürülmüşlerdir⁵. Göçmenlerin geride bıraktıkları mallar, mülkler Bulgarlarca yağma edilmiş, Bulgar ve Rus tarihçiler bu olayı gizlemişlerdir. 1953 yılında Bulgar Devleti'nin 75. yıl dönümünde bu konuda yayın yapmışlar; bunun bir "toprak ihtilali" olduğunu söylemişlerdir⁶.

Bulgaristan'da yaşayan Türkleri kovmak, soykırıma tâbi tutmak, sindirmek, kültürünü yok etmek ve bu sayede Bulgarlaştırmak gibi uygulamalar devlet siyaseti haline getirilmiştir. Bunu bazen şiddetli baskılarla, bazen de biraz daha yumuşatılmış bir şekilde, XX. yüzyılın sonlarına kadar devam ettirmişlerdir.

---

⁴Sibel Orhan, "Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi", (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay 2008, s. 86-87.

⁵Alp, *a.g.e.*, s. 13.

⁶Şimşir, *a.g.e.*, s. 201.

BİRİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN TÜRKLERİ'NE YAPILAN BASKI VE ZULÜMLER

1.1. Sosyal ve Siyasal Alanda Yapılan Baskılar

I. Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti Çatalca'ya kadar çekilmesi ile bu bölgeye kadar ilerleyen Bulgar orduları ve onlara yardım eden Bulgar Komitacıları Trakya ve Makedonya'da katliamlar yaptılar. Vahşet niteliğinde olan bu katliamlardan birisi, Demir Hisar'da, 64 Türk'ün bir kahvehaneye doldurularak canlı canlı yakılarak öldürülmesidir⁷. Sarayiçi Hadisesi de başlı başına acı bir destandır. Bulgar zabıtları bu vahşeti tebessüm ile seyrediyorlar, üstünde başında giyecek olmayan esirleri ağır ağır yağın yağmurlar ıslatıyordu. Yerler ıslak ve rutubetliydi. Ekmek yoktu ve mataralarda su görülürse zavallı esirler şehit ediliyordu. Askerlerimiz aç olarak yere uzanmış yatıyorlardı. Belçika'da "Le Solt" gazetesinde "*Bulgarlar geçtikleri yerlerde çocuk, kadın, ihtiyar bütün Türkleri kesiyorlar. Müslüman köyleri yakıyorlar...Camiler yıkılıyor...*" diye yazmışlardı⁸.

Türk azınlığı için 1946'dan 1950 yılına kadar geçen zaman korkunçtu. O devirlerde bütün Rodop Balkanları havalisi çetelerin kontrolü altındaydı. Zaman zaman hükümet kuvvetleriyle bu havali köylerine gittiği olurdu. Fakat bu gidişler, ne hükümete ne de orada yaşayan Türk köylerine fayda sağlıyordu. Çünkü askerlerin sorularından kurtulan Türkler, bu defa çetelere hesap vermek zorunda kalıyordu. Çeşitli eziyetler çekiyorlar, hatta bazıları hayatlarını bile kaybediyorlardı. Hükümet de "*Çetelere yardım ettiniz*" diye bazı köylüleri Divan-ı Harbe veriyordu⁹. Türk-Bulgar hududuna Bulgarlar tarafından yığınaklar yapıldığı ve hududa askeri yığıldıkları bildirilmiş, Rus birliklerinin de bulunduğu ilave edilmiştir. Türk-Bulgar hududunun açılmasını bekleyen Bulgaristan Türkleri, komünistler tarafından temerküz kamplarına sürülmüştür. Türklere baskı, onlara cemaat teşkil ettikleri Varna

⁷İbrahim Çulha, "Bulgaristan Türkleri'nin Türkiye'ye Göç Süreci (1950-1951)", *Akademik-der*, S. 1, İzmir 2017, s. 53.

⁸*Yeni Meram*, 16 Eylül 1950, 19.

⁹Kemal Şevket Batıbey, *Ve Bulgarlar Geldi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1976, s. 141.

şehrinde son haddini bulmuştur. Baskının son haddini bulduğu diğer bir şehir de Plevne'dir. Bu taraflarda tevkif edilmeyen Türk ailesi kalmamıştır¹⁰. Bulgaristan Türkleri, "Trudovak" adı verilen işçi-asker taburlarında ağır işlerde çalıştırılarak askerliklerini yapmak mecburiyetinde kalıyorlardı. 1947'den itibaren Türk azınlığın ileri gelenleri ve aydınları sorgusuz süalsiz tutuklanmaya başlamıştı. Türk öğretmeni, din adamı, esnaf ve sanatkârı bütün Türklerin belirli plan ve programlar çerçevesinde sık sık toplantılara çağrılmaları, Marksist-Lennist teorilerin adeta zorla aşılınmaya çalışılması Bulgaristan Türklerini tedirgin etmişti. Türklerin karşılaştıkları Bulgarlaşım yok olma tehlikesi Türkiye'ye göç düşüncelerini pekiştirdi¹¹.

Yeni Meram gazetesi 3 Aralık 1950 tarihli haberinde, Bulgaristan radyosunda sulhçu hareketlere iştirâk etmeyenlerin ve bu hareketler aleyhinde çalışanlar hakkında kanunun meclis tarafından onaylandığı belirtilir. Şimdiye kadar buna benzer kanunlar diğer memleketlerde de kabul edilmiş ve bundan sonra da temizlik hareketlerine girişilmiş ve mahkemelerin vazife dışında da iş yapmaya başladıkları bildirilmişti. Siyasi çevrelerde belirtildiğine göre, Bulgaristan'da yeni kabul edilen bu kanun istenildiği gibi tefsir edilebilecek ve sulh aleyhtârı faaliyet kisvesi altında istenilen her şahıs mahkemeye verilerek cezalandırılacaktır. İlave edildiğine göre, Bulgaristan'da özellikle de köylülerin rejime karşı muhalefeti, bu yeni kanunla ezilmek isteneceği belirtilmiştir¹².

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun Balkanlardaki, Türklere yapılan zulümler hakkındaki verdiği sözlü soru önergesinde, Balkanlarda muhtelif Balkan Devletlerine mensup çete ve kıtalar tarafından Türk ve Müslümanların koyun boğazlar gibi sürü halinde imha edilmekte ve Türk olan Pomakların Türk isimlerini Bulgar isimleriyle değiştirmekte ve ferace giyen kadınların feracerini çıkartarak fotoğraflarını aldırıp Bulgar isimlerini taşıyan yeni nüfus tezkerelerine yapıştırmakta olduklarını ve bunu

¹⁰Yeni Meram, 16 Ekim 1952, 779.

¹¹İbrahim Kamil, *İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları*, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara 1989, s. 32.

¹²Yeni Meram, 30 Aralık 1950, 117.

kabul etmeyenleri kabile halinde katlettiklerini Bulgaristan'dan gelenlerden duyduğunu anlatır¹³. Bulgaristan Türkleri üzerinde uygulanan baskılar ve onları asimile etme çabaları öncelikle milli benliğini hedef almaktadır. Kılık kıyafet üzerine getirilen yasak, Türk kadınlarının şalvar yerine etek veya pantolon giymelerini mecbur kılmış, yaşlıların dahi başları açtırılmıştır. Bulgar devleti, Türk kadınlarının kıyafet yasağına uymalarını sağlamak amacıyla, onları, eşlerini işten kovmakla tehdit etmiştir. Bu şekilde, devlet, çok fazla dışarı çıkmayan, devlet işlerinde çalışmayan ve kamusal alanlarda bulunmayan yaşlı Türk kadınlarının yasağa uymalarını sağlamaya çalışmıştır¹⁴. Askere gitme ve terhis olma, çocuklara isim koyma ve düğünlerdeki gelin alma törenlerindeki adetler kaldırılmıştır. Türlçe halk oyunları, şarkı, türküler menedilmiş, Türk azınlığın Bulgar dansları öğrenmesi ve oynaması teşvik edilmiştir. Türkçe kitap, gazete, dergi okumak ve bulundurmak yasaklanmış, Türk radyosunun dinlenmesi engellenmeye çalışılmıştır. Evlerin aranması sırasında plak ve kasetler toplatılmıştır. Türkiye ile haberleşme imkanları ortadan kaldırılmış, ziyaret ise tamamen engellenmiştir. Bu planlı ve programlı uygulamaların tamamı Türkleri Bulgarlaştırmak için yapılmıştır¹⁵. Yeni Meram gazetesi 30 Eylül 1950 tarihli haberinde Ömer Seyfettin'in "Bomba" adlı eserinin Bulgaristan Türklerine yapılanları aydınlatması bakımından uygun olduğu belirtilir¹⁶.

Yeni Meram gazetesi 1 Ekim 1950 tarihinde yer alan yazıya göre, Balkan faciaları tarih karşısında örnek tablolar koyar. İbret alem için dünyanın hürriyet seven milletleri görmeli de insanlık notunu vermelidir. Acaba arz bu kadar zalim, gaddar insanlar yetiştirdiğini bilse köküne ayran suyu dökmez mi? Kendilerini yetiştiren dünyaya karşı utansınlar ki yılanlardan daha fena olan bu mahlukların leşini yine toprak kabul ediyor. Çünkü kötülerin ölüsünü toprakta kabul etmez, derler. Ölüsü yakılır, külü

¹³BCA, 030\01\0 \0\53\316\11.

¹⁴Zehra Kaderli Yapıcı, "Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları", (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2008, s. 258.

¹⁵Kamil, , a.g.e., s. 57.

¹⁶Yeni Meram, 30 Eylül 1950, 29.

göğe savrulur¹⁷. Bulgaristan'da Türklere yapılan mezalim o kadar çoktur ki bunları yazmak veya kitaba koymak için yıllarca çalışmak gerekir. Harmanlı kasabasına bağlı Belenil köyüne Bulgar tahsildarı, yanında jandarmalarla vergi toplamak için geldiğinde bir Bulgar tarafından atılan kurşunla ölür. Katil de ortadan kaybolur. *"Bunu yapan Müslüman Türkler veya Pomaklardır."*, diye derhal tevkif ve işkenceler başlar. 19 Müslüman Harmanlı'ya bağlı Kavaklı Karakolu'na götürülür. Günahsız insanlar, jandarmalar tarafından (Bulgar halkı da dahil) orta dayağına çekilirler, ağaçlara baş aşağı asılırlar, iki gün sonra Harmanlı Hapishanesi'ne naklolurlar. Hasköy sancağındaki mahkemeye getirilinceye kadar yapılan dayak ve işkencelerden üç tanesi yolda can vermiş, diğer günahsız Müslümanlar da mahkemeden kurtulmuş ama işkence onları kötürüm haline getirmiştir¹⁸.

Bir gün Bulgaristan'da bulunan Bulgar şairi Danif bir yere çıkar ve bağırır:

*Bir Türk'ü bulup da dörde bölmek
Artık bize vazife olsun
Dağlar başı karı kemik dolsun
Bulgar yaşamaz yaşar bu sancak,
Makedonya'da yükselirse ancak.*

"Kocaman" diye vasıflandırdıkları bu şairin ölmüş kahraman Türklerin kemikleriyle oynadığı görülmektedir¹⁹.

Yeni Meram gazetesi 6 Kasım 1950 tarihli haberde Sivillengrad'da 6500 göçmenin beklediği belirtilmiştir. Bağımsızlık düşüncesiyle içlerinden 200-300 arasında insan öldüğü belirtilmektedir²⁰. Bulgaristan'dan Edirne'ye gelen göçmenin anlattıklarına göre, Komünist Bulgar Hükümeti kuvvetlerinin Bulgar çeteleri arasında yapılmakta olan çarpışmalar gittikçe büyüyerek bir iç harp mahiyetini almıştır. Komünist Bulgar Hükümeti, isyan ederek dağa çıkan ve muntazam birlikler halinde çarpışmaya başlayan hürriyet taraftarları

¹⁷Yeni Meram, 1 Ekim 1950, 30.

¹⁸Yeni Meram, 2 Ekim 1950, 31.

¹⁹Yeni Meram, 16 Ekim 1950, 45.

²⁰Yeni Meram, 6 Kasım 1950, 65.

üzerine büyük askeri kuvvetler sevk etmişlerdir²¹.

Bulgaristan Türkleri'ne yapılan baskılar içerisinde kadınlara tecavüzlerde olmuştur. Bunlardan biri, Ortakışla köyünü basan ve soyan Bulgar askerleri tarafından yapılmıştır. Boz Ahmedî ve oğlunu bayıltıncaya kadar dövdükten sonra 18 yaşındaki gelinine tecavüz etmişlerdir. Gelin, sabaha karşı kendini asmak suretiyle intihar etmiştir. Bulgar askerlerinden diğer köy kızları ve gelinleri gibi saklanma fırsatı bulamamıştır. Diğer bir tecavüz vakası da Kargılı sarca köyünde meydana gelmiştir. Paşa'nın gelini denilen genç gelin, Bulgar vahşilerinin elinden kendini kurtaramamıştır. Bulgar askerleri evinden uzaklaşınca kayınvalidesinin gözü önünde ekmeğe bıçağıyla karnını deşerek intihar etmiştir²².

Mustafa adındaki bir göçmenin anlattıklarına göre, *"Babamın oturduğu evden bir kaç metre ilerde küçük bir evcik vardı....O gece saat ikide büyük gürültülerle bütün köy ayağa kalktı. Bağrıışlar, imdat sesleri, silah patlamaları, yanan evlerin çatırdısı, konuşmalar (Meğerse komünistler o gece köyü yağmaya gelmişler)....Köyde tam iki ev yanmıştı. Komünistler Fatma ve Zeynep adındaki kızların cebren ırzına geçerek kaçmışlar. Aynı zamanda İsmail dedenin üzerine petrol dökerek en vahşi şekilde tutuşturup yakmışlar..."*²³

Sofya'da Türkiye aleyhine yapılan büyük gösterilerin 3 Mart 1953'te yapılacağı gazete haberlerinde geçmiştir. Sofya radyosuna göre, gösteriler 22 Şubat'ta Lavski'nin 80. ölüm yıl dönümünü anma törenlerinde olmuştur. Lavski, Bulgaristan'ın Osmanlı'ya giriştiği İstiklal Savaşı'nın unutulmuş simalarındandır. 3 Mart'ta gösteri yapılmasının sebebi ise, Osmanlı'nın ayrılışının 75. yıl dönümü olmasından kaynaklanmaktadır²⁴. Ankara'daki Bulgar elçiliği tarafından bastırılan komünist beyannameleri 16 Ocak 1955 tarihli gazete haberine göre, ele geçirilmiştir. Bulgar elçiliğinin nezaketsiz hareketleri artmıştır. Hükümetin nezaket ve tahammülünü bu şekilde istismar eden demirperde gerisi diplomatların birer kızıl ajan olarak faaliyette

²¹Yeni Konya, 9 Nisan 1951, 660.

²²Batıbey, a.g.e., s. 32.

²³Selçuk, 10 Kasım 1950, 506.

²⁴Yeni Konya, 23 Şubat 1953, 1330.

bulunmalarına daha fazla musamaha gösterilmeyeceği belirtilmiştir²⁵. Bulgar milletinin 1944 ayaklanmasının 11. yıl dönümü münasebetiyle Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesi, 27 Ağustos 1955'te parolasını yayınlamıştır. Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan arasındaki iyi komşuluk münasebetlerinin ve işbirliğinin sağlanacağını, bu memleketlere refah içinde yaşama fırsatı vereceğini belirtmiştir²⁶. Ancak vadedildiği gibi bu gerçekleşmemiştir.

Üç oğluyla birlikte Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden ve şu anda 78 yaşında olan Nefiye Güler, yaşadığı sıkıntıları şu şekilde anlatır: *"Çok baskılar uyguladılar, huzurumuz kalmadı. Zorla adımızı değiştirdiler, Türk ismi istemiyorlardı. Bulgar adı koydular her birimize. Zorla kapıya dayandılar, tehdit ettiler bizi. 'Gidip müracaat edeceksiniz, adınız değişecek' dediler. Kimliğimizi, soyumuzu, inancımızı yok etmeye çalıştılar. Gittik mecburen adımı 'Nadya' yaptılar. Orada kimlik çıkarttılar. Tabii sonra Türk vatandaşı olduk, değiştirdik. Eşim hayattaydı o zaman, onun adını da 'Hilip' koydular. En büyük zulüm adımızı değiştirmeleri oldu...Etraf köylerde çok eziyetler yaptılar. Onlara baskın yaptılar, dövdüler, hapis ettiler, evlerini yıktılar..."*²⁷

Yıllardır çeşitli bahanelerle yok edilmek istenen Bulgaristan'daki Türk azınlığı 1951 ve 1958 göçleri, 1972 Pomak Türklerinin isimlerinin değiştirilmesi, 1974 Kıbrıs Barış Harekatı ve 1984-1985 son olayları sebebiyle toplantı, gösteri, miting teşebbüslerinde bulunmuşlardır. Anayasaya göre eylemler durdurulmalı, yapanlar da cezalandırılmalıdır. Eylemler cezalandırılmıyorsa, uygulama kararlarını bizzat devletin almış olduğu düşünülmektedir²⁸.

1.2. Eğitim Alanında Yapılan Baskılar

Bulgaristan Türklerine eğitim alanında da Bulgarlar tarafından çeşitli baskılar yapılmış, onlara zorluklar yaşatılmıştır. Tatar pazarcık şehrinde 1877-

²⁵Yeni Konya, 16 Ocak 1955, 1998.

²⁶Yeni Meram, 28 Ağustos 1955, 1798.

²⁷ Sevda Duman, "Nefiye Güler", *Aile*, S.146, İstanbul 2017, s. 24.

²⁸Kamil, *a.g.e.*, s. 75.

1879 yılları arasında, 21 cami ve yedi medrese yıkılıp yakılmıştır. Filibe şehrinde ise harpten önce mevcut 80 adet cami, medrese ve Türk mektebinden 1879'da ancak beş adet kalmış, 75'i ise yıkılıp yakılmıştır. Şehirdeki 11 medresenin hepsi yok edilmiş, 18 Türk mektebinden ikisi ayakta kalmış, yıkımlar daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. Mesela, 1880 yılında Bulgarlar Sofya'da "Sakallı Ahmet Ağa Medresesi"ni, Taş Mektep" adlı vakıf okulunu vb. birçok okul ve medreseleri yıkıp yok etmiştir²⁹. Bulgaristan 1891 yılında çıkardığı kapsamlı bir milli eğitim kanunu ile Türk azınlık okulları Bulgar yönetiminin kontrolüne girmiştir. Birçok Türk okul binası Bulgarlar tarafından işgal edilip farklı maksatlarla kullanılmasının yanısıra Türk vakıf mallarının yağmalanması ile okullar yoksul duruma düşmüştür. Türk azınlık okullarında öğretmenlik yapabilmek için 8 Ocak 1908 tarihinde çıkarılan "*Bulgaristan İlk ve Orta Öğretim Yasası*" ile Bulgar vatandaşı olmak şartı konulmuştur. Daha önceden anlaşmalarda belirtilen ve Türk Okul Encümenlerine verilen yetki ile Türk okullarına Türkiye'den öğretmen getirtilebilmekteyken çıkarılan bu kanunla Türkiye'den öğretmen getirilmesinin önüne geçilmiştir. Amacın Bulgaristan'daki Türkler ile Türkiye arasındaki bağların kesin olarak kopartılmasının yatmakta olduğu düşünülmektedir³⁰.

Balkan Savaşları sırasında Bulgaristan'ın Güney Dobruca'yı Romanya'ya terketmesi, buna karşılık Türkiye'den geniş topraklar alması eğitimi etkilemiştir. Terkedilen ve kazanılan topraklarda büyük çoğunlukla Türkler oturduğu için Bulgaristan'daki Türk okullarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin sayısında önemli değişim olmuştur. Dobruca'daki yaklaşık 350 Türk okulu, 380 Türk öğretmeni ve 27 bin Türk öğrencisi Bulgaristan'dan çıkmış, Rodop ve Pirin bölgelerinin ilhakı ile 857 Türk okulu, 899 Türk öğretmeni ve 23.181 Türk öğrencisi ise Bulgar idaresine geçmiştir³¹.

Neuilly (Nöyi) Barış Antlaşması (27 Kasım 1919) ile Bulgaristan sınırları içinde yaşayan azınlıklar; inançlarının, örf ve adetlerinin, duygu ve

²⁹Hüseyin Memişoğlu, *Bulgaristan Türklerinin Eğitimi*, Şafak Matbaası, Ankara 1992, s. 8.

³⁰Çulha, *a.g.m.*, s. 54.

³¹Memişoğlu, *a.g.e.*, s. 17.

düşüncelerinin gereklerini serbestçe yerine getirebileceklerdi. Medenî ve siyasî hakların tamamına sahip olabilecekler, istedikleri mesleği ve sanatı bağımsız seçebileceklerdi. Azınlıklar dini törenlerde, ayîn ve toplantılarda, ticaret işlerinde, basın yayın alanında mahkemelerde ve her yerde kendi ana dillerini serbestçe kullanabileceklerdi. Bulgar Hükümeti, azınlık çocuklarının anaokulu ve ilkokullarda kendi ana dilleriyle eğitim- öğretim görmelerine de kolaylık sağlayacaklardı. Bulgaristan, bu yükümlülükleri tek taraflı bozamayacağı gibi çıkardığı veye çıkaracağı anayasa, kanun ve yönetmelikler ile azınlıkların hürriyetlerini kısıtlayamaz, ortadan kaldıramazdı³². Ancak 1930'lu yıllarda Türk okul encümenlerinin yetkileri ve hakları hiçe sayılarak Türk okullarına Bulgar öğretmenleri atanmıştır. Önceden de kapatılan Türk okullarının kapatılması 1930 yılında yaygınlaştırılmıştı³³. Bulgaristan Türklerinin eğitimi, 1934-1944 döneminde daha ağır şartlar altında kalmıştır. Bu dönem Bulgaristan Türk eğitiminin o güne kadar görülen en karanlık dönemi olmuştur. 19 Mayıs 1934 hükümet darbesinden sonra iktidara gelen faşist yönetici çevreler, Bulgar halkının Osmanlı hakimiyetine ve Türk beylerine olan nefreti ile spekülasyon yaparak Türk azınlığına karşı nefret ve şüphe yaymaya, Atatürk ilkelerinin Bulgaristan Türkleri üzerindeki etkisini kırmaya çalışmışlardır³⁴.

Komünist dönemde ise komisyonların çalışmaları sonucu 1949'da büyükler için okuma yazma kitabı da dahil olmak üzere 14 okul kitabı hazırlanmış ve Eğitim Bakanlığı'na bağlı "*Noradna Prosveta*" devlet yayın evi tarafından basılmıştır. Bu çalışmalar daha ileriki yıllarda da yoğun olarak sürdürülmüş ve 1950-1958 döneminde de Türk azınlık okulları için dört milyona varan 600 kitap ve eğitim-öğretime yardımcı edebiyat kitapları yayınlanmıştır. Bu kitaplarla Türk çocuklarına Türk kültürünü tanıtmak değil, komünizmin öğretilerini aşılama amacı güdülmüştür³⁵. Türk Hükümeti de bu zararlı faaliyetlerin önüne geçmek için Bulgaristan'da yayınlanan "*La Bulgarie ve Bulgaria*" adlı iki derginin Türkiye'ye sokulmasını ve

³²Kamil, *a.g.e.*, s. 14.

³³Çulha, *a.g.m.*, s. 55.

³⁴Memişoğlu, *a.g.e.*, s. 24.

³⁵Çulha, *a.g.m.*, s. 55; Memişoğlu, *a.g.e.*, s. 33.

dağıtılmasını yasaklamıştır³⁶. Ayrıca Bakanlar Kurulu kararı ile Bulgaristan'daki Türk azınlık mekteplerinde okutulan yaşlılara alfabe ve ilk okuma kitabı, Marko Marçevski'nin Mavi Kayalar romanı, Dil Bilgisi, Tabiat Bilgisi kitaplarının kullanılmasının menedilmesi, ülkeye sokulmaması Dışişleri Bakanlığı'nın beşinci maddesinin 5680 sayılı kanunla 06.04.1951 tarihinde kabul edilmiştir³⁷.

Türkçe eğitim konusuna müdahale eden Bulgarlar, Türkçe okutulan derslerin oranını 1950-1951 ders yılında 3\1'e indirmiş, aynı yıl Bulgar ve Türk okulları birleştirilmeye başlanmıştır. 1959'da Türk azınlık okulları tamamen ortadan kaldırılmıştır³⁸. Bulgaristan'da 1947'de Türk okullarının sayısı 894'e, 1952-1953 yıllarında 1079'a, 1957-1958 yıllarında ise 1148'e ulaşmıştır. Okul sayısının artması Bulgaristan Türklerinin öğretmen ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. O zamana kadar öğretmen okulunu bitirmiş öğretmenlerin sayısı hemen hemen yok gibiydi. Çünkü Şumnu'da 1949 yılında açılan öğretmen okulu 1958 yılında kapatılmıştır. Kadroların çoğu ortaokul, bir kısmı ise Şumnu'daki lise derecesinde "Nüvvâp" okulunu bitirmiş kimselerdi³⁹. Bu durumu gören yeni hükümet lise dereceli okul mezunu ve en az beş yıllık deneyimi olan Türk öğretmenlerine kadrolu öğretmen hakkı vermiş, beş yıllık deneyimi olup lise mezunu olmayanlara ise bu hak teorik ve pratik sınava tabi tutulduktan sonra verilmiştir. Fakat komünist iktidarın bu kadrolarda sosyalist içerikli bir eğitimi yürütebileceğine güveni olmadığından sosyalist eğitim vermek için sosyalist ruhta öğretmen yetiştirme yoluna gidilmiştir. Kurslarda 1951'de 300, 1952'de 400'ün üzerinde gayri muntazam Türk öğretmenleri eğitim görmüşlerdir. Ayrıca 1952'de 400 ortaokul Türk öğretmeni, 130 anaokul öğretmeni ve okul müdürleri ile kurslar düzenlenmiştir. 1953-1954'te 17 bilgi tazeleme ve geliştirme kursunda 1305 öğretmen bilgi ve tecrübelerini artırmıştır. Azerbaycan'dan davet edilen

³⁶BCA, 030\18\01\02\124\102\15.

³⁷BCA, 030\18\01\02\125\29\7.

³⁸Refik Korkud, *Komünist Bulgaristan'ın Dosyası*, Türkiye Fikir Ajansı Yayınları, Ankara 1986, s. 33; Toğrol, *a.g.e.*, s. 73.

³⁹Çulha, *a.g.m.*, s. 55; Memişoğlu, *a.g.e.*, s. 33.

Gafarzade, Mehtiev, Gafal, Agaev gibi pedogogların da katkısı olmuştur⁴⁰.

Bulgaristan Türklerinin okullarındaki durum ve öğretmen yetiştirilmesi konusu 1955 yılında yeniden gözden geçirilmiştir. Türk öğretmen okullarında eğitim süresi dört yıl olmuştur. Bulgar Yüksek Öğretmen okullarından ikisinde özel Türk bölümleri, Hasköy'de ise Türk ortaokul öğretmeni yetiştirmek için Yüksek Öğretmen Enstitüsü açılmıştır. Aynı sebeple Türk öğretmen okullarına bağlı olarak açık öğretim şeklinde ilkokul ve anaokul öğretmen bölümleri kurulmuştur. 1952'de Mestanlı ve Rusçuk'ta iki Türk lisesi çalışmalarına başlanmıştır. Bunlara daha sonra iki lise ilave edilerek 1953-1954 ders yılında Bulgaristan Türklerinin dört müstakil lisesi olmuştur. 1958'e kadar üç daha artırılarak yediye, Bulgar liseleri yanındaki Türk şubelerinin sayısı beş adet daha artırılarak sekize ulaşmıştır⁴¹.

Todor Jivkov parti il, ilçe, şehir ve bölge komite sekreterlerine hitaben gönderdiği 13 Eylül 1957 tarihli yasasıyla hücumunu başlatmıştır. 1958'de Politbüro'nun 21 Haziran oturumunda ve Merkez Komite'nin Ekim ayında yaptığı geniş oturumda ırkçı politikanın esas hatları belirlenmiştir. Bu toplantılarda Bulgaristan Türklerinin eğitimi ele alınmış, Türkçe eğitim yapmakta olan bütün Türk azınlık okullarının Bulgar okullarıyla birleştirilmesi yani Bulgarlaştırılması karara bağlanmıştır. 1951-1957 yıllarında yayınlanmış olan çok sayıda Türkçe ders kitabı toplanıp yakılmıştır. Böylece Bulgaristan Türklerinin yüz yıllık Türk eğitimi yok edilmiş, Türk okulları diri diri tarihe gömülmüştür. Türk okulları ile Bulgar okullarının birleştirilmesi ile Türk çocuklarının eğitimine Bulgarca engel olmakla birlikte, onlara yüksek öğretim olanağı verilmemektedir. Bu durum Bulgaristan Türklerinin eğitim düzeyinin daha da geri kalmasına neden olmuştur⁴². 1960'dan itibaren Türk çocuklarına haftada bir kaç saat Türkçe dersi verilmeye başlanmış, ancak 1974'te sona ermiş; 1985'ten itibaren sadece

⁴⁰ Memişoğlu, *a.g.e.*, s. 34-35.

⁴¹ *a.g.e.*, s. 37.

⁴² *a.g.e.*, s. 38-39.

Bulgarca öğretilmiştir⁴³.

1.3. Ekonomi Alanında Yapılan Baskılar

Bulgaristan Türkleri'nin % 90'ı 1800'lü yılların sonunda köylerde yaşıyor ve tarımla uğraşıyordu. Sanayici ve tüccar gibi faaliyetlerde bulunanların sayısı çok azdır. Bulgaristan'da komünizm kabul edilmeden önce, Türk azınlığı kendi topraklarında tarımla geçimini sağlamakta ve refah içerisinde sayılabilecek bir hayat sürmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun 1877-1878 savaşından sonra bölgeden çekilmesi ile Bulgarlar yeni iskân politikaları uygulamaya başlamışlar ve bu politikalarını 1945 yılında Komünist sisteme geçinceye kadar devam ettirmişlerdir. Komünist sistemin kabulünden sonra ise özel mülkiyete dayalı ekonomik sistem tamamen kaldırılarak yerine devletçi sosyalist sistem getirildi. 1947'de Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı, Bulgaristan'ın güneydoğu sınırının güvenliği için, Arda nehri vadisinde yaşayan Türk nüfusunun, Türkiye'ye göç ettirilmesi dahil, çeşitli önlemlerle alınmasını öngörmüştü.

Tarlalarının ellerinden alınıp kooperatifleştirilmeye başlanmasıyla geleceklerinin tehlike altında olduğunu hisseden Türkler, 1949'dan sonra göç hareketlerini hızlandırmıştır⁴⁴. Rıdvan Karabekir'in Yeni Meram gazetesine yazdığı yazıya göre, Bulgarlar oradaki Türk köyüne gidip şu emri verirler: "*15 günlük zamanınız var, Türkiye'ye gitmek için toparlanmalısınız.*" Bu emre hiçbir şey diyememişler. Mallarını, mülklerini toplayarak hazırlanmışlar. Götürülmeyecek eşyalarını başkalarına vermişler. Bulgarlar bu eşyalara çok az kıymet biçmiş. Tarla ve evi bedava vermek usuldenmiş. Fakat göçmen "*Vatana gidiyorum.*" diye kendini teselli edermiş⁴⁵. Kısa süre içinde yüz binlerce kişi Türkiye'ye göç etmek isteyince Bulgar Hükümeti telaşlandı. Çünkü Bulgar ekonomisini Türkler ayakta tutuyordu. Tarımın büyük çoğunluğu onların elindeydi. Bu defa Bulgarlar göç isteğini kırma yollarını aramışlardır⁴⁶.

⁴³ Toğrol, *a.g.e.*, s. 73; Korkud, *a.g.e.* s. 33.

⁴⁴ Çulha, *a.g.m.*, s. 56-57; Kaderli Yapıcı, *a.g.e.*, s. 3.

⁴⁵ Yeni Meram, 30 Ekim 1950, 58.

⁴⁶ Kamil, *a.g.e.*, s. 33.

Bulgar askerleri makamları buldukları garnizonlarda köylünün hayvanlarını, yiyeceklerini regizasyon şeklinde alırdı. Yani hezar veya seferde bu malların bedellerini köylüye vereceğiz, derler. Ancak bu makbuzları gösteren ve karşılığını isteyen müslümanlara bir de orta dayağı çekerlerdi. Pomaklara, Türklere memurluk vermedikleri gibi tarlasına çalışmaya gidenleri kolundan tuttıkları gibi büyük demir hanelere sokmuşlar, orada akşama kadar yevmiyesiz kösele bileği taşı çevirtmişlerdir⁴⁷. Kemal Şevket Batıbey'in anlattıklarına göre, Bulgarlar Türklerin mahsullerini de ellerinden almışlar ve yalnız ellerinde, yetiştirdikleri kabaklar kalmıştı. Bu kabaklarla karınlarını doyuracaklardı. Türkleri mahsul yetiştirdiklerine, toprağı işlediklerine de pişman ettirmişlerdi. Çünkü "*Sen mahsulünü sakladın*" diyerek pek çok Türk'ü derileri sarılacak dereceye gelinceye kadar dövmüşlerdi. Onlar Türklerin hepsinin açlıktan ölmelerini istiyorlardı. Kendi tarlasında yetiştirdiğı bir karpuzu yemek bile Türklere yasaktı. Bir Türk karpuz keserken görülürse dayak yiyordu. Karpuzu yalnız Bulgarlar ve Ermeniler yemek hakkına sahipti⁴⁸. Orada kimse mahsul ve kazancına sahip olamamaktaydı. Her şey kooperatifin pençesinde, kimse mahsulünü satamazdı. Ancak kooperatif satabilir, üreticiye hisse verirdi. Göçmenlerin anlattıklarına göre, komünistler bir gün gelerek herkesten ekin, yumurta ve et toplamışlar. Sıra fakir birine gelmiş; et istemişler yok, ekin istemişler yok, yumurta istemişler dört tane. Öfkelenen komünist sormuş: "Kaç tavuğun var?" Sekiz. Komünist: "Bir ay sonra geleceğim 300 yumurta isterim." Zavallı fakir ancak 58 yumurta toplayabilmiş. Hem tavukları almışlar hem de kümesi ateşlemişler. Rüzgarla ateş evi de tutturmuş⁴⁹.

Anlatılanlardan başka bir olay da şudur: Tabakhane mahallesinde oturan Demirci Mehmet Efe'nin evinde beslediğı bir keçisi vardır. Bir gün onu besleyecek ot bulamaz. Bağına gider, bir kaç karaağaç dalı keser. Fakat korucu kesik budakları görür ve onu döverek Orman İdaresi'ne getirir. Orman memuru Mehmet Efendi'yi baştan aşağı süzer ve "Karaağaç dalı kesmek

⁴⁷Yeni Meram, 15 Ekim 1950, 44.

⁴⁸Batıbey, a.g.e., s. 47.

⁴⁹Yeni Meram, 31 Ekim 1950, 59.

yasaktır, bilmiyor musun?" der. Mehmet Efendi bilmediğini söyler. Kalın bir sopa ile Mehmet Efendi'yi bayıltıncaya kadar döver. Mehmet Efendi iki saat sonra ancak kendine gelebilir. Kendine geldikten sonra yaprakları yemesini isterler. Yemekten başka çare bulamayan adamcağız, evinde on gün kadar hasta yatmıştır⁵⁰. Malından, canından emin olmayan bir dükkancı zaman olur ki dükkanını açamaz. O zaman da "Sen dükkanını açmadın" diye birinci ikinci günler için kat kat ceza yazarak malını haczederler. Dükkana giren Bulgar, malları alır, değerini tam vermez, bir de küfür ederek çıkar⁵¹

Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelenlerden Edirne'de sucuk ticareti yaparak geçimini sağlayan bir göçmenin anlattığına göre: *"Benim Bulgaristan'da bir sucuk fabrikam vardı. Bütün muntıkanın en zengin adamıydım. Ne zaman Bulgaristan'a komünistler girdi, bizim de işimiz bozuldu.....Bulgarlar 10 gün verdi. Türkiye'ye gidecektim...Dokuzuncu gün elimdeki çekleri paraya tahvil etmek için bankaya gittim. Çeklerim muayene edildi ve mukavili olan paraları tam elimle tutmuştum ki üç-dört tabancalı belirdi, güpegündüz bankada alenen bütün paralarımı aldılar, beş parasız kaldım....Hep kabahat bizde yedi sene önce Türkiye bizi çağırdığı zaman 'Rahatımız iyi gelmeyeceğiz', dedik. Şimdi parasız pulsuz çek cezayı ömrünce."* diyerek mağduriyetini açıklamıştır⁵².

Bulgaristan Türkleri, Bulgarlar tarafından soyulmuşlardı. Sandıklarında bulunan yeni elbiseleri, hatta sırtlarındaki elbiseleri de alınmıştı. Parasız pulsuz ve çıplak bırakılan Türk halkı, eski çuvalı boyayarak elbise yapmak mecburiyetinde bırakılmıştı. Ayaklarına ağaçtan yapılmış takunya, çoğu zaman da kamyon lastiğinden yapılmış ayakkabılar giyiyorlardı. Türklerin bu haline başta Bulgarlar ve Ermeniler alay ederek gülmüşlerdir⁵³.

Anayurda gelen göçmenlerden alınan bilgilerden bir diğerine göre ise, Bulgaristan'da Türklere yapılan mezalim, azami dereceye yükselmiştir. Yeni doğum yapmış her anneden 10 kilo anasütü talep edilmiştir. Bunu

⁵⁰Batibey, a.g.e., s. 72.

⁵¹Yeni Meram, 15 Ekim 1950, 44.

⁵²Selçuk, 3 Kasım 1950, 505.

⁵³Batibey, a.g.e., s. 45.

vermeyenlerin 10 kilo süt veya muadilini (eş değerinde başka bir ürün) vermesi gerektiği söylenmiştir. Diğer taraftan Bulgar generalinin teşvikiyle sınırda bir Stalin heykelinin yapılmasına teşebbüs edilmiştir ve bu heykel için lüzumlu para, pasaport almak isteyen her Türk ailesinden 2000 leva alınmak suretiyle temin edilmiştir. 1951'de pasaport almış ve alacak her göçmen ailesinden 1952 senesi haziranına kadar tüm vergiler peşinen tahsil edilmiştir⁵⁴. Odun, yiyecek hayatî önemdeki ihtiyaçlar göçmenlere yüksek fiyata satılıyordu⁵⁵. Ayrıca her kadından bir kilo saç istenmekte ve götürmeyenlerden para alınmıştır. Göçmenlere ancak bu vergileri ödedikten sonra Türkiye'ye gelmelerine müsaade edilmiştir⁵⁶.

1.4. Dini Alanda Yapılan Baskılar

1944'ten sonra Bulgaristan'daki Türk azınlığın ibadet yerleri olan camilerin bir kısmı kapatılmış ve camiye gidenlere baskı yapılmıştır. Camilerin minaresi yıkılarak çan kulesi ekleniyor, bazılarının da hilâlleri sökülüp yerine haç yapılarak kiliseye dönüştürülüyordu. Yıkılan camilerin tamirine de izin verilmemekteydi. Bunlarla da yetinmeyen Bulgarlar, Türk azınlığın dini esaslar doğrultusunda ölülerini gömmelerini, bayram yapmalarını, kurban kesmelerini ve çocuklarını sünnet ettirmelerini, örf-adetleri yasaklamıştır. Sünnet aleyhinde sürekli propaganda yapılmaktadır. Ailelerin çocuklarını sünnet ettirmemesi için senet imzalatılmakta, sünnet yaptırana ve bayramlaşanlara, pazarları kiliseye gelmeyenlere para ve hapis cezası verilmiştir⁵⁷. Bir gün bir Müslüman köyünü boşaltmak için Balkan'dan inmiş bir Bulgar çobanının önüne dişili erkekli yüzlerce domuz katarlar. Çoban, köyün içindeki bütün çeşmelerden su içirir, sokaklarda gezdirir. Müslüman geleneği mucibince mekruh sandığı çeşme başını, güzel yuvasını terkederek. Bu da olmazsa öküzlerini elinden alarak tarlasını süremez hale getirirler⁵⁸.

Bulgarca öğrenim görmeye zorlanan Türk öğrencilerine kısıtlı olarak din dersi verilebildi. Başmüftü ve müftülerin Müslüman halk tarafından

⁵⁴Ulus, 28 Mart 1951; *Yeni Meram*, 21 Ocak 1951, 139.

⁵⁵Ulus, 10 Mart 1951.

⁵⁶*Yeni Meram*, 30 Mart 1951, 207.

⁵⁷Çulha, a.g.m., s. 57.

⁵⁸*Yeni Meram*, 15 Ekim 1950, 44.

seçilebilmesi isteğini kabul etmeyen Bulgar Hükümeti istedikleri kişileri başmüftü ve müftü yapıyorlar ve bu kişilere kendi propagandalarını yaptırıyorlar ve aynı zamanda bunları Bulgaristan Türkleri ve Türkiye'ye karşı kullanıyorlardı. Bulgar yönetimi antlaşmalarla kabul edilen azınlık haklarını görmezlikten gelmişler, dinî ve insanî hakları da hiçe sayarak bir an önce "*tek milletli Bulgar Devleti yaratma*" hedefine ulaşmak için her türlü yolu denemişlerdir⁵⁹.

Bulgar milliyetçiliği Türk düşmanlığı demektir. Tuna'yı yüze yüze geçen Deli Orman bölgesi Türkleri vaktiyle Romanya'ya sığınmışlardı. Bugün orası da Türkler için cehennem olmuştur. Pomaklar ve Türkler köy evlerinde ırza tecavüz edilmesin diye akşamları toplu toplu otururlar, nöbetleşe uyurlardı. Tüfek tabanca toplayan jandarma zulmüne karşı kendilerinde yoksa hariçten yüksek fiyatlarla satın alarak teslim ederler, işkenceden kurtulurlardı. Nerede fena bir insan varsa onu müslümanların başına müftü yaparlardı ki onun zulmünden dinlerinden nefret edeceklerini düşünmüşlerdir⁶⁰. Yeni Meram gazetesi 28 Ocak 1952 tarihli haberinde son gelen göçmenlerin anlattıklarına göre, Bulgaristan Türklerine ait ne varsa yıktırılmakta ve yerlerine Rus sitili binalar yükseltilmektedir. 500 senelik mezarlar tamamen ortadan kaldırılmakta ve mezarlardan çıkarılan milyonlarca mezartaşı Rus subay ve erlerinin barınması için yapılan bina inşaatında kullanılmaktadır. Türk mezarlarından sadece beş tanesi kalmıştır⁶¹.

A. Galip Öztürkmen, Yeni Meram gazetesine yazdığı yazıda bir olayı şöyle anlatır: Anadolu Ajansı'nın Balkan vekili 1933 yılında Sofya kıyılarında bir gezinti yaparken, uzaklarda kalem gibi parlayan minarelere bakarak: "*Annem küçüklüğümde bu minareleri göstererek Türklerin Bulgarları çoluk çocuklarıyla camilere doldurup kestiklerini, yaktıklarını anlatırdı. Doğru mu?*" sorusuna Türk Ajansı vekilinin verdiği karşılık medeni milletler için ibret alınacak türdedir: "*Hiç doğru olur mu? İyi bak, bende bir katil suratı var mı? Doğru olsa annen hayatta olmazdı.*" Bulgar kızları böyle yetişirse, ondan

⁵⁹Çulha, a.g.m., s. 58.

⁶⁰Yeni Meram, 6 Kasım 1950, 65.

⁶¹Yeni Meram, 28 Ocak 1952, 505.

doğacak çocukların Türkler için büyük bir felaket olacağı düşünülmüştür.

Türk azınlıkların haklarını Ufak gazetesinde de ilan eden 60 yaşındaki Celilof unutulmaz bir Türk olmuştur. Celilof Razgrad olayını dünyaya ilan etmiştir. Burası Türk pehlivanlarını yetiştiren kasabaydı. Gece mezarlık yakılmış, taşlar sökülüştü. En sonunda burası spor sahası olacaktı. Bunu Celilof'un haberinde duyan Atatürk Gençliği İstanbul'da bir miting yapmış ve Feritköy'deki Bulgar mezarlığına çelenk koymuştur. Bu durum Türk milletinin ölümlere, mezarlığa ve en önemlisi insanlığa olan hassasiyetini göstermektedir⁶². Komünist Bulgaristan'dan 150 bin Müslüman Türk'ün Türkiye'ye iltica etmesinin sebebini, mültecilerden birinin buradaki arkadaşına yazdığı mektupta anlatılmaktadır. İstanbul'da yaşayan bu eski çiftçi Bulgaristan'da köylülerin hükümetin istediği belirli miktar hububatı verilmek için kendi paralarıyla hariçten hububat almaya mecbur kaldıklarını yoksa para ve hapis cezasına uğradıklarını anlatır. Mültecilerin anlattıklarına göre, Komünistler her Türk'ten hükümete beş kilo domuz yağı vermesini istemiş, onların dini inançlarıyla alay etmişlerdir. Komünist idareciler, halkın bahçesindeki meyvelere bile el uzatmışlardır. Bu mültecinin komünist olmayan memleketlerdeki komünistler hakkında bir teklifi vardır: "*Komünist rejimi altında harikulâde hayat süreceklerini görmeleri için onları Bulgaristan'a göndermek lazım*" demiştir⁶³.

---

⁶²*Yeni Meram*, 8 Kasım 1950, 67.

⁶³*Yeni Meram*, 23 Şubat 1952, 561.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN TÜRKLERİ'NİN 1950-1955 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜRECİ VE YERLEŞTİRİLMELERİ

2.1. Türk-Bulgar İlişkileri ve Göç Süreci

Türkiye ile Bulgaristan arasında gerek sınır meselesinde gerekse de çeşitli sebeplerden dolayı birtakım münasebetler yaşanmıştır. Bunlardan biri, hududumuzdan 100 m içerde koyun güden çoban Selami Çelik'in makineli tüfekle Bulgarlar tarafından şehit edilmesidir⁶⁴. Kırklareli'nde Türk-Bulgar hudud mıntıkasında da bir hadise olmuştur. İsmail adında bir çoban Türk-Bulgar hududunun Dereköy mıntıkasında koyunlarını otlatırken Bulgar hudud kıtaları tarafından üzerine beş el ateş edilmiştir. Ancak mermilerin hiçbiri çobana isabet etmemiştir. İlgili makamlar olayın tatbakatını yapmışlardır⁶⁵. Bir başka olay da Edirne Vaysal Köyü'nde çobanlık yapan 16 yaşındaki Refet, 9 Mart 1951'de 25 hayvandan oluşan sığır sürüsünü otlatırken silahlı iki Bulgar askerinin saldırısına uğramış ve Bulgarlar sürüyü alarak Bulgaristan'a götürmeye başlamışlardır. Çoban Refet Vaysal'daki Gümrük Karakolu'na ve avcı bölüğüne haber vermiş, memurlar ve köylüler Bulgarlara ateş açmıştır. Bulgarlar sürüyü huduttan geçirseler de 22'si kaçarak geri gelmiştir. Bulgaristan'da üç manda kalmıştır. Hayvanların bile durmayarak kaçması alay mevzu olmuştur⁶⁶.

Türk-Bulgar hududunda 24 Eylül 1952 akşamında da olaylar meydana gelmiştir. Hadisenin tahkikâtı sonuçlanıp, bu hususta hazırlanan rapor Dışişleri Bakanlığı'na iletilmiştir. Bulgarların çıkardığı hadise siyasi çevrelerce sert tepkilere neden olmuştur. Gazete haberine göre, Dışişleri Bakanlığı tarafından metni hazırlanmış olan protesto notası Bulgaristan hükümetindeki Türk elçiliği kanalıyla Bulgaristan resmi makamlarına

⁶⁴Gürses, 8 Aralık 1950, 7.

⁶⁵Yeni Konya, 22 Aralık 1950, 554; Selçuk, 22 Aralık 1950, 511; Yeni Meram, 22 Aralık 1950, 109.

⁶⁶Yeni Meram, 9 Mart 1951, 186.

sunulacağı bildirilmiştir⁶⁷. Bulgar hududunda Ekim 1952'de de çeşitli hadiseler olmuştur. Özellikle de Kırklareli'nde yoğun hadiseler olmuş, hudud boylarında cesetler bulunmuştur⁶⁸. Kırklareli'nde Kasım 1952'de Demirköy ilçesine bağlı Pirgutlu köyü civarında bulunan Pirgutlu hudud kalesine silahlı 40 kadar Bulgar askeri hücum etmiştir. Tecavüzü engellemek için hudud bekçileri kahraman mehmetçikler dört saat kadar silahla çatışmak mecburiyetinde kalmışlardır. Bulgarlar en sonunda ölü ve yaralılarını sürükleyerek kaçmışlardır. Askerler arasında ölü ve yaralı olmamıştır⁶⁹.

Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ihtilaf sadece halk içinde değil, devlet görevlilerine karşı da olmuştur. Sofya sefaretimize mensup hariciye memuru, Sofya'dan hareket ettikten sonra Bulgarların tecavüzüne uğramıştır. Trenden indirmişler ve çantasını açarak bir kısım evrak ve şahsına ait paraları almışlardır. Hadiseye Edirne valiliği el koyarak Ankara'ya bildirmiştir⁷⁰. 1954 yılında ise, Bulgaristan'dan memleketimize girerek Trakya bölgesindeki askeri sırlarımızı çalmak isteyen ve bu iş için Bulgaristan Hükümeti tarafından yerleştirilmiş olduğunu itiraf eden Mahmutef Metus adındaki casus önceden İstanbul'da yakalanmış ve Ankara'ya gönderilerek muhakemesine başlanmıştı. Mahkeme onu 15 sene ağır hapse mahkum etmiş, sanık soğukkanlılıkla kararı temyiz edeceğini bildirmiştir⁷¹.

İki ülke arasında söz konusu dönemlerdeki münasebetlerde daha çok göç meselesi mevzu olmuştur. Bulgar Hükümeti, kaba bir dille kaleme aldığı ve diplomatik nezaket kaidelerini çiğneyen 10 Ağustos 1950 tarihli nota ile göç meselesi iki ülke arasında yeni bunalıma sebep olmuştu⁷². Bulgar Dışişleri Bakanı tarafından Sofya'daki Türk elçiliği maslahatgüzarına verilen notanın metnini Bulgar ajansı yayınlamıştır. Bulgar Hükümeti, bu notada son iki sene zarfında Türkiye'de herkeste olan fikirleri yanıltmak ve Bulgaristan'daki Türk azınlığı arasında hoşnutsuzluk uyandırmak için bir iftira faaliyetine girişilmiş olduğunu beyan etmekte ve muhaceret hakkındaki

⁶⁷*Yeni Konya*, 3 Ekim 1952, 1187.

⁶⁸*Yeni Meram*, 23 Ekim 1952, 785.

⁶⁹*Yeni Konya*, 4 Kasım 1952, 1219.

⁷⁰*Yeni Meram*, 13 Mart 1951, 190.

⁷¹*Yeni Meram*, 25 Mart 1955, 1645.

⁷²Kamil, *a.g.e.*, s. 31; *Cumhuriyet*, 31 Ağustos 1950, 9363.

Türk-Bulgar antlaşmasının ihlâlini şiddetle protesto ettiğini bildirmektedir. Notada ilave edildiğine göre Bulgar makamları Bulgaristan'daki Türk azınlığının büyük kısmının Türkiye'ye hicret etmek isteğini dikkate alarak ve 18 Ekim 1925 tarihli antlaşmaya uygun olarak Türkiye'ye hicret etmek isteğini bildirmiş olan 250.000 kadar Türk asıllı Bulgar tebaasına vize vermek meselesini yakından halletmeyi kararlaştırmışlardır. Bundan başka bu notada aynı antlaşmanın tatbiki bakımından Türk Hükümeti'nin de bahsi geçen muhacirlerin bir an önce Türkiye'ye kabul edilmeleri ve bunun için bu notanın tevdi tarihinden itibaren üç ay içinde tamamlanmasını, Türkiye'ye hicret etmek isteyen Türklere hareket serbestliği sağlanması için temsilcisine talimat verilmesinin gerekli olduğunu ilave etmektedir. Bulgarlar, Ankara'nın Bulgaristan karşıtı politikası nedeniyle Türklerin göçe kalkışmasını ve buna bağlı olarak Bulgar ekonomisinin ve rejiminin başarısızlığa uğramasını gerekçe göstermişlerdi. Ancak Türk kamuoyuna göre, Bulgaristan'ın bu politikasının ardında, yeni seçilen Demokrat Parti iktidarını sıkıntıya sokmak ve Kore Savaşı'na katılan Türkiye'den intikam almak vardı. Bulgaristan'ı bu kararı almaya sevk eden Stalin'di. Çünkü Türkiye, 1950-1952 arasında hem NATO'ya hem de Kore Savaşı'na katılmış ve bu durum Rusya'yı rahatsız etmişti⁷³.

Yeni Konya gazetesinin 20 Ağustos 1950 tarihinde Hüsnü Çınar'ın kaleme aldığı "*Bulgar Notası*" adlı yazısında, eğer hükümetimiz Bulgaristan Türklerini kabul ederse iktisadi ve mali sıkıntılar yaşanacağını belirtir. 250.000 insanın yerleştirilmesi, bir düzen verilmesi kış mevsiminin de yaklaşmasından dolayı kolay değildir. Ancak Bulgar notasını kabul etmezsek 250.000 insan üzerindeki zulüm artacak ve bize olan ümitleri, bağlılıkları sarsılacaktır. Hüsnü Çınar'a göre, Bulgaristan Türklerinin kabulüne karar verildiği zaman millette kendine düşeni yapmalıdır. Milletın vicdanî, dinî, ırkî vazifede yarış edeceklerine şüphe yoktur⁷⁴. Mancestergardyan "*Bulgaristan'da Temizleme*" başlıklı makalesinde, Balkan azınlıkları

⁷³Yeni Konya, 12 Ağustos 1950, 427; Recep Murat Geçikli, "Bulgaristan Türkleri'nin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansımaları", *dergipark.gov.tr.*, 2016, s. 15; Çulha, *a.g.m.*, s. 59.

⁷⁴Yeni Konya, 20 Ağustos 1950, 435.

meselesini ve eski kavgaların tekrar ettiği yönde Türk-Bulgar hükümetleri arasındaki antlaşmaların esası 600.000 veya bir milyon Türk azınlığından şimdilik 250 bini antlaşma gereği gönderileceği bildirilir. Ağustos ayında muhacerete karar vermişlerdir. Türkler bu kadar kısa sürede 250.000 kişiyi kabul edemeyeceklerini bildirmişlerdir. Makaleye göre, Bulgarların göçü durduracaklarına dair hiçbir alâmet görülmemiştir. Hangi cepheden bakılırsa bakılsın bu olay Bulgarlar için yüz kızartıcı bir vakadır⁷⁵.

Bulgar notasına Türk tarafı 28 Ağustos'ta cevap vermiştir⁷⁶. Öğüt gazetesi 4 Eylül 1950 tarihli haberinde, Bulgar notasına hükümetimizin gerekli cevabı verdiğini belirtir. Bulgar notası, milletlerarası nezaket ve terbiye usullerine uymayan bir dille yazılmıştı. Bizim notamızda ise nasıl yazılması gerektiği öğretilmiştir. Bulgar notasının, hükümlerine riayet etmediğimizi ileri sürerek bizi şiddetle protesto ettiği 18 Ekim 1925 tarihli Türk-Bulgar ikamet mukavelesine Türkiye'nin değil, Bulgaristan'ın da riayet etmediği ispat edilmiştir. Göç işinin isteğe bağlı olduğu açıklanmıştır. Haberde aynı zamanda Bulgaristan'dan gelen Türklerden öğrenilen bilgiler de aktarılmıştır. 250.000 Türk'ün tehciri için hazırlıklar yapmakta olan Bulgar Hükümeti Türkiye'ye göç etmek isteyen Türklere üç ay içinde gitmeyi şart koşmuştur. Mallarını satma imkanı olmadığını söyleyenlere "*Bulgaristan'da kalmak istiyoruz, ekabiliyet haklarımızdan vazgeçiyoruz*" diye birer vesika imzalatmak yolunu tutmuşlardır. Hükümetimizin cevabi notası, ırkdaşlarımızı komünist cehenneminden kurtarmak için imkan dairesinde muhacirin memlekete kabul edileceğini bildirmiştir⁷⁷.

Türkiye'nin cevabının ardından Bulgaristan ikinci bir nota daha vermiştir. Ancak Türk Hükümeti bu notaya cevap vermemiştir. Bunun üzerine üçüncü bir notanın da gönderilmesi gündeme gelmişti. Türkiye'de tüm siyasi partiler "*iyi niyetli*" tüm Türk göçmenlerinin kabul edilmesi gerektiği konusunda mutabıktı. İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu, göçmenlerin iskân edilmesi konusunda halktan gerekli olan fedakârlığı yapmalarını

⁷⁵*Yeni Meram*, 19 Ekim 1950, 48; Çeçen, *a.g.m.*, s. 269.

⁷⁶Kamil, *a.g.e.*, s. 31.

⁷⁷*Öğüt*, 4 Eylül 1950, 8; Çulha, *a.g.m.*, s. 62.

istemekteydi. Bazı gazeteler özel pul vergisi gibi bir verginin toplanmasını öneriyor ve soruna bazı uluslararası organizasyonlarda dikkat çekilmesi konusunda ısrar ediyordu. Dışişleri Bakanlığı buna benzer düşüncelerinin olduğunu açıklamasına rağmen herhangi bir somut adım atamıyordu⁷⁸.

Türk-Bulgar sınırı 12 Eylül 1950 tarihinde kapanmıştır. Bunun sonucu Bulgarlar Edirne'ye göçmen gönderemedikleri gibi Türk Hükümeti de vizesizleri ve Çingeneleri iade edememek durumunda kalmıştır. Avrupa treninin lağvedilmesinden aradaki irtibat kesilmiştir. Tren, Yunanlıların Bulgar hududuna en yakın istasyonu Dikya'dan gitmektedir. Türk makamları vizesiz göçmenleri Yunan makamlarına teslim etmekte ve onlar vasıtasıyla Bulgaristan'a göndermekteydi. Yunanlılar, Avrupa trenini Dikya'ya kadar sevk edebileceklerini ve bundan öteye gönderemeyeceklerini nezaketle Türk-Bulgar makamlarına bildirmiştir. Edirne Valisi'nin başkanlığında Emniyet Müdürü, Göçmen ve İskan İşleri Müdürlerinin katılımıyla yapılan toplantıda alınacak tedbirler görüşülmüş, durum telefonla Ankara'ya bildirilmiştir. Edirne'de Bulgarların ellerinde bulunan göçmenlere ne muamele yapacakları hakkında endişeli hava dolaşmıştır⁷⁹. Türk Hükümeti, bu durum karşısında Bulgar makamlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye sınırını göçmenlere 22 Eylül tarihinde tekrar açmıştır. Türkiye sınırını tekrar göçmenlere açarken Bulgaristan'la bir protokol yapmış ve vizesi bulunmayanlar ile Türk soyundan olmayan Çingenelerin Türkiye'ye gönderilmemesini şart koşmuştur. Menderes Hükümeti bir karar alarak yapılması gerekenleri belirlemiş ve Başbakan Adnan Menderes imzasıyla tüm illere yapılması gerekenleri belirten kararı göndermiştir⁸⁰. 28 Eylül tarihli haberde ise, 26 bini Türk soyundan olmayanların ana yurda geldiği bildirilmektedir. Bulgarlar Türk-Bulgar hududunun Kapı-kule yakınlarında, Bulgar topraklarında binlerce Çingene yığmışlardı. Amaçlarının Bulgar ajanı

⁷⁸Geçikli, *a.g.m.*, s. 19.

⁷⁹Öğüt, 20 Eylül 1950, 21.

⁸⁰Mithat Atabay, "Çingene Sorunu ve 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Çanakkale'ye Göçler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, S. 13, Çanakkale 2012, s. 64; *Cumhuriyet*, 22 Eylül 1950, 9385.

bu Çingeneri göçmenler arasında yurda sokmak olduğu belirtilmiştir⁸¹. Türk Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, “*Bulgarların hudutlardan vizesiz, Türk aslından olmayan bir takım eşhası sokmak için yaptıkları hareketler üzerine hükümet hudutları kapatmaya karar vermiştir*” diyerek sınırın 7 Ekim 1950 tarihinde kapatıldığını açıkladı⁸². Sınırın kapanmasından sonra Bulgar Hükümeti, Türk elçiliğine yeni bir nota vererek; Türk Hükümeti’nin sınırı kapatmasını geç haber vermesini protesto etti⁸³. Türk-Bulgar hududunda göçmen akını durmuş, ancak transit pasaportlu yolcuların geçmesine müsaade edilmiştir. Göçmen akınının bir müddet için durdurulması ve misafirhanede bulunanların muamelelerinin ihmal edilmesinden dolayı mevcut birdenbire 1486’ya düşmüştür. Bunlardan 110’unu Bulgaristan’dan gelen vizesiz Türkler, 230’unu Yunan Mülteciler, 1146’sını vizesiz Çingenerler oluşturuyordu. Trakya’da özellikle de Lüleburgaz’ın göçmenler tarafından tercih edildiği söylenir. Anadolu kısmında da daha çok Marmara bölgesini tercih ettikleri görülür. Bu bölgelerde akrabaları olduğu bilinmektedir. Bulgaristan kasabası olan Mustafa Paşa’da biriken Türk göçmenlerinin çok olduğu oradan gelen tren kondoktöründen öğrenilmiştir⁸⁴.

Dışişleri Bakanlığı tüm elçilik ve konsolosluklara gönderdiği tamimle sorunun Birleşmiş Milletlere taşınacağını bildirdi. Demokrat Parti’nin bu kararlı tutumu karşısında Bulgaristan Hükümeti, yumuşamaya giderek masaya oturmayı kabul etti⁸⁵. Birleşmiş Milletler Hususi Siyasi Komitesi’ndeki Türk delegesi Muharrem Nuri Birgi, Bulgaristan’daki Kominist hükümetin Türk ırkından olan ve çoğunlukla Müslüman bulunan 250.000 kişiyi kül halinde hudut dışına çıkarmaya çalıştığını komitenin dikkatine arz etmiştir. Türk delegesi bu hareketin Bulgar Hükümeti’nin azınlıkların haklarına riayet etmediğinin bir örneği olduğunu söylemiştir. Birgi, Bulgaristan, Macaristan ve Romanya’nın II. Dünya Harbi’nden sonra kendileri ile yapılan sulh antlaşmasındaki azınlıkların haklarını koruyan

⁸¹ *Öğüt*, 28 Eylül 1950, 25.

⁸² Atabay, *a.g.m.*, s. 65.

⁸³ *Ulus*, 13 Ekim 1950; *Cumhuriyet*, 28 Kasım 1950.

⁸⁴ *Yeni Meram*, 18 Ekim 1950, 47.

⁸⁵ *Zafer*, 3 Aralık 1950.

maddelere riayet etmedikleri ithamı hakkındaki Avusturalya teklifini umumi olarak desteklediğini bildirirken, Türk azınlığı meselesine de temas etmiştir. Birgi, Birleşmiş Milletler'in Bulgaristan'daki Türk azınlığının istiklali ile alâkadar olması gerektiğini söylemiştir. Türkiye'ye hicret eden bu Türklerin Türkiye'ye büyük bir fakr-u zaruret içinde geldiklerine, mal ve mülklerini büyük kayıplara uğrayacak bir tarzda elden çıkarmaya mecbur tutulduklarına işaret eden Birgi, bu azınlığın Türkiye'deki akrabalarının mukabeleden korktukları için akrabaları ile alâkadar olmadıklarını ve mektuplaşmadıklarını söylemiştir. Sovyet idaresindeki bu üç hükümetin insan hakları meselesi bundan önceki iki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda müzakere edilmiş ve Milletlerarası Adalet Divanı da onların antlaşmaya sadık kalarak bu meseleyi inceleyecek heyetler kurulmasını temin etmeleri gerektiğine karar vermiştir. Rusya'nın desteklemesi ile antlaşma şartlarına hiç itibar etmemişler ve bu ithamların ya esassız olduğunu ya da meselenin iç mesele olup milletlerarası önem arzetmediğini iddia etmişlerdir⁸⁶.

Türk Hükümeti, 16 Ekim 1950'de Türklerin Bulgaristan'dan göçü konusundaki ikinci Bulgar notasını cevaplamıştır. Göçmenleri kabul etme konusundaki şartlar bu notada da yinelenmekteydi. Hareketliliğin düzenlenmesi konusunda hakların da korunması gerektiği belirtilmekteydi. Bulgar Hükümeti'ne bir kez daha göçmenlerin taşınmaz mallarının satışına ilişkin gelirlerin devri için 1925 Antlaşması'nda öngörülen uzlaşımı müzakere etme talebinde bulunuldu. Muhtıra, Bulgar Hükümeti tarafından ortaya atılan suçlamaları çürüterek iki ülke arasında uzlaşmayı amaçlıyordu. Bu arada Türk-Bulgar sınırı kapalı kalmaya devam ediyordu. Tarım Bakanı Nihat İyriboz, Hükümetin bir şekilde Edirne'ye ulaşmış Türk kökenli olmayan yaklaşık 1200 mülteciyi Bulgaristan'a geri göndereceğini duyurdu⁸⁷. Bulgar Dışişleri Bakanı Yardımcısı Jivko Jivkov Sofya'daki Türk maslahatgüzarına yeni bir nota vermiştir. Notada Türk Hükümeti'nin keyfi bir kararla hududu kapaması üzerine Türkiye'de 131 açık Bulgar yük vagonu kaldığı

⁸⁶*Yeni Meram*, 12 Ekim 1950, 41.

⁸⁷Geçikli, *a.g.m.*, s. 21.

bildirilmekte ve iade edilmesinin Bulgaristan'ın iktisadi bünyesinde birtakım zararlara sebep olacağı kaydedilmektedir. Bulgar Dışişleri Bakanı Yardımcısı ile Türk maslahatgüzarının bu görüşmesinin tam metni gelmemiştir⁸⁸.

Türkiye, Bulgaristan ile anlaşamayınca konuyu Avrupa Konseyi'ne taşımıştır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi konu hakkında aldığı kararı 4 Kasım 1950'de Roma'da yaptığı altıncı oturumunda tasdik etmiştir⁸⁹. Avrupa Konseyi, Bulgar Hükümeti'nin 250.000 kişinin tehciri hususunda yaptığı hareketi protesto etmiştir. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, diğer 14 Dışişleri Bakanı ile birlikte insan hakları ve temel hürriyetler üzerindeki konvansiyonu imzalamıştır. Cihat Baban ve Suat Hayri Ürgüplü de merasimde bulunmuştur. Göçmen meselesinin iktisadi hayatta huzursuzluk yaratmak için yapıldığını belirtmişlerdir⁹⁰. Kont Sfortza, Bulgaristan'ın 250.000 Türk'e yaptığı muameleyi *facia* olarak tanımlamıştır. Avrupa Meclisi'nin Daimi Komitesi, Türk vatandaşlarının Bulgaristan'dan tehciri hakkında Bulgar Hükümeti'nin ittihas ettiği karar gereğince haber ortaya çıktıktan sonra bu mevzuda Bakanlar Komitesi Başkanı İtalya Dışişleri Bakanı Kont Sfortza'nın beyanatını oy birliği ile onaylamıştır. Kont Sfortza, Bulgar hareketini bütün dünyada tatbik karar verdiklerini bildirmiştir. Avrupa'nın bu konuda aynı kararı alması Türk davasının haklı olduğunu göstermektedir⁹¹. Mr. Clifford Wilson'un bildirdiğine göre, Bulgaristan'dan Müslümanların Türkiye'ye gönderilmesinin iki sebebi vardır: Birincisi, Bulgaristan Müslümanlarını komünist yapamamaları, ikincisi ise bu ülkenin ekonomisini harap etmek istemeleridir. Wilson, Bulgaristan'dan gelenlerin % 88'i malları ellerinden alınmış çocuk, kadın ve ihtiyarlardan oluştuğunu söyler⁹².

Sınırın kapatılmasının ardından Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı'na, Türkiye'nin Sofya Büyükelçiliği ile birtakım teşebbüslerde bulunuldu. Vizesiz gönderilenlerin geri alınması, vizesiz kimselerin bir daha gönderilmemesi ve gelenler arasında vizesiz göçmenlerin olması durumunda

⁸⁸ *Öğüt*, 24 Ekim 1950, 47.

⁸⁹ *Geçikli, a.g.m.*, s. 22.

⁹⁰ *Yeni Konya*, 6 Kasım 1950, 508.

⁹¹ *Yeni Konya*, 20 Kasım 1950, 522.

⁹² *Yeni Meram*, 25 Mayıs 1951, 265.

Bulgaristan'a derhal kabul edildiği takdirde sınırın tekrar açılacağı Bulgaristan'a bildirildi. Şartların kabul edilmesinin ardından 29 Kasım 1950'de sınırın açılacağı açıklandı ve 2 Aralık 1950'de normale döndü⁹³. Sorunun çözülmesinden sonra Türkiye'ye göçmenler akın etmiş ve aralık ayında 36.000 göçmen Türkiye'ye giriş yapmıştı. Göçmenlerin iskânı için valilere ne kadar göçmen alabilecekleri sorulmuş ve her ilin göçmen kontenjanı belirlenmiş, Göçmenlere Yardım Birliği kurulmuş, göçmen piyangosu düzenlenmiş, yoğun göçmen akını sebebiyle Birleşmiş Milletlerden yardım talep edilmiştir⁹⁴

Türklerin bir kısmı, 1950-1951 göçleri sırasında sınırların sürekli olarak açılması ve kapanması nedeniyle, Bulgaristan sınırında beklerken can vermiştir. Bazı Türklerin eşyaları Türkiye'ye geçmesine rağmen, kendileri Bulgar tarafında kalmışlardır. Bulgaristan, ikâmet sözleşmesi hükümlerine uymamış; göçmenlerin mallarını yanlarında getirmelerine izin vermemiş; halka göçmenlerin topraklarını ve mallarını almamaları; ya da çok az paralar karşılığında satın almaları konusunda baskı yapmıştır⁹⁵. Bulgarların tehirci tabii tuttuğu 250.000 Türk'ün günde 800'er kişilik kabileler halinde gelmeleri hakkında Bulgarlarla varılan son antlaşmaya müteakip, Bulgarlar yeniden 15.000 mülteci Sivilingrad'a yığmaları, bunların bir an evvel yurda alınmaları zaruretini doğurmuştur. Bulgar Hükümeti'nin Sivilingrad'da bekleyen 15.000 göçmenin toplu olarak memleketimize alınması hakkında yeni bir muhtırayı hükümetimize tevdi ettiğine dair çıkan haberleri Dışişleri Bakanlığı yalanlamıştır. Ocak 1951'de Mülteci Teşkilatı Bakanı ile beraber gelecek olan heyet İsviçre'den uçakla hareket ederek İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'dan derhal hareket edecek olan heyet bir ay kadar bu mevzu üzerinde incelemelerde bulunmuştur⁹⁶.

Bulgarların göçmen kabileleri arasına 27 Şubat 1951 tarihli habere göre, tekrar gayrı Türk ve şüpheli sokmaya çalıştıkları tesbit edilmiştir.

⁹³ *Cumhuriyet*, 1 Aralık 1950, 9455; Geçikli, *a.g.m.*, s. 23; Atabay, *a.g.m.*, s. 66.

⁹⁴ Atabay, *a.g.m.*, s. 66.

⁹⁵ Kaderli Yapıcı, *a.g.e.*, s. 12.

⁹⁶ *Yeni Konya*, 7 Ocak 1951, 570.

Hükümetin gerekli tedbirlere başvuracağı tahmin edilmiştir⁹⁷. Bulgaristan'a iadesi kararlaştırılan fakat Bulgarlar tarafından geri alınmak istenmeyen sahte pasaportlu 126 Çingene göçmen hakkında Dışişleri Bakanlığı, Çingene göçmenlerin geri alınmadığı takdirde 9 Kasım 1951'den itibaren Türk-Bulgar hududunu kapamak zorunda kalacağını bildirmişti. Bulgar Hariciyesi buna cevaben bunların Çingene olmadığını ifade etmişti. Dışişleri Bakanlığı, bunun üzerine bu göçmenlerin tetkik edilmesi talimatını verdi. Vizelerin sahte olduğu ortaya çıkmış ve bunun üzerine Türk-Bulgar hududu kapanmıştır⁹⁸. Bulgaristan 30 Kasım 1951'de yayımladığı bir tebliğle Türkiye'yi suçladı ve göçü kesin olarak durdurduğunu duyurdu. Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı'na 17 Kasım'da gönderilen cevapta ise Bulgar yetkililerin Türk göçmenler arasında bazılarına yanlış vizeler verildiğini, özellikle Çingeneler olmak üzere Türk kökenli olmayan kişileri dâhil etmeye çalıştıklarını, bu sebeple de Türkiye'nin bir kez daha sınırı kapatmak zorunda kaldığı belirtiyordu. Bulgar yetkililerin uzlaşmacı olmayan tutumlarını protesto ederek sınırın, Bulgar Hükümeti'nin yanlış vizelerle Türkiye'ye gelen kişileri geri çekerek tüm gerekli önlemlerin alınacağını kabul edene kadar kapalı kalacağını açıkladı⁹⁹. Bulgar Hükümeti, 30 Kasım 1951'de göçü yasakladıktan sonra Bulgaristan'da kalan Türkler'in pasaportlarını topladı ve göç konusunun konuşulmasını yasakladı. Göçmenlikten söz etmeye kalkışanlar cezalara çarptırıldı. Göç için bütün hazırlıklarını yapmış, hatta Türkiye'ye giriş vizelerini de almış olan 1500 kadar Türk, Türk Hükümeti tarafından kabul edilmeye hazır olduğunun bildirmesine rağmen pasaportları Bulgar polisince toplandı ve Bulgar sınırından geri çevrildiler. Bu tarihten sonra Bulgaristan Türkleri'nin üzerine derin bir sessizlik ve umutsuzluk çöktü. Bu sessizlik 1968 göç antlaşmasına kadar sürecekti¹⁰⁰. Bulgaristan'ın Mart 1952'de Türkiye'ye verdiği şifahî notada, Türkiye'nin Bulgaristan hududunu kapatmasından dolayı her türlü mesuliyeti reddettiği geçmektedir¹⁰¹. Sınır hadisesi hakkındaki rapor, 1 Ekim

⁹⁷*Yeni Meram*, 27 Şubat 1951, 176.

⁹⁸*Cumhuriyet*, 9 Kasım 1951, 9800; *Yeni Konya*, 10 Kasım 1951, 868.

⁹⁹Geçikli, *a.g.m.*, s. 24; *Cumhuriyet*, 2 Aralık 1951, 9821.

¹⁰⁰Çulha, *a.g.m.*, s. 65.

¹⁰¹*Yeni Meram*, 28 Mart 1952, 598.

1952'de Dışişleri Bakanlığı'na verilmiştir. Ancak Bulgaristan'a protesto notası verilmemiştir¹⁰². İki devlet arasında yapılan antlaşmayla göçmenlerle birlikte sahte vizeyle yurdumuza sokulan Çingenerler, 22 Şubat 1953'te protokolle Bulgarlara iade edilmiştir. Çingenerler ayrılırken "Biz Türkiye'ye ve Türklere alıştık" diyerek ağlamışlar ve üzölmüşlerdir. Bulgar protokolleri, bundan sonraki protokollerin zamanında geleceklerini söylemişler ve özür dileyerek ayrılmışlardır¹⁰³.

2.3. Göçmenlerin Yerleştirilmesi

1950 yılında Bulgaristan'dan Türk göçlerinin hızlanmasıyla birlikte Türk Hükümeti iskânla ilgili problemleri çözmek için çalışmalara başlamıştı. Maliye Bakanlığı 1950 mali yılı sonuna kadar yetmeyeceği anlaşılan İskân Genel Müdürlüğü ödeneğinin arttırılması için tasarı hazırlamıştı. Hükümet tarafından Tekirdağ, Sirkeci ve Tuzla'da önceden yapılan göçmen evleri onarılarak hazır hale getirildi. Hükümet, sayıları hızla artan göçmenleri iskân edebilmek için yeni formül arayışı içerisine girmişti. Göçmenlerin Mudanya demiryolu üzerindeki istasyon binalarına yerleştirilmesi kararı alınmıştı¹⁰⁴.

1950-1951 yılları arasında meydana gelen göçler sırasında göçmenler, göç antlaşması çerçevesinde Türkiye'ye giriş yaptıkları için, Türk devletinin göçmenleri iskân uygulaması doğrultusunda, devletin kendileri için uygun gördüğü ve belirlediği yerleşim bölgelerine gönderilmişlerdir. Devletin belirlediği yerlere giden göçmenler, bu şekilde devletin kendilerine yapacağı yardımlardan faydalanabileceklerdir. Buna uymayan göçmenler, bundan sonraki süreçte devletten herhangi bir yardım talebinde bulunmayacakları ile ilgili, resmî makamlara teminat vermişlerdir. Devlet, göçmenlere geçimlerini sağlamaları için belirli miktarda toprak vermiştir¹⁰⁵.

Tarım Bakanlığınca bitirilmesine çalışılan kat'î iskân planı, iç iskân ve göçmen iskânı olarak iki kısımdan ibarettir. İç iskân, ziraî ve sınaî bölgeler itibarıyla halkın dağılışını incelemekte ve bazı illerimizin nüfusunun artırılmasına dikkat çekmektedir. Kat'î iskânda ise, göçmenlere verilecek arazi

¹⁰²*Yeni Meram*, 1 Ekim 1952, 764.

¹⁰³*Yeni Konya*, 22 Şubat 1953, 1329.

¹⁰⁴*Ulus*, 16 Ekim 1950.

¹⁰⁵Kaderli Yapıcı, *a.g.e.*, s. 330.

ve ziraâ kredi miktarı ve meslek durumlarına göre incelemeleri bulunmaktadır¹⁰⁶. Göçmenlerin topraklandırılması için toprak komisyonlarının bulunduğu ilçelerde Toprak Komisyonlar, bu komisyonun olmadığı ilçelerde ise müstakil komisyonlar görevlendirilmiştir. Komisyonlar yalnız kat'î iskan bulunan il ve ilçelerde kurulacaktır. Kuzey ve Güneydoğu ile Doğu Karadeniz'de kat'î iskân yapılmayacaktır¹⁰⁷. Celaleddin İmer'in Gürses gazetesine yazdığı yazıda, Ege bölgesinde Ege veya adalar denizinin üstünden aşarak gelen soğuk hava akıntıları Balkanların kuzey batısından Alplerden ve İtalya yarımadasından sonbahar ve kışlarda soğuk hava dalgalarının bekleyicisi olmasına rağmen hükümet buralara göçmen gönderebilir. Irak Hükümeti'yle Mardin, Urfa, Diyarbakır taraflarından geçen Fırat ve Dicle arasında kanallar açılması işi başarılabilecektir. İki tarafa da büyük faydalar sağlamak üzere antlaşma oldu-bitti durumdadır. 30 milyon İngiliz lirası sarfedilecek olan bu yörelerde büyük gelişmeler görüleceği kesindir. Yazar Muş, Mardin, Diyarbakır vb. illerin göçmen yerleştirmeye elverişli olduğunu belirtir¹⁰⁸. Tokat Milletvekili Ahmet Gürkan, göçmen ve mültecilerin iskânı için devamlı gelir sağlamak üzere Büyük Millet Meclisi'ne kanun teklifi yapmıştır. Tasarıda, hususi otomobiller sahiplerinden belediyeye verdikleri verginin yüzde onu nisbetinde göçmen pulu kullanacağı geçer¹⁰⁹.

Sınırın kapatılmasının ardından göçmenlerin iskânı için çalışmalar hızlandırıldı. İstanbul Valiliği bir komisyon oluşturdu. Vali Fahrettin Kerim Gökey de göçmenlerin durumunu yakından takip etmekteydi. Komisyonun yaptığı çalışmaların ardından Selimiye Kışlası'nın göçmenlere tahsis edilmesinin uygun olduğu kanaatine varmıştır¹¹⁰. Nihat Erim ise, 12 Ocak 1951 tarihinde Öğüt gazetesine yazdığı yazıda, Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin yerleştirilmesinde hükümetçe alınan tedbirlerin eksik olduğunu belirtir. Ona göre, göçmen yerleştirmek para meselesidir. Hükümet bu davanın önemini kavrayamamıştır. Çünkü kavramış olsaydı, Büyük Millet

¹⁰⁶Çolak, *a.g.m.*, s. 134; *Yeni Konya*, 16 Mayıs 1951, 699.

¹⁰⁷*Yeni Meram*, 4 Nisan 1951, 212.

¹⁰⁸*Gürses*, 12 Ocak 1951, 12.

¹⁰⁹*Yeni Meram*, 6 Ocak 1951, 124.

¹¹⁰BCA, 030\01\17\99\14.

Meclisi'ni toplantıya çağırır, iç safhaları hakkında milletvekillerine izahât verir, meclisten ilham alırdı. Hükümet meclise başvurmamakta hata etmiştir. Eğer başvursaydı, göçmenlerin ne kadar paraya ihtiyacı olduğunu hesaplar, meclisten bu parayı isterdi¹¹¹.

Tarım Bakanlığı'nca hazırlanan 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelen ve gelecek olan göçmenlerden 32.000 ailenin iskanına ait planın uygulanması; adı geçen bakanlığın 21.07.1951 tarihli ve 1194\35571 sayılı yazısı üzerine, 2510 sayılı kanunun 5098 sayılı kanunla değiştirilen birinci maddesine göre Bakanlar Kurulu'nca 21.07.1951 tarihinde kararlaştırılmıştır¹¹². Hazırlanan iskân planına göre, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Orta Anadolu bölgesinde bulunan 40 il iskân mıntıkası olarak kabul edilmiştir. 1951 yılı sonuna kadar gelecek göçmenlerin adedi 200.000 olacağı göz önüne alınarak, bu bölgelere 160.000 nüfusun iskânı yapılmaktadır. Geri kalanlar ise yurdun muhtelif yerlerine yerleştirilecektir. Topraksız köylüye toprak dağıtımı ile vazifeli olan 40 ildeki 38 toprak komisyonu aynı zamanda yerleştirilen göçmenlerin de topraklandırılmaları işiyle vazifelendirilmiştir¹¹³. İstanbul'un Zeytinburnu, Ümraniye, Ankara'nın Ayaş ilçesi ve Altındağ nahiyesi ile Bursa, Eskişehir, İzmir illeri bu yoğunlaşmanın tipik merkezleri oldular. İstanbul Taşlıtarla'da üç ay içerisinde 1500 göçmen evi yapılması planlandı¹¹⁴.

Türkiye, göçmenleri uygun şekilde yerleştirmek için göçmenlerin mesleklerini belirledi. Göçmenlerden 1950-1951 tarihleri arasında gelenlerin tamamının mesleki dağılımı şöyledir: Mesleksiz; %9.8 , çiftçi, ormancı, balıkçı, avcı; % 82.6, sanatkarlar, madenciler, inşaat işçileri; % 4.8 satıcılar; % 0.1, nakliyeciler; % 0.4 teşebbüs sahipleri, idareciler, büroyla ilgili meslekler; % 0.7, teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri; % 0.9¹¹⁵. Zanatkârlar, İstanbul, Ankara, İzmir, Kayseri; tütün işleriyle uğraşanlar

¹¹¹ *Öğüt*, 12 Ocak 1951, 109.

¹¹² *BCA*, 030\18\01\02\126\55\15.

¹¹³ Filiz Çolak, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-51)", *Tarih Okulu Dergisi*, 14, İzmir 2013, s. 136; *Yeni Meram*, 14 Temmuz 1951, 312.

¹¹⁴ Mehmet Pınar, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", *www.atam.gov.tr* 2014, s. 82-83.

¹¹⁵ Çolak, *a.g.m.*, s. 125.

Samsun; bahçe işi ile uğraşanlar ise Antalya'ya yerleştirildi. Göçmenlerin memleketin çeşitli bölgelerine sevk edilmesi sürerken, bazen de kafiler kalabalık olduğu için meslekleri ve ilgi alanları dikkate alınmadı. Bulgaristan'da tütüncülükle meşgul Kırcaalililer, Konya–Eskişehir'e, buğday yetiştirenler de pamuk ziraatına elverişli bölgelere gönderildi¹¹⁶. Ziraatla uğraşan göçmenlerin bir kısmı ise Urfa, Kayseri, Kütahya ve Manisa'ya gönderilerek, iskânları sağlanmıştır¹¹⁷. İş ve İşçi Bulma Kurumu müfettişlerinden birisi göçmenlerin iş ve sanat durumlarını tespit etmek için görevlendirilmiştir. Aynı zamanda alınması gerekli tedbirlerin tespiti için Amerika'dan bir uzman istenmiş, bunun üzerine Marshall Planı İktisadi İşbirliği teşkilatından Mr. Clifford Wilson Ankara'ya gönderilmiştir¹¹⁸.

Bulgaristan'dan tehcir edilerek 1950 başından beri 1.8.1951 tarihine kadar Türkiye'ye gelen göçmen sayısı 34.080 ailede 143.473 nüfustur. Memleket için faydalı olacak insanlar % 30'dur. Gelen göçmenler Edirne misafirhanesinde kabul edilerek gerekli muamaleye tabii tutulduktan sonra İstanbul ve Tekirdağ yoluyla barındırılacakları illere sevkedilmektedir. Masrafları hükümetçe karşılanmıştır. Göçmenlerin iskânı, coğrafi, iktisadi, sosyal durumu gözetilerek yapılmıştır. Bir taraftan iskânlarına gidilirken diğer taraftan da yeni geelerin iskânlarına kadar uzunca süre inşaat gibi masrafların karşılanmasından dolayı iskân planınının 70 milyon liradan ancak 39 milyon lirasına sahip bulunduğu görülmüştür. 30 milyonu Marshall Planı'ndan, dokuz milyonu da Göçmenlere Yardım Birliği emrinde yardımlardan meydana gelmiştir. 31 milyonun nasıl sağlanacağı araştırılmıştır¹¹⁹. Uluslararası faiz heyeti 16 Ağustos 1951'de Türk Hükümeti ile Bulgaristan'dan gönderilen Türk kökenli Bulgar mültecilerin yeniden iskân programı konusunda 30.000.000 liralık “*Karşılıklı Para Fonu*”ndan serbest bırakılması hususunda antlaşmaya varmıştır¹²⁰.

Toprak ve İskân Müdürlüğü'ne Eylül 1951'de devlet bakanlığından

¹¹⁶Pınar, *a.g.m.*, s. 78; *Ulus*, 8 Haziran 1951.

¹¹⁷*Ulus*, 15 Şubat 1951.

¹¹⁸*Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1951, 9711; Çolak, *a.g.m.*, s. 136.

¹¹⁹*Yeni Konya*, 20 Kasım 1951, 436.

¹²⁰BCA, 030\18\01\02\126\61\9.

gelen son bir emre göre, göçmenlerden iskân edilmek üzere tertip edildikleri yerlere gitmeyenlerle, yerlerinden kendiliğinden ayrılanlar iskân haklarından feragat etmiş sayılacaklardır. Ayrıca gittikleri yerlerde herhangi bir iskân yardımında bulunmayan ve nakil ücretlerinin hükümetçe ödenmesine kanuni imkan bulunmadığı da belirtilmektedir¹²¹. İskân işlemlerinde Ekim 1951'de Devlet Bakanı Fevzi Lütüfi Karaosmanoğlu beraberinde İskan Umum Müdürü Haşim İşcan olduğu halde Eskişehir'den hareket etmiş, Bolvadin ve Emirdağ'a uğrayarak iskân işlerini mahallerinde tetkik ettikten sonra Afyon'a gelmiştir. Antalya, Afyon Denizli, Muğla, Burdur, Isparta valilerinin ve bu vilayetlerin İskan Orman Müdürlerinin ve Toprak Komisyonu Bakanlarının ve Bölge Orman Müdürlerinin iştirakiyle beş saat süren toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda göçmenlerin durumu ve süratle müstahsil hale geçirilebilmeleri için alınan tedbirler üzerinde kararlara varılmış ve bu altı vilayette iki ay içinde ikmal edilmek üzere 2143 evin yapılmasına karar verilmiştir¹²². Bulgaristan'dan gelen ve İstanbul'a yerleştirilecek olan göçmenlerden bir kısmı Zeytinburnu göçmen evlerine yerleştirilmiştir. Vali muavini, Zeytinburnu'na giderek göçmenlerle konuşmuş ve dertlerini dinlemiştir¹²³.

Adnan Menderes, Sovyetler'in ve Bulgaristan'ın sıkıntılar çıkarmasına rağmen her türlü tedbiri aldıklarını söyleyerek göçmenlerinin iskân ve ihtiyaçlarının karşılanması için büyük çaba gösterdiklerini açıklamıştır.¹²⁴ Başbakan Menderes, Bulgaristan göçmenleri hakkında devlet teşkileatına tamim göndermiştir. Göçmenlerin mesken sahibi edilmeleri gerektiğini, gerekli işlemlerin yapılmasını bildirir¹²⁵. Hükümet, Bulgaristan göçmenlerini müstakil duruma getirebilmek için ciddi gayretler sarfetmiştir. Bir yandan arazi temin olunurken bir yandan da Ziraat Bankası vasıtasıyla ziraî kredi sağlanmaktadır. Bir yıla vadeli çevirme kredileri ve beş yıla vadeli donanım kredileri verilecektir. Bu krediler için maddi teminat aranmayacaktır. Ziraat Bankası Umum Müdürlüğü Teşkilatı'na bir tamim göndererek

¹²¹*Yeni Konya*, 1 Eylül 1951, 802; *Yeni Meram*, 2 Eylül 1951, 362.

¹²²*Yeni Konya*, 7 Ekim 1951, 834.

¹²³*Yeni Konya*, 14 Aralık 1950, 546.

¹²⁴*Zafer*, 25 Kasım 1951.

¹²⁵*Yeni Meram*, 2 Ekim 1951, 387.

göçmenlerin bir an evvel müstahsil duruma geçmelerini sağlamak için muhtaç olduğu tohumluğun tedariki ve ekim vasıtalarının temini bahsinde yalnız kredi açmak için değil, kendilerine her türlü kolaylığın gösterilmesini bildirmiştir¹²⁶. Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği İdare Heyeti, 8 Aralık 1951 tarihinde Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan başkanlığında toplanmıştır. Eskilere ilaveten 3850 göçmen evinin inşasına başlanmıştır. Göçmenler Birliği, bir sonraki yardım kampanyasına hararetle hazırlanmaktadır¹²⁷.

Türkiye'ye yerleştirilen göçmen ve mülteciler beş yıl arazi, bina ve diğer vergilerden muaftır. Hükümetçe bu göçmenlere mal edilen arazi ve yapılardan veraset ve intikal vergisi, kazanç ve vergi alınmaz. Göçmenlerin noterce yapılacak borçlanma senetleri pul ve harca tabi değildir. 22 yaşını bitirmiş göçmenler muvazzaf askerliğe tabi olmamışlardır. Emsalleriyle beraber askere alınırlar. Göçmenler nüfus kütüğüne yazılmasından iki yıl geçmeden askere çağrılmaz¹²⁸.

Bulgaristan göçmenlerinin iskân faaliyetleri dışında çiftçi olanların bir an evvel müstahsil hale getirilmeleri için yardımlar 1952 yılı ve sonrasında da devam etmiştir. Toprak verildiği gibi ziraat aletleri de verilmiştir. Araba, hayvan, pulluk, tırmık, bel, çapa ve traktörler de verilmiştir. Önceden müstakil köylere iskân edilmiş olan göçmenlere 10 traktör verilmiş ve birkaç gün önce de 13 traktörün muhtelif illere sevki yapılmıştır¹²⁹. Mülteci ve Göçmenlere Yardım Birliği Şubat 1952'de Büyük Millet Meclisi reisi Koraltan'ın başkanlığı altında toplanarak göçmen vaziyetini gözden geçirmiştir. 20.115 göçmen evinin bitmiş veya bitmek üzere olduğunu beyan etmiştir. İnşaat için 20.000.000 ödenek sarfedilmiş bulunmaktadır. 35 traktör, 3523 araba, 1451 at, 3262 çift öküz, 5000 adet pulluk temin edilmiştir¹³⁰.

Gelen göçmenlerin % 70'i köylü imalathane sahibi, geriye kalan ise berber, saraç, araba tamircisi, terzi, tatlı helvacı, dokumacı, marangoz,

¹²⁶Çolak, *a.g.m.*, s. 137.; *Yeni Konya*, 4 Ekim 1951, 831; *Yeni Meram*, 4 Ekim 1951, 389.

¹²⁷*Yeni Meram*, 9 Aralık 1951, 455.

¹²⁸Çolak *a.g.m.*, s. 133.

¹²⁹*Yeni Meram*, 24 Ocak 1952, 501.

¹³⁰*Yeni Meram*, 11 Şubat 1952, 519.

şapkacı vs. teşkil etmektedir. Bir göçmen Edirne'de marangozhane açarak mobilya, eşya imal etmektedir. Bulgaristan'da bazı Türklerin şarap, gülyağı, dokuma ve sucuk imalathaneleri bulunduğu bilinmektedir¹³¹..

Yeni Meram gazetesi 28 Şubat 1952 haberinde ise, Amerika Göçmen ve Mülteciler Cemiyeti Murahhasının İstanbul Sirkeci'deki göçmen misafirhanesini, eşya merkezini, göçmen köyü sahasını gezdiği belirtilmiştir. Murahhas, çok az zamanda başarılan bu işlerin Amerika'dan daha süratli olduğuna hayran kaldığını bildirmiştir¹³². Bulgaristan göçmenlerinin iskân faaliyeti programının birinci kısmı 1952 Mart ayında bitmiştir. İkinci kısım ise ilkbahardan sonra başlanmış, 20.000 evin yapılması sağlanmıştır. Sarfedilecek olan para Marshall Planı karşılıklı yardım fonundan temin edilmiştir¹³³. Yardımlarla 14.500 göçmene altı milyon lira tohumluk verilmiş ve tamamen ekilmiştir. Ziraat Bankasından 16 milyon 200 bin liralık kredi temin edilmiş, traktör, pulluk, hayvan vb. verilmiştir¹³⁴. Yeni Meram gazetesi 20 Temmuz 1952 tarihli haberinde Devlet Başkanı Muammer Alakent, Batı Karadeniz seyahatinden döndükten sonra seyahatiyle ilgili beyanatta bulunmuştur: *"Bolu, Zonguldak, Kastomonu, Çankırı illeri ile bir kısım kaza ve köylerimizi ziyaret ettik Göçmen ailesinin % 90'ı evlerine yerleştirilmiştir. Sağlık durumu bozuk olanlar tedavi edilmiştir. Göçmenlerin hepsi memnuniyetlerini bildirmişlerdir. Çankırı'da bulunan toprak tevzi komisyonuna bu sene dağıtmak üzere aldığı 60 bin dönüm araziden bu tarihe kadar 30 bin dönümünü tevzi etmiş ve tapularını vermiştir...MP gibi bazı muhalefet partileri Çankırı şehri halkı hayvanlarının otlayacağı meraların azaldığını ileri sürmek suretiyle halkı tahribe sokmuştur..."*¹³⁵. Muammer Alakent, Kasım 1952'de illere göçmen tahsis edilen bütün vilayetlere tamim göndermiştir. Tamimde, göçmenlerin kıştan önce yerleştirilmeleri gerektiğini bildirir¹³⁶.

Göçmenleri yerleştirme işlemleri daha sonraki yıllarda da devam

¹³¹Yeni Meram, 2 Kasım 1950, 61.

¹³²Yeni Meram, 28 Şubat 1952, 566.

¹³³Yeni Meram, 1 Mart 1952, 568.

¹³⁴Yeni Meram, 24 Mart 1952, 594.

¹³⁵Yeni Meram, 20 Temmuz 1952, 696.

¹³⁶Yeni Meram, 17 Kasım 1952, 809.

etmiştir. Ankara şehri imar planında yeri gösterilen Ankara-Keçiören Aktepe mevkiinde Bulgaristan göçmenleriyle Avrupa kamp mültecilerine tahsis edilecek sahanın parselasyon ve inşaat tarzını göstermek üzere tanzim edilen 24.320 sayılı planla Ankara İmar İdare Heyeti'nin 27.10.1953 tarihli ve 628 numaralı kararın tasdiki, İçişleri Vekaleti'nin 11.12.1953 tarihli ve ilgili kanuna göre, İcra Vekilleri Heyeti'nce 10.04.1954 tarihinde kararlaştırılmıştır¹³⁷. Yerleşimler bunlarla da kalmayıp sonraki dönemlerde de devam etmiştir.

Bulgaristan göçmenlerinin yerleştirilmeleri konusunda 1950 döneminde olduğu gibi 1989 döneminde de aynı hassasiyet gösterilmiştir. Ailesi 1989 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Neşe Haliloğlu ailesinin göç sürecinde yaşadıklarını şöyle dile getirir: "*Ailem taşınabilir eşyalarını kamyonlara yükleyerek gelmişler. Başlangıçta bir hafta boyunca sınırda, arabalar içerisinde kalarak eşyalarının Türkiye'ye ulaşmasını beklemişler. Sınır görevlilerinin "Nerede kalmak istiyorsunuz?" sorusuna cevaben Ankara'yı seçmişler, tahsis edilen kamyonu sınırda boşaltılan eşyalarını yükleyerek Ankara'ya gelmişler. Fakat barınacak yer olmadığından ve okulların da tatil olması nedeniyle okullara yerleştirilmişler. Üç ay boyunca burada kalmışlar, bu süre içerisinde devlet barınma ve beslenme yardımı yapmış. Ardından, herkesin kendisine bir kira bulması ve bu kiraların dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından bir sene boyunca karşılanacağı söylenmiş. Bunun üzerine ailem on, on beş göçmen aileyle birlikte Sincan'a yerleşmiş. Bu süre içerisinde devlet bir kereye mahsus olmak üzere erzak yardımı yapmış. 1991 senesinde, talep eden göçmenlere üç ay süreyle ücretsiz olarak daktilo, bilgisayar; Almanca, İngilizce kursu verilmiş."*¹³⁸

2.4. Göçmenlere Yapılan Yardımlar

Güç şartlar altında ve perişan bir durumda Türkiye'ye gelen

¹³⁷BCA, 030\18\01\02\135\40\9.

¹³⁸Neşe Haliloğlu, Bulgaristan 1989 Muhaciri, "Türkiye'ye Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" konulu görüşme, Konya, 11 Kasım 2017.

Bulgaristan Türklerine yurt içi ve yurt dışından çeşitli yardımlar yapılmıştır¹³⁹. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'ni yüksek himayelerine alan Cumhurbaşkanı Celal Bayar, birliğin kurucularına Çankaya Köşkü'nde bir çay vermiştir. Bu toplantıda Birlik Başkanı Refik Koraltan'la beraber idare heyeti üyeleri ve bütün kurucu üyeler Devlet Başkanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu, Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut hazır bulunmuştur. Göçmenler meselesiyle yakından ilgilenen Cumhurbaşkanı, kurucu üyeleri teşkil eden üniversite rektörleri, çeşitli temsilciler, Bakan Umum Müdürleri, memleketin güzide fikir ve iktisat adamları ve gazetecileriyle uzun uzun konuşmuş, göçmen işlerinin sağlam bir şekilde süratle yürümesi için kendi fikirlerini söylemiştir. Cumhurbaşkanı aynı konu üzerinde Devlet Başkanı Karaosmanoğlu ve Ziraat Bankası Umum Müdürü Mithat Dülge ile de konuşmuştur. Birçok önemli ve milli davanın memleketin lehine halledilmesi ve göçmenlerin bir an evvel müstahsil hale getirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınmıştır¹⁴⁰. Demokrat Parti, masraflara kaynak oluşturmak için yardım cemiyetleri kurulmasını, tuz, sigara, içki, posta pulu maddelerine zam yapılmasını, her ilde yardım komiteleri tarafından yatak, yorgan, elbise gibi eşyalar toplanmasını kararlaştırmıştı¹⁴¹.

Edirne'deki göçmen işlerini yerinde görmek için 27 Eylül 1950'de İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu bölgeye gitmişti. Bir komisyon kurulmuş, iskân idaresinden gönderilen ödenek ve Kızılay'ın açtığı aşevi ile göçmenlerin ihtiyaçları karşılanıyordu. Bulgarların ilk günlerde sevk ettikleri ve birçok kez iade edildikleri halde kabul etmedikleri Çingeneler Karaağaç'ta göçmen evinin yanındaki harap bir kışlada bulunuyorlardı. Sayıları 1146 idi. Durumları da iyi değildi ve orada kalmalarının Türkiye'ye günlük maliyeti bin liraydı. Bakan, Çingenelerin iade edilerek içlerinde Türk ırkından olanların yasal vize almalarının sağlanması için Bulgar Dışişleri Bakanlığı

¹³⁹Çolak, *a.g.m.*, s. 129.

¹⁴⁰*Yeni Meram*, 24 Aralık 1950, 111.

¹⁴¹*Ulus*, 19 Ekim 1950; *Zafer*, 12 Ekim 1950.

nezdinde girişimlerin yapılması ve olumlu bir cevap alınamaması durumunda hükümetçe çok acil bir şekilde karar alınması gerektiğini belirtiyordu¹⁴².

Yurdumuza gelen mültecilere yardım için kurulan Mülteci ve Muhacirlere Yardım Birliği'ne ilk bağıışı, Cumhurbaşkanı Celal Bayar yapmış ve 2500 TL vermiştir. Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan 500 bin lira bağışlamıştır. Milletvekillerinin 250'şer liradan az olmamak üzere bağışlarda bulunmaları için DP ve CHP gruplarına müracaatlarda bulunulmuştur¹⁴³. Bulgaristan göçmenlerine yardım maksadıyla Cumhurbaşkanı'nın koruyucu başkanlığında kurulmuş olan milli komite Ankara Kızılay merkezinde ilk toplantısını yapmaya davet edilmiştir. Bu heyet, Büyük Millet Meclisi başkanı Refik Koraltan'ın riyasetinde toplanmakta ve heyette Kızılay İdare Heyeti'nden başka matbuat, iktisadî mensupları ve memleketin tanınmış şahsiyetleri bulunmaktaydı. Bu girişim, yardım toplama işini tek elde birleştireceği gibi, memleketin içinde ve dışındaki yardım işlerini de organize edeceği tahmin edilmekteydi. Diğer taraftan göçmenlerin süratle müstahsil hale getirilmesi için tatbiki gereken planın hazırlanmasında bulunmak üzere Devlet Başkanlığı'nca milletlerarası mülteciler teşkilatına müracaatına müteakip, Teşkilat Umum Müdür muavini Myer Cohen'in başkanlığında Teşkilat Sağlık Müdürü Mavrice Lush'tan oluşan bir heyetin İsviçre'den memleketimize geleceği haber alınmıştır¹⁴⁴.

Suad Abanazır'ın Öğüt gazetesindeki yazısında halk tarafından göçmenlere yardım yapılacak her köy, kasaba, şehir iktisadî şartlara göre ne kadar göçmeni barındırabilecekse bunu tespit edecek, onlarda kendilerine yer ve iş bulup misafirliğe son verecektir. Yazar'a göre, göçmenlerin nakil ve yerleşmeleri köklü bir davadır, mali sıkıntısı olan hükümet halkın yardımını mükellefiyet haline getirmeli, sürüncemede bırakmamalıdır¹⁴⁵. Bulgaristan'dan gelerek yurdumuza sığınan göçmenlerden Ayaş ilçesine beşer kişilik on ailenin gönderilmesi istenmiştir. Bundan başka kaymakamın başkanlığında kurulan bir komite eliyle göçmenlere yardım parası olarak

¹⁴²BCA, 030\01\17\99\11.

¹⁴³Çolak, a.g.m., s. 130; Cumhuriyet, 6 Ocak 1951, 9491; Yeni Meram, 10 Ocak 1951, 128.

¹⁴⁴Selçuk, 22 Aralık 1950, 511.

¹⁴⁵Öğüt, 2 Aralık 1950, 78.

1500 TL toplamış ve bu meblağ bankaya yatırılmıştır¹⁴⁶.

Selçuk gazetesinde "*Göçmenlerle Konuştum*" başlıklı 3 Kasım 1950 tarihli yazıda göçmenlerin durumları, istekleri hakkında bilgi verilmiştir. *Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin benizleri sarı, hareketleri aheste olmuştur. Misafirhanede yemekler güzel ve boldu. Her göçmen sıkı bir muayeneye tabi tutulmakta aşu olmaktadır...Göçmenlerin arasına bir çok Bulgar ajanlarının sokulduğu herkes tarafından bilinir. Şüphelilerin hepsi listeleri çıkarılarak, bunlar göz hapsine tabiidirler. Türk göçmenlerinin arasına sokulan Bulgar ajanlarının belli başlı faaliyetleri ve gayesi şudur: Göçmenleri Türk Hükümeti'ne karşı soğutmak ve bu suretle milli hislerini zayıflatarak isyana götürmektir. Göçmen, oturmak için ev, çalışmak için dükkan ve iş, eksiklerini tamamlamak için kredi, ziraat yapabilmek için arazi, toprağı işlemek için hayvan ve alet ister. Gelecek göçmenlerin de çeyrek milyon kişi olduğu düşünülürse 150 milyon lira da yetmeyecektir. Bu iş için fakir Edirnemizde ikinci yardım derneğı de teşekkül etmiştir.*¹⁴⁷ Yazar, Edirne'de bir göçmen misafirhanesine gittiğini, orada vizesiz Bulgar göçmenleri olduğunu yazar. Göçmenler, yiyeceklerinin bol verildiğini, yataklarının taş zemin üzerindeki hasır olduğunu, yaptıkları konuşmada anlatır¹⁴⁸.

Yeni Konya gazetesi 3 Aralık 1950 tarihli haberine göre, 250.000 göçmenden Konya'ya gelecek olanlara gazete yardım listesi başlatmıştır. Para yardımını yapacak olanların Yapı ve Kredi Bankası'na yatırarak makbuzlarını almalarını, isimlerinin yayınlanmasını istemeyenlerin bunu not ettirmelerini ve başka yardımları da Kızılay'a makbuz karşılığında yatırmalarını belirtir. Önceki gün toplanan yardım 650 liradır. 3 Aralık'taki toplanan yardım ile genel toplam 967.21 lira olmuştur¹⁴⁹. 5 Aralık'ta toplanan 510 lira ile genel toplam 1477,21 lira olmuştur¹⁵⁰. 6 Aralık'taki toplanan yardım ise, 335,21 liradır. Ankara Kaskin ilçesi Kaymakamı ile Belediye Başkanı'nın gayretleriyle on köyden altı ton buğday ve üç ton bulgur toplanmıştır.

¹⁴⁶Yeni Konya, 20 Kasım 1950, 522.

¹⁴⁷Selçuk, 3 Kasım 1950, 505.

¹⁴⁸Selçuk, 17 Kasım 1950, 507.

¹⁴⁹Yeni Konya, 3 Aralık 1950, 535.

¹⁵⁰Yeni Konya, 5 Aralık 1950, 537.

Komite, bundan başka beş bin lira para toplamıştır. Göçmenlerin yerleştirilmesi için de bir çok evler kiralanmış ve aş evleri açılması hazırlıklarına başlanmıştır. İlçenin bütün nakil vasıtaları göçmenleri parasız taşıyacaklarını şimdiden belirtmişlerdir. Zonguldak'ta da Bulgaristan'dan gelen göçmenleri yerleştirmek ve yardımda bulunmak üzere Vali Saffettin Karanakçı'nın başkanlığında bir yardım komitesi kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. Erzin ilçesinde ise Bulgaristan göçmenleri için 1238 lira toplanmıştır¹⁵¹. 7 Aralık'ta toplanan yardım ise, 421,21 liradır¹⁵². 9 Aralık'ta Göçmen Yardım Komiyonu'na yardım yapanların isimleri gazetede verilmiştir: 1934,50 lira toplandığı belirtilmektedir. Yeni Konya gazetesinin 9 Aralık 1950 tarihli Emin Bolay'ın kaleme aldığı yazıda, Bulgaristan göçmenlerinin ellerinden malları, mülkleri alınarak yurtlarından, evlerinden sökülüp sürüldüğü belirtilir. Bunların hepsinin mazlum ve yardıma muhtaç olduklarına şüphe yoktur. Emin Bolay, Müslüman vatandaşları, bu faciayı nefislerinde tatbikata davet eder¹⁵³. 11 Aralık 1950 günü toplanan yardım ise, 421,21 lira, Kızılay'a yatırılan paraların geneli 8860,60 TL liradır. Yeni Konya gazetesinde aynı gün halk, İslamiyet ve insaniyet adına yardıma davet edilir¹⁵⁴. 14 Aralık 1950'de yapılan yardım ise, 4464,75 liradır¹⁵⁵. Öğüt gazetesini 19 Aralık 1950 tarihli haberinde de Bulgaristan göçmenlerine yardımda bulunmak üzere Konya Kızılay şubesine yardımda bulunanların isimleri verilmiştir. Genel toplam yardım 4630,85 lira olarak gösterilmiştir¹⁵⁶. 11 Ocak 1951 tarihinde de aynı şekilde Konya Kızılay şubesine yardım yapanların isimleri verilmiş, toplam yardım 8.652,86 lira olarak gösterilmiştir¹⁵⁷. 1 Şubat 1951'de toplanan toplam yardım ise 10.286,96 lira olmuştur¹⁵⁸.

T.C. Ziraat Bankası'nın 600 bin lira kadar bağışta bulunacağı

¹⁵¹*Yeni Konya*, 6 Aralık 1950, 538.

¹⁵²*Yeni Konya*, 7 Aralık 1950, 539.

¹⁵³*Yeni Konya*, 9 Aralık 1950, 541.

¹⁵⁴*Yeni Konya*, 11 Aralık 1950, 543.

¹⁵⁵*Yeni Konya*, 14 Aralık 1950, 546.

¹⁵⁶*Öğüt*, 19 Aralık 1950, 91.

¹⁵⁷*Öğüt*, 11 Ocak 1951, 108.

¹⁵⁸*Öğüt*, 1 Şubat 1951, 126.

öğrenilmiştir. Göçmenlere bağışta bulunacak şahıs ve müesseselerin bu bağışları umumi masrafları arasına katabilmeleri için Mecliste bir kanun, maliye, bütçe komisyonlarından çıkmıştır¹⁵⁹.

Bursa'da Birleşmiş Milletler Milliyetçiler Teşkilatı Heyeti, gazeteci erle yaptıkları konuşmada, göçmenlerin tedavilerinin karşılanacağını bildirir. İstanbul'da da göçmenlere yönelik yardımlar konusunda 299 kadar tüccarla toplantı yapmışlardır. İzmit'te Göçmenlere Yardım Komitesi vali başkanlığında toplantı yaparak göçmenlerin ihtiyaçlarının temini hususlarını incelemişlerdir. Samsun'da göçmenler yerleştirilmiş, kışlık geçimleri sağlanmıştır. Kırklareli'nde göçmenler için temiz ve rahat misafirhaneler hazırlanmıştır¹⁶⁰. 6 Şubat 1951 tarihine kadar göçmen vatandaşlarımız için hamiyetsever, memur ve halk tarafından Kızılay'a yapılan yardım 12.792 lira 25 kuruşu bulmuştur¹⁶¹. 28 Şubat 1951 günü Göçmen Çocuklarına Yardım Fonu vekili incelemelerde bulunmak üzere Bursa'ya gelmiştir. Vekil, kendisiyle görüşen gazetecilere beyanatta bulunmuştur¹⁶². Bakanlar Kurulu, göçmenlere proje ve keşifnâmelere ve ev adedine göre devlet ormanlarından parasız kerestelik ağaç veya istedikleri takdirde sadece kesme ve taşıma imâl masrafları karşılığında tomruk ve kereste verilmesi Tarım Bakanlığı'nın 42039-1\16063 sayılı ve 19.08.1950 tarihli yazısı üzerine, 3116 sayılı kanunun 5653 sayılı kanunla değişik 17. maddesine göre Bakanlar Kurulu'nun 20.09.1950 tarihli toplantısında kararlaştırmıştır¹⁶³. Bu karar gereğince Adana ili Kozan ilçesi İmamoğlu köyünden yedi aileye ev inşaatlarında kullanmaları için parasız kereste verilmiştir.. Bu yardımdan yararlananlar içinde Halil Durmaz, Mustafa Yılmaz, İbrahim Düşünür, Hasan Düşünür, Nafiz Düşünür, Hüseyin Düşünmez, Halil Düşünmez geçmektedir¹⁶⁴. Bulgaristan göçmenlerinin 1952 yılının ilkbahar ayında da inşaat faaliyetlerinde kullanılacak olan kerestelerin hariçten temin edilmesi hakkında Bakanlar Kurulu'na bir karar verilmiştir. Ormanların kapasitesinin

¹⁵⁹*Yeni Meram*, 14 Ocak 1951, 132.

¹⁶⁰*Yeni Konya*, 17 Ocak 1951, 580.

¹⁶¹*Yeni Meram*, 6 Şubat 1951, 155.

¹⁶²*Yeni Konya*, 28 Şubat 1951, 621.

¹⁶³BCA, 030\18\01\02\123\76\12.

¹⁶⁴BCA, 030\18\01\02\124\102\8.

bu ihtiyacı karşılayacak durumda olmadığından hariçten getirilmiştir¹⁶⁵.

Osmanlı Bankası Umum Müdürü Bay Garelli, Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği Başkanı Refik Koraltan'ı ziyaret ederek Osmanlı Bankası'nın 500 bin lira yardımda bulunduğunu bildirmiş ve çeki bırakmıştır. Diğer taraftan Demokrat Parti grup üyelerinin 20'şer liradan az olmamak kaydıyla yardımda bulunmaları Demokrat Parti meclis grubunda ittifakla kabul edilmiştir¹⁶⁶.

Göçmenler için göçmen piyangosu çekilecektir. Bu piyango Milli Piyango İdaresi tarafından tertiplenmiş olup, ikinci bir göçmen piyangosu tertiplenmeyecektir. Göçmen piyangosunun planı, şimdiye kadar hazırlananların en zengini ve cazibi olduğu ve ayrıca hamiyet ve şevkat piyangosu vasfını da taşıdığı için biletleri çok rağbet görmüştür¹⁶⁷. 7 Mart 1951'de çekilecek piyango kârı göçmenlere sarfedilecek, 523.555 kişiye 18 milyon lira ikramiye dağıtılacak, hiç kesinti yapılmadan ödenecektir¹⁶⁸. Ancak Yeni Meram gazetesinde 8 Ocak 1951 günü haberinde, piyango idaresinin çekilişte satılmayan 500 bin liranın göçmenlere verilmesine imkan olmadığını tesbit etmiştir. Bunu Meclis'ten çıkacak kararla olacağını belirtir¹⁶⁹. 4 Mart'taki haberde ise, piyango ikramiyelerinin yardım olarak verilmeyeceği hakkında bazı şayialar dolaştığı öğrenilmiştir. Kanunen teşekkül etmiş bir müessesenin vereceği ikramiyeler hakkında böyle bir şey düşünülmeceğinden halkın bu dedikodulara kıymet vermemeleri gerektiği belirtilir¹⁷⁰. Piyangoda büyük ikramiye 500 bin liradır. Bu girişimde 1 milyon 300 bin lira hâsılat sağlanmıştır¹⁷¹. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın eşi Reşide Bayar 2 Şubat 1951'de radyoda bir konuşma yaparak halkı teşvik etmek için bütün Türk kadınlarını göçmenlere yardıma çağırmıştır¹⁷².

Yardımlar konusunda 1953 senesi, 7 Ekim tarihine kadar 249 köyden

¹⁶⁵*Yeni Meram*, 14 Mart 1952, 581.

¹⁶⁶*Yeni Konya*, 19 Ocak 1951, 582.

¹⁶⁷*Öğüt*, 3 Mart 1951, 135.

¹⁶⁸Çolak, *a.g.m.*, s. 130.; *Yeni Konya*, 2 Mart 1951, 623.

¹⁶⁹*Yeni Meram*, 8 Ocak 1951, 126.

¹⁷⁰*Yeni Meram*, 4 Mart 1951, 181.

¹⁷¹Çolak, *a.g.m.*, s. 130..

¹⁷²*Cumhuriyet*, 3 Şubat 1951, 9519.

1719 aileye ve 1391 göçmen ailesine toplam 946.074 dönüm toprak tevzi edilmiştir. Hayvancılıkla uğraşan köylü vatandaşlara 613.083 dönüm mera tahsis edilmiştir. Tevzi edilecek toprak miktarının yıl sonuna kadar bir milyon dönümü bulacağı bildirilmiştir¹⁷³.

Milletlerarası yardım teşekküllerinde Eylül 1951 tarihinde de Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlere yapılmakta olan yardımlar devam etmektedir. Amerika Kızılhaç Gençlik Teşkilatı da 50 bin dolar değerinde eşya göndermeye söz vermiş ve yardımlarına başlamıştır. Milletlerarası Sağlık Teşkilatı da göçmenlere 55 bin dolar değerinde ilaç göndermeye söz verdiği halde hükümetimizin bu yardımı 33 bin dolarlık kısmını reddetmesi ilgili çevrelerce hayretle karşılanmıştır. Yetkili makamlar Milletlerarası Yardım Teşkilatı'nın o miktarda yardım yapmaya salahiyeti bulunmadığı ve yardımın yapılmasından sonra yanlışlığın anlaşılacağı için bu kısmın reddedildiğini açıklamışlardır. Beynelmillel Sağlık Teşkilatı'ndan da Sağlık Bakanlığı'nın diğer işleri için çeşitli yardım vaatleri alınmıştır¹⁷⁴. Göçmenlere yardım olmak üzere genel menfaatlere yararlı derneklerden olduğu 3/12500 sayılı kanunla kabul edilen Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği adına Birleşmiş Milletler'in Dünya Sağlık Teşkilatı tarafından bağış yoluyla gönderilen 55.000 lira değerinde ilaç ve malzemedan penisilin ve emsali antibiyotikler gümrük vergisinden muaf tutulması kararı kabul edilmiştir¹⁷⁵.

Yaşanan bu göç sorunu Türkiye ile ABD arasında yapılan ekonomik yardım görüşmelerine de yansımıştır. Amerika tarafından 30 milyon lira Bulgaristan göçmenlerine tahsis edilmiştir. Bu parayla göçmenlere çiftlik levazımı vs. alınacağı, bundan başka hükümet tarafından her aileye 10 hektar tarla ve iki hektar mera verileceği bildirilmiştir. Bu 30 milyon lira göçmenlere nakit olarak verilmemiş, malzeme ve eşya şeklinde ihtiyaçları temin edilmiştir¹⁷⁶. Amerikan Kızılhaçı, göçmen çocuklarımıza yardımda bulunmak maksadıyla Cenevre'deki beynelmillel Kızılhaç kanalıyla teşebbüse geçmiştir.

¹⁷³ *Yeni Konya*, 16 Ekim 1953, 1558.

¹⁷⁴ *Yeni Konya*, 28 Eylül 1951, 825.

¹⁷⁵ *BCA*, 030\18\01\02\126\59\1.

¹⁷⁶ *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1951, 9495.;Geçikli, *a.g.m.*, s. 30; *Öğüt*, 27 Nisan 1951, 151.

Beynelmilel Kızıllaç Teşkilatı, 15 yaşından aşağı göçmen çocuklarının listesini üstlenmesi üzerine göçmenlere yardım derneği bu çocukların 53.000 kişi olduğunu tesbit ederek durumu Cenevre'ye bildirmiştir. Ayrıca kız çocukları için hediyelik paketler göndermeye karar vermiştir¹⁷⁷. Amerika'da öğrencilerin kurduğu Kızıllaç Teşkilatı, Bulgaristan'dan zorla çıkarılarak anavatanlarına dönmeye mecbur edilen 1000 Türk göçmen çocuğu için 160 bin lira kıymetinde elbise ve okul malzemesi gönderdiğini bildirmiştir. Bu eşyalar göçmen çocuklarına Türkiye Kızıllaç Cemiyeti tarafından dağıtılacaktır¹⁷⁸. ABD yardımları karşılıklı para fonu %95'ler hesabından karşılanan bu yardım anlaşmasının dördüncü maddesi gereği 15 milyon lirası 1951 bütçesine bağlı olarak Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü'ne ödenek olarak ayrılmıştır¹⁷⁹. Ermeni Patrikhanesi de göçmenlere 3000 lira yardımda bulunmuştur¹⁸⁰.

Cenevre Dünya Sağlık Teşkilatı İcra Komitesi ise 3 Şubat 1951 günü oy birliğiyle Türkiye'ye Bulgaristan'dan gelen müttefikler için 50 bin dolarlık sıhhi malzeme göndermeye karar vermiştir¹⁸¹. Cenevre'de Birleşmiş Milletler 15 Eylül'de toplanacak olan Mülteciler İstişare Komisyonu Yüksek Komiserliği, Mülteci Yardım Fonu'nun kurulması ile Çin ve Türkiye'de muhacir davasına büyük önem vermiştir. İstişare Komisyonu Türkiye'ye zorla yollanmış binlerce Bulgar Türkü'nün durumunu da incelemiştir. Son oturumda 360 bin dolarlık bir mebleğ toplanmıştır¹⁸².

Avrupa Konseyi'nin haberler bürosundan bildirdiğine göre, Bulgaristan'dan çıkarılan Türk muhacirlerine yapılacak yardım meselesi ele alınmıştır. Türk muhacirlerinin vaziyetlerine bir hal çaresi bulunması hususunda bir karar çıktığı belirtilmiştir¹⁸³.

Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler için diğer yabancı ülkelerden de

¹⁷⁷*Yeni Meram*, 10 Mayıs, 1951, 251.

¹⁷⁸*Yeni Meram*, 17 Haziran 1951, 288.

¹⁷⁹BCA, 030\18\01\02\127\85\18.

¹⁸⁰Çolak, *a.g.m.*, s. 130.

¹⁸¹*Cumhuriyet*, 2 Şubat 1951,9518; *Yeni Konya*, 3 Şubat 1951, 596; *Yeni Meram*, 3 Şubat 1951, 152.

¹⁸²*Yeni Meram*, 18 Ağustos 1952, 724.

¹⁸³*Yeni Meram*, 14 Aralık 1952, 856.

yardımlar gelmiştir. Bu yardımlar şöyledir: Irak Kızılay'ı göçmenlere 100 bin lira, Amerikan Prudential Line Deniz Yolları şirketi 1000 dolar, Milletlerarası Kurtarma Komitesi 50 bin ton giyim eşyası, Afganistan'da bulunan Türk Askeri Heyeti de 1078 lira bağışlamıştır¹⁸⁴

---

¹⁸⁴Çolak, *a.g.m.*, s. 131.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN 1950-1955 DÖNEMİ VE ÖNCESİNDE KONYA VE ÇEVRESİNE YERLEŞTİRİLMELERİ

3.1. Konya'ya Yapılan 1950 Öncesi Göçler ve Yerleştirilmeleri

Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Konya'ya sevk edilen göçmen sayısını tam olarak tespit etmek mümkün olamamıştır. 1878 Nisan'ında Mudanya iskelesine çıkarılan göçmenlerden bir grubun Akşehir, Ilgın ve Konya civarında yerleştirilmelerine karar verilerek, Bursa üzerinden Konya'ya gönderildikleri ve Konya'ya sevk olunan göçmen sayısının 2000 hanede 10.000 nüfus olduğu düşünülmektedir¹⁸⁵. 1880 yılına doğru Silistre, Osman-Pazarı ve Şumnu havalisinden İstanbul'a gelen Deliorman Türklerinden yaklaşık 160 hane, Konya havalisine sevk edilmiş olup, bunlardan tahminen 40 hane Konya civarında alıkonurken, diğer 120 hane Gaferiyad (Kazım Karabekir) kasabasına sevk edilmiştir¹⁸⁶.

Konya havalisinde 1886 yılında başgösteren kuraklık sebebiyle 1890 yılına kadar Konya'ya göçmen gönderilmemiştir. Konya'ya gönderilenlerin büyük bir bölümünün 1890-1892 yılları arasında geldiği görülmüştür. Konya Valisi Hasan Hilmi Bey tarafından Sadaret'e çekilen bir telgrafta, 8 Ağustos 1892 tarihine kadar, Konya'ya ulaşan göçmen sayısının 1419 hanede 6398 nüfus olduğu kaydedilmektedir. 1890 yılında sevk edilen 103 hanede 406 nüfus Bulgaristan göçmeni, Konya sancağında çok sayıda Kafkas göçmeni bulunduğundan, Hamid sancağına gönderilmiş ve bu sancak dahilinde iskân olunmaları istenmiştir¹⁸⁷.

Konya'ya sevk edilen göçmen sayısı 1905-1908 yılları arasında artmış ve bu tarihler arasında gelen 695 hane ile birlikte Bulgaristan göçmenlerinin sayısı, 808 haneye ulaşmıştır. 1905-1907 yılları arasında Konya'ya sevk

¹⁸⁵Mehmet Yılmaz, "Konya Vilâyetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1996, s. 203.

¹⁸⁶*a.g.e.*, s. 213.

¹⁸⁷*a.g.e.*, s. 216-217-218.

edilen göçmenlerden 44 hane, Akşehir civarında kalmıştır. Ilgın civarında kalan 109 hane göçmenden 9 hanede 56 nüfus daha önce Silistre göçmenleri tarafından Zaferiye karyesinde teşkil edilirken, bunlardan bazıları daha önceleri Rumeli göçmenleri tarafından kurulmuş olan Orhaniye karyesinde yerleşmişlerdir. 1908 ilkbaharında Konya'ya gelen yaklaşık 120 haneden 45'i şehir içindeki hanlara yerleştirilirken, diğer 75 hanede Kadınhanı ve civarındaki köylere geçici olarak yerleştirilmiştir. Bunlardan çoğu Konya'ya gelmeden önce, Trakya ve Afyon civarında çok fazla dolaştıklarından, fakir düşmüşlerdir. Bu sebeple evleri, ihale açılmak suretiyle devlet tarafından yaptırılmıştır¹⁸⁸.

Balkan Savaşlarından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen süre zarfında yaşanan göçlerde, çoğunluğu Yugoslavya ile Yunanistan'dan gelen göçmenler oluşturmuş ve iskânları yapılmıştır. Diğer Balkan ülkelerinden göç ederek gelen göçmenlerin sayıları oldukça azdır¹⁸⁹.

Tablo I: Balkan Savaşları Sonrasında Bulgaristan'dan Konya'ya Gelen Hane ve Kişi Sayısı

Geldikleri Yerler	1912-1919 Arası		1920 Yılı İçinde	
	Hane	Nüfus	Hane	Nüfus
Curna-i Bala	2	7	-	-
Filiba	1	7	1	6
Rubçoz (Dövlên)	1	1	-	-
Ruscuk	1	1	-	-
Silistre	15	43	-	-

¹⁸⁸ a.g.e., s. 228-229-231.

¹⁸⁹Kürşat Kurtulgan, *Balkan Muhacirlerinin Konya Vilayetine İskânı (1923-1933)*, Çizgi Kitabevi, Konya 2010, s. 72.

Tatarpazar cığı (Petriç)	1	2	5	25
Varna	4	12	1	1

Konya merkezde iskân edilen muhacirlerin bir kısmı Gazi Alemşah ve Sarı Yakup mahalleleri ile İstasyon Caddesi ve Muhacir Pazarı civarında, ev verilmek suretiyle yerleştirilmiştir. Göçmenlerin geçici yerleri ise Alaaddin tepesindeki mektep, Süleymaniye Medresesi ve Konya dahilindedir. Bu muhacirlerin mesleklerinden dolayı kendi başlarının çaresine bakabilecek durumda olduğu söylenmektedir. Aynı zamanda söz konusu dönemde işgücü açığı ve etrafta ekilip biçilmesi gereken arazilerin fazla oluşu gelen muhacirlerin gündelik işler bulmalarına imkan tanımaktadır. Bu durum muhacirler arasında olumlu sonuçlar doğurmuştur¹⁹⁰.

Balkan Savaşlarının ilk günlerinde Konya'ya sevk edilen Bulgaristan göçmeni 832 hanede 4213 nüfusa ulaşmıştır. Bu göçmenlerin Haydarpaşa üzerinden demiryolu ile geldikleri anlaşılmaktadır¹⁹¹.

Konya Valisi 05.10.1924 tarihinde Konya merkez kazasıyla Ereğli, Kadınhanı, Iğın, Karaman ve Akşehir kazalarına iskân eden muhacirleri takdim etmiştir¹⁹². Bulgaristan'ın Varna şehrine bağlı Provadi Kazası'ndan gelen üç hanede 25 nüfus Bulgaristan muhaciri 1924 yılı Temmuz ayında Akşehir'e gönderilmiş ve Meydan Mahallesi'nde, üç hanede yedi nüfus ise Seydi Mahallesi'nde iskân edilmişlerdir. Eylül ayında gelen bir hanede altı nüfus da Meydan Mahallesi'ne iskân edilmiştir. Toplam yedi hanede 37 muhacir Rum ve Ermenilerden kalan evlere yerleştirilmiştir. Akşehir merkezine yerleştirilenlerin bazıları çiftlik ve hayvancılıkla uğraştıkları için burada geçinememişler ve daha sonra Yahsiyan köyüne gitmişlerdir¹⁹³. Bu şekilde Konya'da geçici olarak kalan göçmenlerde bulunmaktadır. Ulukışla'ya

¹⁹⁰Kurtulgan, *a.g.e.*, s. 82

¹⁹¹Yılmaz, *a.g.e.*, s. 261.

¹⁹²BCA, 272\00\11\19\96\11.

¹⁹³Kurtulgan, *a.g.e.*, s. 137.

gitmek üzere Konya istasyonuna gelen ihtiyar, kadın, çocuk yolculuk şartlarına dayanamayarak, çoğunun vefat etmesinden dolayı yolculuğa dayanamayacak kadar zayıf ve hasta olanların Konya'da tedavi edildikten sonra gönderilmesine karar verilmiştir. Bu göçmenler tedavi maksatlı bir süre Konya'da kalmışlardır¹⁹⁴. Yine Varna şehrinden gelen göçmenlerin bir süre geçici olarak Kırklareli'nde ikâmet ettikten sonra 12 Ağustos 1925 tarihinde İskan-ı Muhacirin Müdüriyeti'nin emriyle Beyşehir'e gönderilerek merkezde iskânları yapılmıştır¹⁹⁵.

Konya'da Robçoz muhacirlerinden Mustafa kızı Hatice ve ailesinin iskân hakkına sahip olduklarının incelenmesi gerektiği anlaşılmış ise de Konya'nın başka bir tarafında da iskân görüp görmediklerinin incelenmesi de yapılmıştır¹⁹⁶. 9 Şubat 1926 tarihinde de Konya'da iskân edilmek istediğini belirten Nevrapop muhacirlerinden Ahmet oğlu asker Hüseyin zevcesi Fatma ve kardeşi Pembe'nin durumlarının incelenip, eğer yardıma muhtaç iseler iskânlarının uygun görüleceği Konya Valisi tarafından 24 Mayıs 1926 tarihinde belirtilmiştir¹⁹⁷. Bulgaristanlı Osman oğlu Hüsnü ve sekiz kişiden oluşan ailesi, 2-4 Haziran 1927 tarihinde Kadınhanı ilçesi Ağadin köyünde bulunan amcasının yanına mülteci sıfatıyla yerleştirilmiştir. Bunlardan başka 1927 ile 1933 yılları arasını kapsayan dönemde ilçeye herhangi bir muhacir gelmemiştir. İlçede son iskân faaliyeti 8 Eylül 1933 tarihinde Kırklareli tarafından Türkiye'ye gelen iki erkek kardeşin burada yerleştirilmesi olmuştur¹⁹⁸.

Sıhhat ve İçtimaî Müsvenet Vekilliği'nden yazılan 30.01.1936 tarihli tezkerede; Ankara, Yozgat, Kayseri, Niğde, Konya ve Adana vilayetlerinin muhtelif kazalarına yerleştirilmesi kararlaştırılan Romanya ve Bulgaristan'dan gelecek 25.000 göçmenden yalnız 11.000 kişinin Konya, Yozgat, Niğde, Kayseri vilayetleri dahilinde iskânları mümkün olduğu belirtilmiştir¹⁹⁹. Bu karar gereğince bu göçmenlerden 2452'si Konya'ya iskân edilmiştir. Geriye

¹⁹⁴BCA, 272\00\79\72\2\25.

¹⁹⁵Kurtulgan, *a.g.e.*, s. 116.

¹⁹⁶BCA, 272\00\12\49\98\41.

¹⁹⁷BCA, 272\00\12\49\97\15.

¹⁹⁸Kurtulgan, *a.g.e.*, s. 124.

¹⁹⁹BCA, 030\18\01\02\65\50\14.

kalan göçmenler de diğer vilayetlere yerleştirilmiştir²⁰⁰. Sağlık ve ekonomi bakımından kendilerinin refah ve müstahsil vaziyete girmelerini temine ve evleri yapılmaya kadar verilecek çift hayvanı ve malzemeler ile ekimlerini yapmaya ve kendilerini konuklandırmaya müsait hazineye ait arazi tahsis edilmek üzere bu bölgelerdeki Rum ve Ermeni metrukesinden olan gayrimenkul binalar hariç olmak üzere yalnız toprakların göçmenlere tahsisi için bir karar ittihazı istenilmiş ve Maliye Vekilliği'nden yazılan 10.05.1936 tarihli mütaalanâmede; bölgelerdeki Rum toprakları zaten iskân emrine bırakılmış olduğundan bu bölgelerdeki topraklar da göçmenlere tahsis edilirse ödenmiş olan dört milyon liralık hak, diğer bölgelerdeki Rum mallarının hiçbirisiyle karşılanmayacağı ve borçlanma yolu ile göçmenlere dağıtılacak toprak bedeli uzun vade ve taksitlerle tahsil olunabileceğini ve bunun da tasfiye işinin ağır bir şekilde yürümesini ve hak sahiplerinin sıkışmasını gerekeceğini bildirir²⁰¹. İkinci Dünya Savaşı boyunca savaşı izleyen yıllarda Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler yavaşlamış, hemen hemen kesilme noktasına gelmiştir²⁰².

Konya'da iskân edilen göçmenlerin yerleştirilmesi, barındırılması ile ilgili Mülkiye Müfettişi Nusret Bey rapor takdim etmiştir²⁰³. Konya'ya yerleştirilen göçmenlere 1264 evden 1028'inin iskâna elverişli bulunarak verildiği görülmektedir. Geriye kalan 236 evin 195'i tamir edilerek verilirken, 41'inin yıkılarak enkazından elde edilen işe yarar malzemelerin diğer tamire ihtiyacı olan evlerde kullanıldığı ve yıkımdan sonra arsa olarak göçmenlere dağıtıldığı anlaşılmaktadır²⁰⁴.

Konya Dokuzuncu İskan Müdüriyeti'nce 23 Ekim 1924 tarihinde vekaletle gönderilen bir yazıdan anlaşıldığına göre, göçmene ekip biçme kuvvetleri nispetinde 50 ile 120 dönüm arasında toprak dağıtımı emrolunuyorsa da eldeki mülklere göre ev başına 45 dönüm arazinin düştüğü

²⁰⁰Önder Duman, "Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938)". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 43, Ankara 2009, s. 482.

²⁰¹BCA, 030\18\01\02\65\50\14.

²⁰²Çolak, *a.g.m.*, s. 117.

²⁰³BCA, 272\00\12\44\65\23.

²⁰⁴Kurtulgan, *a.g.e.*, s. 169.

görülmektedir. Göçmenlere dağıtılan arsaların Konya'nın Çifte Merdiven, Şeyh Sadarettin, Bey Hekim, Hamidiye, Kürkçüoğlu, Kale-i Cerb, İhtiyareddin, Cedidiye, Gazi Alemşah, Mücellit, Şeker Furuş mahalleleri gibi merkezi yerlerinde buldukları; arsaların 86 m² ile iki buçuk dönüm arasında değişen ölçülerde olduğu görülmektedir. Sille, Hoca Cihan, Kule Yeri, Hoca Fakih gibi belli başlı mevkilerde de bağların olduğu ve buralardan da göçmenlere bağ dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Göçmenlere dağıtılan mallar arasında bağ ve bahçelerin yanı sıra tarlanın da bulunduğu görülmektedir. Konya merkez ve yakın çevresinde gayrimüslimlerden 1131 dönüm tarlanın kaldığı, bunlardan 1111 dönümünün 1924 yılı içerisinde gelen muhacirlere dağıtıldığı ve 20 dönümünün ise yerli ahali tarafından kiralandığı, daha sonraki yıllarda gelen muhacirlere de verilen arazilerle birlikte toplamda 1793 dönüm, iki evlek, iki hektar ve 5760 m² tarlanın dağıtıldığı görülmektedir²⁰⁵.

Akşehir'de göçmenlerin bir an evvel iskânlarının yapılabilmesi için gerekli planlamalar gelişlerinden önce hazırlanmış, öncelikli olarak kunduracı, marangoz, yapıcı gibi zanâat sahipleri yerleştirilerek ekonomik hayatın canlanması hedeflenmiştir. 17 Mart 1924 tarihinde gelecek olan 250 nüfus muhacirinin arasında bulunan zanâatkârlar için 60 ev hazır tutulmuştur.²⁰⁶

Ereğli'de göçmenlere dağıtılan evlerin büyük bir kısmı Cami-i Kebir Mahallesi'ndedir. Cami-i Kebir'den sonra yoğun olarak Kazancı, Çömlekçi gibi mahalleler ile Bağdatlı Sokağı, İstasyon Caddesi'nde ve diğerlerinin ise, Kale Kapusu, Kaçarlar, Küksofu, Murat Ağa, Pazar Mevkii ve Rum Mahallesi'nde oldukları tespit edilmiştir.²⁰⁷ Beyşehir'e gelen göçmenlerin tamamının başlarını sokacak bir eve sahip olduktan sonra bir an evvel üretici duruma gelebilmeleri için kendilerine gayrimüslimlerden kalan 20 dönüm bağ, 30 dönüm bahçe, 558 dönüm tarlanın verildiği tespit edilmiştir. Ilgın'da ise göçmenlerin bir çoğu geçimini çiftçilikle sağladığından, arazilerin dağıtımında dikkatli olunması hususunda yayımlanan talimatnameler

²⁰⁵ a.g.e., s. 170-171.

²⁰⁶ a.g.e., s. 175-176.

²⁰⁷ a.g.e., s. 181.

çerçevesinde hareket edilmiştir²⁰⁸. Çumra'ya gönderilen 30 hanede 4.5 ay kadar Çumra ahali tarafından misafir edildikten sonra, yine ahali tarafından bağışlanan arazilerde topluca iskân olunmuştur²⁰⁹. Bozkır merkezine yerleştirilen göçmenlerin bir kısmı arıcılık ve çiftçilikle geçimlerini sağlamışlardır. Fakat bunlara Bozkır'daki ekonomik şartlar yeterli gelmemiş, bir süre sonra kendilerine verilenleri satarak Bursa'ya göç etmişlerdir. Seydişehir'de iskânları yapılan muhacirlerden sadece iki aileye ev verildiği, diğerlerine ise arazi dağıtımının yapıldığı görülmektedir. Kadınhanı'nda ise gayrimüslimlerden kalan ev ve dükkanların tamamı göçmenlere verilmiştir 3925 dönüm arazi ve gayrimüslimlerden kalan 93 dönüm bahçede iskân edilen göçmenlere dağıtılmıştır²¹⁰.

3.2. 1950-1951 Yılı Yerleştirilmeleri

Haksızlıklarla yerlerinden yurtlarından koparak anayurda sığınmaya mecbur kalan göçmenler akın akın gelmişlerdi. Doğup büyüdükleri acı tatlı birçok hatıralarla bağlı buldukları yerlerden ayrılmanın büyük acısını unutturacak tek teselli, anayurda kavuşmak, öz kardeşlerinin arasında yaşamak düşüncesidir. Onlara gösterilen şevkat ve alâka onlarda huzuru yaratmıştır. Yeni Meram gazetesi, Konya'nın diğer vilayetlerden asla geri kalmayacağını üzgün bir ruhla gelen göçmenlere bütün samimiyet ve şevkatiyle kucağını açacağını bildirmiştir²¹¹.

Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelecek olan göçmenlerin durumları ve barındırılması konusu Bakanlar Kurulu'nun 08.11.1950 tarihli toplantısında incelenmiştir. Göçmenlerin sanat, meslek ve ziraatte uğraştıkları kısımlar ve yaşadıkları iklim şartlarına göre her ilin barındırabileceği miktarda illere taksim edilmek suretiyle yerleştirilmeleri, göçmenlerin illere sevkleri izdihama sebebiyet vermeyecek şekilde planlanmış olarak yapılması ve valilerin bütün tedbirleri alması gerektiği bildirilmiştir²¹². Bulgaristan göçmenlerinin iskânı ve işe yerleştirilmeleri için Konya Valiliği'nce

²⁰⁸ *a.g.e.*, s. 183-185.

²⁰⁹ Yılmaz, *a.g.e.*, s. 265.

²¹⁰ Kurtulgan, *a.g.e.*, s. 187-188.

²¹¹ *Yeni Meram*, 26 Kasım 1950, 85.

²¹² *BCA*, 030\18\01\02\124\83\7.

hazırlıklara başlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun göçmenlerin işe yerleştirilmeleri ve iskânları hakkında aldığı kararlar gereğince, her göçmen sanatı ile alakalı bölgeye yerleştirilecektir. Örneğin, denizcilikle uğraşanlar kıyı bölgelerine, teknik işçiler sanayi bölgelerine, maden işçileri maden mıntıklarına ve çiftçilikle uğraşanlar ziraat bölgelerine yerleştirileceklerdir. Yerleştirilecekleri bölgelere göre valilikler emrine verilen göçmenlere hükümetçe yapılan yardım, valilik emrine geçtikten 15 gün sonra kesilecektir. Her valilik kendi emrine verilmiş olan göçmenlere bu müddet içinde bir mesken ve iş bulmak mecburiyetindedir. Bunu temin maksadıyla vilayetlere teşkil edecek göçmenlere yardım komitesine bazı kolaylıklar sağlanmıştır. Boş bulunan veya fazla odası olan binalarla, kışla, mektep, camiilerden mesken olarak istifade edebilecek, ayrıca halkın nakdî ve aynî yardımlarda bulunması da sağlanacaktır²¹³.

İlk göçmen kafilesi, Konya'ya Aralık 1950'de gelmiş ve Hara'ya yerleştirilmiş, bu dört göçmen ailesinden sonra ikinci göçmen kafilesi 28 Aralık 1950'de gelmiş ve onlar da hemen Hara'ya yerleştirilmiş ve rahatları temin edilmiştir. Altı aileden oluşan 37 kişilik bu göçmenlerin de kışı Hara'da geçirecekleri bildirilmiştir²¹⁴. Yeni Meram gazetesinde Vehbi Gültekin'in anlattıklarına göre Hara'daki göçmenlerin barındığı evlerin hepsi birbirine bitişikti. 40-50 m uzunluğunda, tek katlı, üzeri kiremit, birer ikişer pencere ve birer odadan meydana gelmişti. Evlerin üzeri açık sarıya boyanmıştı. Göçmenlerin geleceği duyulunca dışardan usta getirilip buraları tamir ettirmişler, pencere açtırmışlar ve muntazam hale sokmuşlardı. Baştaki birinci evde İbrahim isminde bir adamcağız oturuyormuş. Yüzündeki yaralar tedavi ile önlenmiş. Eşyaları gelmediğinden her türlü ihtiyacını Hara'dan veriyorlarmış. Hara'nın eşyaları köşede sağ tarafta bir musluk, ortada bir soba, altta hasırlar ve üç tahta karyola. İbrahim Ağa'nın ikisi erkek biri kız olmak üzere üç çocuğu da hasta olduğu için her gün Muzaffer Bey (Sağlık Memuru olmadığı için) onlara iğne vuruyormuş. İbrahim Ağa üç lira yevmiye ile aygır deposunda çalışıyor, halinden de memnunmuş. Üçüncü ev ise daha

²¹³ *Selçuk*, 24 Kasım 1950, 508; *Yeni Meram*, 23 Kasım 1950, 82.

²¹⁴ *Selçuk*, 29 Aralık 1950, 512; *Yeni Meram*, 29 Aralık 1950, 116.

küçük, burada da hasta bir çocuk varmış ve ona da Muzaffer Bey iğne yapıyormuş. Ailesi sobanın başında, köşede yeni bir musluk, ortada ilk evdeki sobanın eşi, altta hasır, hasırların üzerinde kendi hasırları. Ailenin eşyaları yeni gelmiş ve istasyondan gidip almışlar. Dördüncü evin iç görünüşü diğerlerinin aynısıydı. Uzun boylu, ince, zayıf bir adam bulunuyormuş²¹⁵. Bu göçmenler Bulgaristan'ın köylerinden gelmiş insanlardı. Türkçeleri bile düzgün olmayanlar vardı. Gültekin, Emin adındaki kişiyle de sohbet eder: Emin, Bulgarların onları çıkarmak için tehdit etmediğini, isteyenlerin müracaat etmesini söylediklerini anlatır. Küçüklüğünden beri Türkiye'nin çok güzel olduğunu, halka iyi muamele yapıldığını, her şeyin bol olduğunu söylediklerinden dolayı Türkiye'ye gelmek istediğini söyler. Buraya nasıl geldiğini ise şöyle anlatır: *"Hükümete müracaat ettik, bir dikerse (kağıt) aldık, onu milliseye (polise) verdik. Millise dikerseyi Sofya'ya gönderdi. Sofya'dan dikerse gelince konsolosa gittik. Ben ancak ikinci postaya yetişebildim ve 20 gün vize ettirebilmek için bekledim. Sonra vergi, bina, arazi, askerlik gibi ilişğim veya borcum olmadığına dair 22 daireden şadename (vesika) aldım. Tarlamı ekilecek duruma getirdik. Zehirli buğday ve tohumluğunu verdik. Ayrıca dönüm başına 60 okkalık öşür buğday verdik. Bu işler bittikten sonra kağıtlarımızı tekrar milliseye verdik. Millise kağıtlarımızı Hasköy'e gönderdi, orada vize oldu ve bize iade ettiler. Vize kağıtlarımızı aldıktan 10 gün sonra Bulgaristan'dan çıkmak zorundaydık yoksa vizelerimiz yanıyordu."*²¹⁶ Emin, ayda adambaşı beş kilo ekmeğe düştüğünü, eğer bir yere gidersen ekmeği götürmek gerektiği yoksa açlıktan ölünse kimsenin yüzüne bakmayacağını anlatmıştır. Bulgarların ibadetlerine karışması hakkında ise: *"Bütün varlık ve benliğimizle inandığımız ve dinimizin kutsallaştırdığı camileri elimizden alarak oralara koyunlar doldurdu. Evet o kutsal Allah evlerini de fethetmekle hayvan doldurarak kapamakla, din ve iman birliğimizi sarsmak istediler fakat muvaffak olamadılar, olamazlardı."* şeklinde açıkladı. Emin yolculuk sırasında çektikleri zorlukları ve Türkiye'ye geldiklerinde hissettiği duygularını şöyle

²¹⁵Yeni Meram, 26 Aralık 1950, 113.

²¹⁶Yeni Meram, 27 Aralık 1950, 114.

anlatır: *"Edirne'ye kadar çok sıkıntı çektik. Bunların hepsine razıydık, serbestçe konuşamadığımız, karnımızı tamamıyla doyuramadığımız, rahat rahat gezip dolaşamadığımız, mal ve mülkümüzün tam sahibi olamadığımız bir yerde hür bir milletin, hür vatan evlatları nasıl olurda buralarda kalabilirdi? Kızanlarımız (çocuklarımız) bile büyüklerinden isttikleri ve hayallerinde yaşattıkları cennet gibi ülkeye anavatanlarına bir an evvel kavuşabilmek için karakoldan geçerken saklandığımız yerde sesini bile çıkarmıyorlardı."²¹⁷ ...."Anavatanımızın bir parçası olan Edirne'ye geldiğimiz zaman siz bizdeki sevinci görmeliydiniz. Adeta hepimiz dünyaya yeniden gelmiştik, artık her şeyden bütün kötülüklerden kurtulmuştuk. Çektiğimiz sıkıntılar, meşakkâtler maziye karışmış, korkunç bir rüyadan uyanmıştık. Edirne'ye ayak basar basmaz taşını toprağını öptük, öptük, öptük. O gece sevincimizden ne ekmek yedik ne de uyuduk. Sadece sevinç gözyaşları döktük. Bulgaristan'dan Edirne'ye 120 minnefe mâl oldu. Edirne'den Konya'ya gelene kadar ne kendimize ne de eşyalarımıza beş para aldılar. Gerek hükümetimizin gerek halkımızın gösterdiği samimiyet ve yardımlar bizi çok mütehasşis etti."²¹⁸*

Konya'ya gelen sonraki kabileler, diğer kazalara yerleştirilmiştir. Buraya gelen göçmenlere karşı halk kendisine yaraşır bir hassasiyet göstermiştir. Konya kadınlarından bir grup göçmen ailelere yiyecek, ekmek, çocuklarına üzüm, leblebi gibi şeyler dağıtmışlardır. Bir sakallı ihtiyar da kabileye ekmek dağıtmıştır²¹⁹. Bulgaristan'dan Akşehir'e gelen muhacirlerden bir kabileyi Milletvekillerimizden Remzi Birand, Himmet Ölçmen ziyaret ederek hatırlarını sormuşlar, bazı arzu ve ihtiyaçlarının hükümetçe karşılanmasına söz vermişlerdir²²⁰.

Konya'da bulunan Bulgaristan göçmenlerinden Hatice Poyraz göç etme süreçlerini şöyle anlatır: *"1951 yılında Bulgaristan'dan göç ettim. Geldiğimizde beş yaşındaydım. O dönemdeki yönetim Türklere hiç huzur vermemişti. Mesela harman kaldırdığımızda bütün geliri devlet alır, bize çok*

²¹⁷Yeni Meram, 28 Aralık 1950, 115.

²¹⁸Yeni Meram, 29 Aralık 1950, 116.

²¹⁹Gürses, 5 Ocak 1951, 14.

²²⁰Yeni Meram, 2 Eylül 1950, 6.

az miktarda verirdi. Hiçbir hayvan hatta tavuk bile kesip yiyemedik. Çünkü bunlar sayılıydı, kestiğimizde hemen bilirlerdi. Orada babam bir Bulgar'ın yanında çırak olarak dericilik yaparken parasını alamaz, serbest çalışmasına da izin vermezlerdi. Yapılan zulümlerden dolayı göç etmeye karar verdik. Gelirken hiç bir eşyamızı getiremedik. Çok fakirdik, çok fazla eşyamız da yoktu zaten. İlk olarak trenle İstanbul'a geldik. Bizi oradan Gediz'e verdiler. Babamın zanaatı dericilik olduğu için Eskişehir İnönü'ye geldik. Orada beş ya da altı yıl kaldık. Daha sonra Konya'nın Akçayazı köyünde bize devlet tarafından tarla verildiği için oraya geldik. Bir süre kaldıktan sonra kendi isteğimizle Karapınar'a geldik. Karapınar'da evlendim, altı çocuğum oldu ve Konya merkeze yerleştim. Şu anda 73 yaşındayım." Türkiye'deki yerlilerle olan durumlarını ise şöyle belirtir: "Türkiye'de yaşayanlardan hiç ters bir tepki görmedik. Burası bizim memleketimiz, buraya geldiğimize çok memnun olduk, hiç bir zaman da pişman olmadık.²²¹

Ailesi 1951 yılında Bulgaristan'dan göç eden ve Konya'ya yerleştirilen 58 yaşındaki Recep Baş da ailesinin göç süreci hakkında şu bilgileri verir: "Ailem buraya gelirken yolculuk sırasında çok zorluklar yaşamış, ellerinde yiyecek, içecek yok. Zaten dedem telden geçmiş, serbest göçmen değil. İlk geldiklerinde Konya'ya bağlı Gözlü çiftliğine yerleştirilmiş, daha sonra Yarma kasabasına gönderilmişler. Geldiklerinde devlet bir ev ve 40 dönüm tarla vermiş. Bulgaristan'da çiftçi oldukları için burada da çiftçilikle geçimlerini sağlamışlar. Orada çiftçilik yaparken yönetim tarladan kaldırdıklarını almaya çalışmış. Sorgu-sual ederlermiş, 'Niye sakladın?' gibi şeyler söylerlermiş. Rahmetlik dedem de oradan ayrılmaya karar vermiş. Son zamanlarda sıkıntılar daha da artmış, Menderes duruma el atarak göçmenleri Türkiye'ye kabul etmiş." Gelirken eşya getirip getiremedikleri sorusuna ise: "Hiç eşya getirememişler, ne eşyası getirecekler...İyi kötü birkaç giysi alabilmişler. Tüm eşyaları orada kalmış...tarla...ev..." Yerlilerin ailesine karşı verdikleri tepkileri şöyle anlatır: "Buradakilerden hiç kötü bir tepki görmedik. Biz zaten önceden burada Karaman Güvercinlik'teymişiz. Balkan

²²¹Hatice Poyraz, Bulgaristan 1951 Muhaciri, "Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" Konulu Görüşme, Konya, 14 Kasım 2017.

*Savaşlarında orada bırakılmış, sonra tekrar geri dönmüşler. Yani kökenlerimiz eskiden burada olduğu için biz buraya yabancı değiliz. Buradakilerin bizlere karşı tavırları çok iyiydi. Zaten bizim göçmenler çok sıcak kanlı insanlardır. Adaletsizlik, kanunsuzluk gibi şeyleri sevmezler. Bu yüzden bizi devamlı el üstünde tuttular. Ailem geldiğinden beri hiçbir zaman yabancılık çekmedik."*²²²

İl merkezinden Doğanbey Bucak merkezine 08.01.1951 günü ilk kabile olarak gönderilen göçmen kafilesinin geleceği haber alınır alınmaz başta Bucak Müdürü olmak üzere zabıta memuru ve Belediye Başkanı'nın gösterdikleri gayret ve çalışma sonucu göçmenler Bucak merkezinin Karşıyaka mevkiinde halk tarafından tezahüratla karşılanmış ve vaktin geç olması sebebiyle önceden tespit olunan yerlere yerleştirilecekleri sırada halk kendi isteğiyle ve birbiriyle yarış edencesine misafirleri paylaşarak evlerine misafir etmişler ve bağırlarına basmışlardır. 09.01.1951 sabahı tespit edilen köylere otomobille sevk olunan ve Bucak merkezine yerleştirilen misafirler Yardım Komitesi marifetiyle bütün ihtiyaçlarının temin edilmiş olmasından dolayı göçmenlerin alâkadan memnun kaldıkları öğrenilmiştir²²³. 14 Ocak 1951 sabahı trenle Konya'ya 73 nüfustan oluşan 19 göçmen ailesi daha gelmiştir. İstasyonda görevli memurlar tarafından karşılanan göçmenlere öğle yemeği verildikten sonra hazırlanan kamyonlarla Tömek ve Obruk bucaklarına sevk edilmişlerdir. Göçmenleri istasyonda gören ve hatırlarını soran Kamil Ketenci'nin eşi Hacı Saliha hanım göçmenlere 20 lira bağışlamak suretiyle bir hamiyet eseri gösterdiği memnuniyetle karşılanmıştır²²⁴.

Konya'ya Şubat 1951 tarihine kadar 207 ailede 913 nüfus gelmiştir. Bunlardan Konya merkezi, Yarma, Tömek, Obruk bucakları merkezine 85 ailede 384 nüfus; Beyşehir, Seydişehir, Cihanbeyli ilçeleriyle Sarayönü bucağına 122 ailede 529 nüfus yerleştirilmiş, bakım ve barınmaları sağlanmıştır. Bunlardan başka devlet müesseselerine 110 aileden oluşan 497 nüfus gelmiş olup, Cemanil bölgesine 317 aileden 1410 nüfus gelmiş ve

²²²Recep Baş, Bulgaristan 1951 Muhaciri, "Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" Konulu Görüşme, Konya, 01.01.2018.

²²³*Yeni Konya*, 12 Ocak 1951, 575.

²²⁴*Yeni Konya*, 15 Ocak 1951, 578.

yerleştirilmiştir. Göçmenlerin gerek kendilerinin gerekse eşyalarının yerlerine sevk ve nakillerine yardım eden kişi Konya eşrafından Muhittin Güzelkılıç olmuştur²²⁵. Yeni Konya gazetesi 16 Şubat haberine göre ise, 461 aileden 2024 nüfusu gelmiş ve hazırlanan mahallerine tamamen yerleştirilmiş, her türlü ihtiyaçları sağlanmıştır. Bu göçmenlere ait 42 vagon eşya da kısa bir zamanda gelerek sahiplerine teslim edilmiş, bu arada göçmenlerin sağlık bakımlarıyla ilgilenilmiştir²²⁶.

Türk Hükümeti 16 Nisan 1951’de göçmenler konusunda önemli bir karar almıştır. 1 Ocak 1950’den itibaren Bulgaristan’dan gelen ve gelecek bütün göçmenler “*serbest göçmen*” olarak gelmekteydi. 2510 sayılı İskân Kanunu’nun 15. maddesinin 5098 sayılı kanunla değiştirilen bendi uyarınca “*göçmen*” kategorisine alındı. Bu tarihten itibaren Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelecek tüm göçmenlere “*serbest göçmen*” vizesi yerine “*göçmen*” vizesi verilmeye başlanacaktı²²⁷. Gözden Öze’nin Öğüt gazetesine yazdığı yazıda, Bulgaristan göçmenlerini “iskân“ ve “müstahsil“ duruma getirme işi, iktidarın karşılaştığı önemli bir konudur. Ona göre, göçmenleri bir an evvel sığıntı olmaktan kurtarmak, kendilerini ev, toprak ve vasıta sahibi yaparak yurda faydalı hale getirmek gerekir²²⁸. Aynı gazetede Şevki Erkan ise, yüzbinlerce dönüm araziye, çiftliğe sahip kalantör para beylerinden alınacak toprağa yüzbinlerce göçmen yerleştirilebileceğini belirtir. Ona göre, kanun muhit ve zamanın icaplarına göre hazırlanır, fakat şahıs veya zümrelerin arzusuna göre kullanılamaz²²⁹.

Merkezi İskân Komisyonu tarafından, 10 bin göçmeni iskân etmek üzere karar verilen 30 köyün Ankara, Konya, Kırşehir, Niğde, Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinde kurulması planlanmıştır²³⁰. Konya’ya tahsis edilen 2689 göçmeni yerleştirmek için kurulması kararlaştırılan 11 köyden yedisinin

²²⁵*Yeni Konya*, 2 Şubat 1951, 595. Muhittin Güzelkılıç (d. 1918, Konya) - (ö. 22 Ekim, 1993), Türk siyasetçi, Serbest Ticaret, Konya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi X. ve XI. Dönem Konya Milletvekilliği yapmıştır.

²²⁶*Yeni Konya*, 16 Şubat 1951, 609.

²²⁷*BCA*, 030\18\01\02\125\32\2.

²²⁸*Öğüt*, 27 Nisan 1951, 151.

²²⁹*Öğüt*, 24 Temmuz 1951, 173.

²³⁰Pınar, *a.g.m.*, s. 82; *Yeni Konya*, 9 Haziran 1951, 721.

kurulma emri verilmiş ve yerlerinin tespiti için 6700 lira yol masrafı gönderilmiştir. Bunun üzerine hemen faaliyete geçen Toprak İşleri İskân Müdürlüğü bu köylerin yerlerini tespit için bir ekip çalıştırmaya başlamıştır. Göçmen köylerinin Cihanbeyli, Kadınhanı, Akşehir, Karapınar ilçeleri çevrelerine kurulması kararlaştırılmıştır²³¹. 11 Temmuz 1951 tarihli haberde ise, tespit edilen köyleri belirtmektedir. Bu köylerden birincisi 70 haneli olarak Konya merkezlerinde Tömek bucağının Zincirli Bayat köyü yakınlarında Akbayındır mevkiinde, ikincisi 30 haneli olarak Obruk bucağının eski Obruk köyü yerinde, üçüncüsü 100 veya 150 haneli olarak Kadınhanı'nın Atlantı köyünün Subatan mevkiindedir²³². 9 Ağustos 1951 tarihli 5826 sayılı kanun ile de geçici olarak, boşaltılmış bölgelerde köyler teşkil edilmesi ve göçmenlerin yerleştirilmesi amaçlanmıştır. Konya Valiliği, Konya'da 150 göçmen evi yapacağını bildirmiştir²³³. Göçmenlerin topluca yerleştirilmeleri için Cihanbeyli'de üç, Kadınhanı'nda üç, Çumra'da bir olmak üzere yedi göçmen köyü kurulmaktadır. Vali Kemal Hadımlı, Ağustos 1951'de yaptığı basın toplantısında toprak ve iskân konusunda konuşma yapmış, 2689 göçmen ailesinin yerleştirilmesinin kararlaştırıldığını, bunun 8000'e varacağını umulduğunu bildirmiştir. Kat'i iskân işleri Cihanbeyli ve diğer ilçelerdeki komisyonlarca yapılmaktadır²³⁴. 29 numaralı Toprak Komisyonu, Konya'da barındırılacak ev ve toprak sahibi edilecek göçmenler için yoğun bir şekilde çalışmıştır. Şadiye köyünde dokuz aileye 1507, Acıdort köyünde sekiz aileye 1083, İsmil köyünde 10 aileye 1960 dönüm toprak tescil edilmiştir. Kadınhanı ilçesinin Kolukısa ve Atlantı köyleri hudutları içinde 207 bin lira değerinde 46045 dönüm toprak müstakil köy yerleri için ayrılması gerektiği belirtilmiştir²³⁵.

Türkiye'de Konya en fazla göçmen barındıran yerd. Yeni Meram gazetesi 2 Eylül 1951 tarihli haberinde bunun bir "şeref" olduğunu bildirir. Konya merkez köylerinde 92, Ilgın'da 49, Ereğli'de 32, Karapınar'da 26,

²³¹*Yeni Konya*, 28 Haziran 1951, 740.

²³²*Yeni Konya*, 11 Temmuz 1951, 750.

²³³Pınar, *a.g.m.*, s. 83.

²³⁴*Yeni Konya*, 11 Ağustos 1951, 781.

²³⁵*Yeni Meram*, 15 Ağustos 1951, 341.

Çumra'da 22, Beyşehir'de 30, Seydişehir'de beş, Cihanbeyli'de 54, Akşehir'de 83, Kadınhanı'nda 36 toplamda 429 göçmen evi için 429 bin lira Ankara'dan istenmiştir. Dördoğlu, Pınarbaşı ve Tüfekçi yaylalarında 300 göçmen evi yaptırılmak üzere arazileri tespit ve tescil olunmuştur. Cihanbeyli'nin Kölekuyusu yaylasında 70 hanelik göçmen köyü kurulması kararlaştırılmıştır²³⁶.

Vali Kemal Hadımlı, Kadınhanı'nda Gözlü ve Özden çiftliklerinde incelemelerde bulunmuş; 300 küsur ton tohumluğun sevk edildiğini, buralardaki göçmenlerin iâşe ev durumlarını incelediğini, Atlantı köyü sınırları içinde Kurtkayası mevkiinde su sondajları yapılmakta olduğunu bildirmiştir. Bu sırada Karaömerler'e iki, Güvenç'e üç, Tutup'ta iki göçmen evinin inşasına başlanılmıştır. İskân müdürünün iştirakiyle 19 Eylül 1951'de Hatıp, Obruk Bucak müdürleriyle bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda serpiştirme suretiyle yerleştirecek göçmenlere İskân Genel Müdürlüğü'nün Kızılay vasıtasıyla gönderdiği 150 bin liradan yardım edilmesine karar verilmiştir²³⁷. Eylül 1951 tarihli habere göre, Konya dahilinde valiliğin bir heyete tespit ettirdiği yerlerde bir kısım göçmenlere köyler kurulacaktır. Bunlardan bilhassa tarihî Obruk köyünde kurulacak göçmen köyünün önemi büyük olacaktır. Burada hem göçmenler ev ve toprak sahibi olacak hem de harap olan tarihî belde yeniden ihya edilmiş olacaktır. Bir kısım göçmenler de serpiştirme usulüyle yerleştirilecektir. Bunun için Konya dahilinde bazı köylerde yapılmaya başlanan göçmen evlerini vali hemen her gün tetkik etmekte ve önem vermektedir²³⁸.

Göçmen evlerinin yapımı için kısa sürede çalışmalara başlanmıştır. Yeni Meram gazetesinin 3 Ekim 1951 tarihli haberine göre göçmen evlerinin 150 adedi Cihanbeyli'nin Kandil köyü sınırları içinde Tüfekçipınarı yaylası mevkiinde yapılacaktır. Evlerin keşif bedeli 2700 lira olup, toplamda 405.048 lira tutmaktadır. 100 ev de Cihanbeyli'nin Pınarbaşı yaylasında yapılacaktır. Keşif bedeli 2474 lira tutan bu evlerin toplam tutarı 247 bin 477 liraya

²³⁶*Yeni Meram*, 2 Eylül 1951, 362.

²³⁷*Yeni Konya*, 20 Eylül 1951, 817.

²³⁸*Yeni Konya*, 23 Eylül 1951, 820.

varacaktır. Cihanbeyli'nin Hudoğlu ve Kölekuyusu yaylalarında 100 göçmen evi yaptırılacaktır. 230.246 lira keşif tutarı bulunmaktadır²³⁹. Cihanbeyli ilçesinde 1951 yılı içinde kurulmasına karar verilen ve hemen inşaatı ihaleye çıkarılan göçmen köylerinin kısa bir zamanda ikmal ve göçmen vatandaşlarımızın iskânı üzerinde hassasiyetle durulmaktadır. İskan Genel Müdürü Haşim İşcan beraberindeki teknik uzmanlarla 12 Ekim 1951'de Cihanbeyli'ye gelmiş, kurulacak göçmen köyleriyle ilgili olarak yerinde incelemelerde bulunmuş; bu konuda validen bilgi alarak Ankara'ya dönmüştür. Haşim İşcan'a ayrıca diğer ilçe ve bucaklarda da inşasına karar verilen göçmen köyleri hakkında vali tarafından bilgi verilmiştir²⁴⁰.

Yerel gazetelerde Konya ve çevresine yerleştirilen göçmenlerle ilgili bilgilerde bulunmaktadır. Yeni Konya gazetesinin 15 Ekim 1951 tarihli haberine göre, Konya'da 2679 aileden 33.394 göçmen tertip edilmiş, 1044 aileden 4614 nüfus gelmiştir. Konya merkezinde 16, Cihanbeyli'de 64, Beyşehir'de 36, Seydişehir'de 11, Bozkır'da 10, Ereğli'de 95, Karaman'da 64, umra'da 106, Ilgın'da 53, Akşehir'de 153, Kadınhanı'nda 109, Karaman'da 10,  zden'de 60, G zli'de dokuz, Altınova'da sekiz, Hara'da 10 olmak üzere cem'an 1044 aile geçici iskâna tabii tutulmuş; bunlar için 1747 ev yeri tespit edilmiş; 590'ının tapusu verilmiştir. 12 ilçede serpiştirme suretiyle göçmen evleri inşaatına başlanmıştır²⁴¹. Göçmen köylerinin kıştan önce bitirilmesi ve göçmenlerin bir an önce iskân edilerek müstahsil hale getirilmesi hususundaki çalışmaları organize etmek üzere Toprak İşleri İskan Müdürlüğü teftiş heyeti reisi Feyzullah Bey, Baş Müfettiş Seyfettin K rmen ve raportör şükrü Beyler 26 Ekim 1951'de Konya'ya gelmişler ve çalışmalara başlamışlardır²⁴².

Konya'da Ekim 1951'de toplanan bir komisyonda Cihanbeyli'de kurulacak dört göçmen köyünün ihalesi keşif bedelinden yüzde bir indirimle yapılmıştır. İnşaat iki ay içinde bitecektir²⁴³. Tömek sınırları içinde inşasına

²³⁹*Yeni Meram*, 3 Ekim 1951, 388.

²⁴⁰*Yeni Konya*, 13 Ekim 1951, 840; *Yeni Meram*, 12 Ekim 1951, 397.

²⁴¹*Yeni Konya*, 15 Ekim 1951, 842.

²⁴²*Yeni Konya*, 27 Ekim 1951, 854.

²⁴³*Yeni Konya*, 29 Ekim 1951, 856; *Yeni Meram*, 28 Ekim 1951, 413.

başlanan 99 göçmen evinin 16'sının inşaatı tamamen bitmiş, göçmenlere tahsis edilmiştir. Diğer 15 evin inşaatı tamamlanmakta olup, 12'sinin de malzemesi hazırlanmıştır. İnşaatın kıştan önce bitirilmesine çalışılmıştır²⁴⁴. Cihanbeyli'de 150, Pınarbaşı'nda 100, Kölekuyusu mevkiinde 50, Hudoğlu yaylasında 50'şer hane olmak üzere 350 göçmen evi % 1 tahsilat yapılmak suretiyle müteahhide ihale edilmiştir. İstanbul'dan sonra Konya'daki bu göçmen evlerinin temellerinin atılacağı bildirilir. Evler kazalarda iki oda bir ahır olarak inşa edilmektedir. Toprak Mahsulleri Ofisi Teşkilatı tarafından makbuz mukabilinde çiftçiden toplanan mahsül, göçmenlerin yiyecek ihtiyaçları için silolarda depo edilmiş ve buradan icap eden mahallere sevk edilerek kış ihtiyacı karşılanmıştır. Tohumluk ihtiyaçları da Devlet Üretim Çiftlikleri tarafından temin edilmektedir²⁴⁵. Kasım 1951'de Devlet Bakanı Lütfi Karaosmanoğlu Konya sınırları içinde yerleştirilmekte olan göçmenlerin ev inşaatı, müstahsil duruma gelmeleri gibi konuları görüşmek üzere Konya'ya gelmiştir²⁴⁶.

Göçmen evlerinin yapımı hızla devam etmiş; iskân işlemlerinde Kasım 1951'de Tutup'ta iki, Güvenç'te üç, Karaömerler'de iki, Çaltı'da iki, Zivecik'te üç, Karakaya'da beş, Alakova'da 10 ev tamamen bitirilmiş ve göçmenlere tahsis edilmiştir. Bağrıkurt'ta iki, Aşağıkurt'ta üç, Kayacık'ta dört, Eğribayat'ta üç, Çaldere'de beş, Çengilti'de iki, Meydan'da iki, Sarıcalar'da iki, Tömek'te bir, Çandır'da bir, İsmil'de 10, Ovakavağı'nda sekiz ve Yazır köyünde bir evin çatıları kapanmış, kiremit, kapı ve pencere işlerinin bitirileceği bildirilmiştir. Zincirli'de iki, Kale'de üç, Yukarıpınarbaşı'nda üç evin inşaatına başlanmıştır. Karapınar merkezinde yapılmakta olan 25 evin 14'ü tamamen bitirilmiş, 11 tanesinin de çatısı tamamlanmaktadır. Ilgın merkezde 12, Bulcuk'ta beş, Ahırhan'ında iki, Eldeş'te üç, Mecidiye'de bir, Osmaniye'de bir ki, toplam 23 ev çatıya kadar çıkarılmıştır. Beş kamyon imal edilmiş kereste bu ilçeye sevk edilmiştir. Beyşehir Karalı'de iki, Candar'da bir, Üskerles'de bir, Höyük'te üç, Yenicoba'da 10, Kıyakede'de üç, Balkan'da da

²⁴⁴*Yeni Konya*, 30 Ekim 1951, 857.

²⁴⁵*Yeni Meram*, 2 Kasım 1951, 418.

²⁴⁶*Yeni Meram*, 20 Kasım 1951, 436.

iki olmak üzere 23 evin çatısı yapılmaktadır. Cihanbeyli Karabağ'da altı, Böğrüdelik'de iki, Bulduk'ta dört, Ağabeyli'de dört, Kulu'da beş, Kırkışla'da dört, İnsuyu'da dört, Dedeler'de dört, Sarnıç'ta üç, Zıvarık'ta yedi, Zengicek'te iki, Akçaşehir'de beş, Ölmez'de bir ki toplam 51 evin çatısı bitirilecektir. Kadınhanı Başhöyük'te altı, Karatepe'de 11, Yenice'de altı, Konurviran'da altı, Mahmudiye'de üç, Kökez'de üç, Zengi'de bir, yaylasında üç ki toplam 38 evden 18'i bitirilmiş, 20'si çatı halindedir. Akşehir Meşrutiyet'de sekiz, Pazarköy'de 52 evin sekizi bitirilmiş, 52'si çatı halindedir. Bu ilçeye imal edilmek üzere beş vagon kereste gönderilmiştir²⁴⁷. İlçelerdeki serpiştirme suretiyle yapılmakta olan göçmen evlerinin kıştan önce bitirilmesi için 24 Kasım 1951'de vilayette kaymakamlarla üç saat toplantı yapılmış, önce göçmen evleri inşaatı hakkında bilgi alındıktan sonra vali tarafından kaymakamlara göçmen evlerinin yapımı hakkında direktifler verilmiştir²⁴⁸.

İskan Müdürü Haşim İşcan, belediye bir yer gösterdiği taktirde Konya'da 500 haneli iki göçmen mahallesinin kurulması teklifinde bulunmuştu. Teklif, belediyece iyi karşılanmış ve mahalle yeri için Çayırda Mezbağa arası ve yeni Saman Pazarı civarının gösterileceği öğrenilmiştir²⁴⁹. Konya'da inşaatına devam edilen göçmen evlerini mahallinde görmek için 30 Aralık 1951'de Toprak İskan Müdürü Mehmet Eken, merkez köylerine gitmiş ve incelemelerde bulunmuştur. Mevsimin kış ve havanın soğuk olmasına rağmen evler göçmenlere teslim edilmektedir. Mehmet Eken göçmen evlerini tahmin edilen paradan daha ucuza yaptırmaktadır. Baharda ve yaz aylarında yaptırılacak evlerin kapı ve pencereleri kış mevsiminde ucuz bir fiyatla yaptırılmakta ve depo edilmektedir²⁵⁰.

Konya'da 1951 yılında 486 ev inşasına başlanılmış ve 348'i bitirilmiş ve 78'i de noksan kalmıştır. 1951 yılı iskân işlerine daha fazla hız verilmek suretiyle 61 ev daha yapılmış bu suretle Konya dahilinde 409 evin inşası tamamlanmıştır. Muhtelif bölgelerde 262 ev çatı vaziyetine çıkarılmış ve 285 ev de inşa halinde bulunmaktadır. 86 evin de inşasına başlanılmak üzeredir.

²⁴⁷ *Yeni Konya*, 24 Kasım 1951, 882; *Yeni Meram*, 18 Kasım 1951, 434.

²⁴⁸ *Yeni Konya*, 25 Kasım 1951, 883.

²⁴⁹ *Yeni Konya*, 20 Aralık 1951, 908.

²⁵⁰ *Yeni Konya*, 31 Aralık 1951, 919.

İnşaaı tamamlanan evler göçmenlere teslim edilmiştir. 19 Ağustos 1952 Yeni Konya gazetesi haberine göre, inşaatı ikmal edilen toplu göçmen köylerine sevkedilmek üzere Bursa, Kırklareli, Eskişehir, Denizli'den tahsise gelmiş olanlar Urfa, Mersin, Çankırı, Sivas gibi il ve ilçelerden gelmiş Devlet Üretme Çiftlikleri'nde bulunan ve halen Konya merkez, Çumra, Kadınhanı, Cihanbeyli ve Akşehir ilçelerinde misafireten bakılmakta olan 158 ailenin toplu bölgelere verilmesi ele alınmıştır. Göçmen evleri için bakanlıkça 1500 m³ kereste muhtelif işletmelerden Konya'ya sevkedilmek üzeredir. Çatı vaziyetinde olan 622 evin 171'i yakın zamanda ihaleye çıkarılacaktır²⁵¹.

3.3. Göçmenlerin 1952-1955 Yılları Arasında Yerleştirilmeleri

İlkbaharda inşaat mevsiminin başlamış bulunmasından dolayı geçen yıldan stok bulunan göçmen evleri kerestelerinden 20 evlik Karapınar'a, 20 evlik Çumra ve 20 evlik Ilgın'a sevk edilmiştir. Kale köyünde 10, Meydan'da yedi, Acıdort'ta sekiz, Karakaya'da dört, İsmil'de 10, Zincirli'de dört, Şatır'da üç, Şadiye'de dokuz, Ödüren'de üç, Tatlıcak'ta üç, Gene köyünde yapılacak olan üç göçmen evinin inşaatının bir kısmı taliplilerine verilmiştir²⁵².

Konya Milletvekillerinden Remzi Birant ve yedi arkadaşı tarafından yüksek makamlarına çekilip Adalet Bakanlığı'na havale buyrulan 21.04.1952 tarihli telde: Cihanbeyli'de devlete aidiyeti tespit edilen geniş ve müsait arazide göçmen köyleri kurulması kararlaştırılıp, korunması tamamlanarak inşaat başlanacağı sırada o yer mahkemesince tedbirî ihtiyatî kararı verilmek suretiyle inşaatın durdurulduğu ve ortada gayri meşru menfaat temin edildiği sözlerinin dolaştığı ve yargıcın durumunun şüpheli bulunduğu bildirilmiştir. Telin bir örneğinin Adalet Bakanlığı'na gönderilmesiyle durumun incelenmesine Fevzi Palabıyık memur edilmiş ve bundan dolayı 03.05.1952 tarihinde Cihanbeyli'ye hareket etmiştir²⁵³. Yeni Meram gazetesi 16 Ağustos 1952 haberine göre, Cihanbeyli'de yapılmakta olan 350 göçmen evinin inşaatı bitmiş ve müteahhit tarafından geçici kabulünün yapılması istenmiştir. Bu

²⁵¹Yeni Konya, 19 Ağustos 1952, 1147.

²⁵²Yeni Konya, 26 Nisan 1952, 1035.

²⁵³BCA, 030\01\00\55\338\2.

durum Vilayet ve Devlet Bakanlığı'na arz edilmiştir²⁵⁴. Yeni Meram gazetesi, “Mengene“nin son sayısında ismini vermeyen bir yazarın Konya'da yapılan göçmen evlerinde yolsuzluk yapıldığını belirttiğini yazar. Konya Valiliği, Mengene'ye gönderdiği mektupta, göçmen evlerinin yapımının ihale ve inşaatının cereyanı hakkında bilgi vermiş; nerelerde, nasıl yapıldığını, hangi malzeme kullanıldığını açık açık belirtmiştir. Buna göre yolsuzluğun mümkün olmadığını bildirmiştir²⁵⁵.

Konya'ya altı bin küsur göçmen getirildi. Göçmenlerden 1058 aile için ev inşaatına başlanılmış, bunlardan 615 aileye yeniden inşa edilen evler ve 16 aileye de eskiden yapılmış iskân evleri tamir edilmek suretiyle teslim edilmiştir. İnşaatı devam eden 162 evin ise çatı seviyesine gelindiği belirtilmiştir. Göçmen evlerinin yapımı planlandığı şekilde 1952'den sonra daha da hızlandı. Cihanbeyli ilçesinin Tüfenkçi, Pınarbaşı, Hudoğlu, ve Kölekuyusu yaylalarında yapımına başlanan göçmen evlerinin inşaatı tamamlandı. Bakanlık geçici kabul muamelelerinin 25 Ağustos 1952 günü icrasını uygun gördü. Bu yolda vilayete gerekli talimatı verdi. 26 Ağustos'ta mimar Burhaneddin Fidan, Bayındırlık Müdürü Galip Aktaş ve İskan İnşaat Kontrolü'nden müteşekkil bir heyet Cihanbeyli'ye giderek geçici kabul muamelesine başlayacaktır²⁵⁶. Kışa kadar evsiz ve topraksız tek göçmen kalmayacağı belirtilmektedir. Biri Konya merkez, diğeri Kadınhanı olmak üzere Konya İskan Müdürlüğü'ne iki memur verilmiştir. İskan Müdürlüğü emrinde bulunan bir kamyona ilaveten Çorum'dan da bir kamyon getirilmiştir. Böylece iskân işlerini hızlandırmak amaçlanmıştır²⁵⁷. Cihanbeyli'nin Tüfekçipınarı, Hudoğlu, Kölekuyusu ve Pınarbaşı yaylasında inşa edilen dört müstakil göçmen köyünde 346 ev vardır. Oysa Konya'ya yerleştirilen göçmen 1404 aileye yakın sayıdadır²⁵⁸. Kıştan önce göçmen evlerinin bitirilmesi hususunda alınan karar gereğince ilçelerdeki iskân teşkilatı mensuplarına gerekli direktif verilmek üzere İskan Müdürlüğü tarafından ilçelerdeki

²⁵⁴*Yeni Meram*, 16 Ağustos 1952, 723.

²⁵⁵*Yeni Meram*, 18 Ağustos 1952, 724.

²⁵⁶*Yeni Konya*, 25 Ağustos 1952, 1153; *Yeni Meram*, 24 Ağustos 1952, 730.

²⁵⁷*Yeni Meram*, 21 Eylül 1952, 754.

²⁵⁸*Yeni Meram*, 3 Ekim 1952, 766.

elemanlar merkeze davet edilmiştir. Bu toplantıya katılmak için Akşehir, Ilgın, Kadınhanı, Cihanbeyli Toprak İskan memurları vilayete gelerek İskan Müdürü Mehmet Eken başkanlığında toplanmış, göçmen evleri inşaatı hakkında görüşülmüştür. Gerekli malzeme temin edilerek Konya'ya sevkedileceği umum müdürlüklerinden bildirilmiştir²⁵⁹.

Arazi darlığı yüzünden Eskişehir, Bursa, Kırklareli vilayetlerinden Devlet Bakanlığı emriyle Konya'ya aktarılan ve merkez ilçenin Obruk nahiyesi ve Cihanbeyli'nin birkaç köyünde misafireten barındırılan göçmenlerden 56 aile yeniden kurulmuş olan Tüfekçipınarı köyüne yerleştirilmiştir. Kadınhanı ve Konya merkez köylerine alınan 21 göçmen ailesi de Kölekuyusu'nda yeni yapılan göçmen köyüne iskân olunmuştur. Tüfekçipınarı ve Akşehir'e Hatay, Urfa, Uzunköprü, Çerkesköy, Mersin, İnebolu gibi il ve ilçelerden gelmiş 30 aile, Çumra'da iskân edilmiş, 14 aile ve Karaman'daki 22 ailenin nakilleri sağlanmıştır²⁶⁰. Beyşehir ilçesine verilen 22 göçmen ailesinden hepsinin evleri bitirilerek yerlerine yerleştirilmiş, donatım malzemeleri de temin edilmiştir. Böylece önemli miktarda insan müstahsil duruma getirilmiştir²⁶¹. Cihanbeyli yaylalarının dört göçmen köyü Tüfekçipınarı'nda inşa edilen 146 ev Akşehir ve Karaman ilçeleriyle Bursa'dan ve Burdur'dan gelen göçmen aileleriyle tamamen dolmuş ve burası göçmen köyü haline gelmiştir. Hudoğlu 13, Pınarbaşı dört, Kölekuyusu'na 31 aile yerleştirilmiştir. Buralara da Kocaeli'nden gelen göçmen grupları yerleştirilmiştir. Göçmen evlerinin kereste ihtiyacı Mersin Orman İşletmesi'nden temin edilmiştir. Toprak İskan Müdürü Mehmet Eken tarafından keresteler teslim alınmıştır²⁶².

Konya'ya 30.11.1952 gününe kadar 1287 aile ile 5745 nüfus fiilen gelmiş ve yerleştirilmiştir. Bunlardan 997 aile ile 4186 nüfusu köylerde serpiştirme suretiyle iskâna tabi tutulmuş ve geri kalan 290 aile Cihanbeyli'de yeniden kurulan toplu köydeki 344 evin 290'ına yerleştirilmiştir²⁶³. 1951

²⁵⁹*Yeni Meram*, 4 Ekim 1952, 767.

²⁶⁰*Yeni Meram*, 12 Ekim 1952, 775.

²⁶¹*Yeni Konya*, 26 Ekim 1952, 1210.

²⁶²*Yeni Meram*, 9 Kasım 1952, 791.

²⁶³*Yeni Konya*, 1 Ocak 1953, 1277.

yılında Konya'ya gelen, 1952'de evleri yapılarak kendilerine teslim edilen ve arazileri de tespit edilip tapuları teslim olunan Cihanbeyli kazasının Tüfekçipınarı, Pınarbaşı, Hudoğlu ve Kölekuyusu yaylalarında ikamet eden 336 göçmen ailesine 403 bin 100 lira donatım kredisi verilmiştir. Bu sebeple Konya'da iskân edilen iki bine yakın göçmen ailesi evleri verilmek, toprakları tapu ile kendilerine teslim olunmak ve donatım kredisi ile tamamlanmak suretiyle tamamen müstahsil hale getirilmişlerdir²⁶⁴.

Göçmen evlerinin inşasına bundan sonra da devam edilmiş; İsmil köyünde yaptırılmakta olan göçmen evlerinin inşası Ekim 1955'te tamamlanmıştır. 27 Ekim 1955 saat 14'te yapılacak bir merasimle evler sahiplerine teslim edilecektir²⁶⁵. Tören Vali vekili Arif Onursaç'ın bir konuşması ile başlamıştır. Merasimden sonra İsmil köylüleri ve göçmenler birbirleriyle kucaklaşmışlardır²⁶⁶.

Bulgaristan'dan gelen göçmenler, çocuklarının eğitimi hususunda mevzuat imkansızlığı yüzünden bazı zorluklarla karşılaşmışlardır. Göçmenlerin şikayeti, Bulgaristan'da Rüştüye'den mezun gençlerin, Türkiye'de liseye kabul edilmeleri yönünde idi. Göçmenler gençlerin hiç değilse, ortaokula kabul edilmelerini istemektedirler. Bu problem de kısa sürede halledilmiş olmalıdır²⁶⁷.

3.4. Göçmenlere Yapılan Yardımlar

İlk Genel Kurul toplantısını Ekim 1950'de yapan Türk Gençlik Teşkilatı, Bulgaristan'dan gelen göçmenlere yardım komitesinden önce bu iş için bir heyet oluşturmuş ve bu heyetten bir rapor hazırlanması istenmişti. Heyet raporunu hazırlamış ve teşkilata vermiştir. Yardım komitesi; başkan Y. Kadri Asöcal, sekreter Baha Oral, Veznedar Hasan Ağaoğlu, muhasip Yılmaz Oral, üye Enis Acar. Yardım komitesinin emrinde çalışacak teşkilat mensubu kimselerden yardım ekipleri kurulmuştur. Büyük bir ilgi ile karşılanan göçmenlere yardım teşebbüsü gençlerimiz ve hayırsever vatandaşlar arasında

²⁶⁴*Yeni Konya*, 6 Aralık 1953, 1606.

²⁶⁵*Yeni Konya*, 26 Ekim 1955, 2286.

²⁶⁶*Yeni Konya*, 28 Ekim 1955, 2288.

²⁶⁷*Yeni Meram*, 15 Mayıs 1955, 1693.

hızla yayılmıştır²⁶⁸. Göçmen vatandaşlar için Konya halkının Kızılay Derneği şubesine yaptığı yardımlar 30 Kasım 1950'de 205.50 lira iken, 5 Aralık 1950 tarihinde ise 1145.00 lira olmuştur²⁶⁹.

Konya Valisi Ferruh Şahinbaş, Yardım Teşkilatı'na bir tamim gönderecek Bulgaristan'dan Konya'ya gelecek olan göçmenler için bütün memurları yardıma davet etmiştir. Bu tamim, dairelerde memurlar arasında görüşülmüş ve memurlar bu temenniyi iftiharla yerine getirmeye hazır olduklarını bildirmişlerdir²⁷⁰. Türkiye'ye gelecek olan göçmenlerin ilk ihtiyaçlarını karşılamak için bir piyango tertibine dair Konya Milletvekili Saffet Gürol tarafından verilen kanun teklifi Maliye encümeninden sonra Büro Komisyonu'nda görüşülerek kabul olunmuştur. Tasarıya göre, Mart'ta çekilecek olan piyangodan dört milyon lira gelir temin olacaktır²⁷¹. 7 Mart'ta çekilişi yapılacak olan bu piyanonun biletleri 8 Şubat'tan itibaren satışa sunulmuştur. Piyangoda büyük ikramiye 500 bin liradır. Bu girişimde 1 milyon 300 bin lira gelir sağlanmıştır. Büyük ikramiyenin belirlediği bilet satılmadığından bu parada bağışlara ilave edilmiştir²⁷².

Hükümetçe alınacak bütün tedbirlerin dışında göçmenlerin bakımları ve barındırılmaları en kısa zamanda kendi kendilerini geçindirir duruma gelmeleri amacıyla il merkezinde birer göçmen komisyon, ilçe, bucak ve hatta köylerde birer yardım komitesinin kurulması ve il merkezindeki komiyon ve komiteye bizzat valilerin başkanlık etmesi kararlaştırılmıştır²⁷³. Kadınhanı ilçesinde Bulgaristan'dan gelecek vatandaşlara yapılacak yardımları organize etmek üzere kaymakam İrfan İplikçi'nin başkanlığında bir yardım komitesi oluşturulmuş ve faaliyete geçen komite çalışmalarıyla ilçeye gelerek göçmenler için ikamet edecekleri evler tespit edilmiş ve göçmenlerin karşılanıp, barındırılmalarında gerekli her türlü tedbir alınmıştır. Gerek bu komite gerekse de faaliyette bulunan sırf kadınlardan oluşan bayan İplikçi'nin başkanlığındaki yardımcı komitelerle çeşitli yardımlar sağlandığı

²⁶⁸*Yeni Meram*, 24 Ekim 1950, 52..

²⁶⁹*Yeni Meram*, 30 Kasım 1950, 89; 5 Aralık 1950, 94.

²⁷⁰*Selçuk*, 8 Aralık 1950, 509.

²⁷¹Pınar, *a.g.m.*, s. 83; *Selçuk*, 15 Aralık 1950, 510; *Yeni Meram*, 15 Aralık 1950, 103.

²⁷²Çolak, *a.g.m.*, s. 130.

²⁷³BCA, 030\18\01\02\124\83\7.

ve halkın bu yardımlara seve seve ve istekle katıldıkları görülmektedir. Bunlardan başka her göçmen aileye verilmek üzere epeyce miktar para da hazırlanmıştır. İlçemiz kamyon, otobüs ve otomobil sahipleri de komiteye müracaat ederek ilçeye gelecek göçmenlere istasyondan taşınma işini temin edeceklerini bildirmişlerdir. Komite ve yardımcılarının 18 Aralık 1950 tarihine kadar topladığı para ve yiyecekler; 900 lira para, 1000 kilo un, 50 kilo yağ, 500 kilo bulgur, 100 kilo fasulye, 100 kilo mercimek, 30 çift lastik ve fatin, 2 yorgan, 1500 kilo odun, 500 kilo buğdaydır²⁷⁴. Hayırsever kunduracılar da göçmenlere toplam 74 çift ayakkabı, 544.80 lira yardım yapmıştır²⁷⁵.

Kızılay salonunda 18 Ocak 1951'de, vali muavini başkanlığında yapılan 60 kişilik toplantıda Konya Milletvekili Ziyad Ebuzziya göçmen işlerinin önemi üzerine özlü bir konuşma yapmış ve Konya'da kurulmuş olan göçmenlere yardım komitesinin takviyesinin gerektiğini bildirmiş ve yapılan seçimde 15 asıl ve 15 yedek üye seçilmiştir²⁷⁶. Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği, Vali Ferruh Şahinbaş'ın başkanlığı altında toplanmış, reis vekilliğine Osman Olgun ile Samet Kuzucu seçildikten sonra kararlar alınmıştır²⁷⁷.

Diğer taraftan göçmenlere yardımlar hızını kesmeden devam etmiştir. Kızılay vasıtasıyla Eylül 1951'de 150 bin lira gelmiş, 2400 m³ kereste tahsis edilmiştir. Hatıp bucağının Alakova, Tömek bucağının Karaömerler, Tutup, Güveç, Çaldere köylerinde yapılan göçmen evleri çatı seviyesine gelmiştir. Mahalli halk, gönül rızasıyla taş çekmek, kerpiç kesmek ve inşaatta çalışmak suretiyle göçmenlere yardım etmektedirler. Bu arada göçmen yerleştirilecek ve evleri yapılacak yerlerin hazine üzerine tescili yapılmış ve tapuları Toprak İskan Umumi Müdürlüğü'ne gönderilmiştir²⁷⁸.

Göçmenlere devlet yardımları da sürdürülmüştür. Merkez 37.300 kg, Beyşehir 3.750 kg, Bozkır 250 kg, Çumra 23.250 kg, Ereğli 13.100 kg, Ilgın

²⁷⁴*Yeni Meram*, 18 Aralık 1950, 106.

²⁷⁵*Yeni Meram*, 29 Aralık 1950, 116.

²⁷⁶*Yeni Konya*, 19 Ocak 1951, 582.

²⁷⁷*Yeni Konya*, 27 Ocak 1951, 589.

²⁷⁸*Yeni Meram*, 24 Eylül 1951, 379.

12.000 kg, Karapınar 20.500 kg, Seydişehir 900 kg, Akşehir 20.500 kg, Cihanbeyli 56.100 kg, Kadınhanı 46.750 kg olmak üzere 5 bin göçmen nüfusuna 250 ton tohumluk Tarım Bakanlığı'ndan tahsis edilmiştir²⁷⁹. Konya dahilindeki göçmenlerin ihtiyacı için ilk parti tahsis edilen tohumluk buğdaylar Kasım 1951'de tamamen gelmiş ve tevzi edilmiştir. Ekimleri, komisyondaki iki traktör ve halk elindeki traktörlerin yardımı ile yapılmıştır. Bazı bölgelerde göçmenlere verilen tohumluklar kafi gelmediğinden Karaman ve Bozkır'a ek tohumluklar verilmiştir²⁸⁰.

Göçmen konusu köşe yazarlarının ilgi alanına girmiş; bu konuda vatandaşları teşvik eden yazılar kaleme almışlardır. Yeni Meram gazetesi 28 Şubat 1950 tarihli Hikmet Baha'nın yazısında Müslümanlık dininin yardımlaşmayı emrettiğini bunun en basit örneğini bir Balıkesir felaketindeki milletimizin gösterdiği hassasiyet olduğunu belirtir. Yurdun her bucağında Göçmenlere Yardım Komiteleri kuruluyor. Halk yardımlaşma konusunda birbirleriyle yarışıyor. Konya'da da bu amaçla Yapı Kredi Bankası'nda bir hesap açıldı. Konyalı vatandaş, genç talebe bir gün sinemada harcayacağı parayı sınırlarımızda aç, çıplak bekleyen Bulgaristan Türklerine hediye etti. Baha, göçmenlerimizin ufacık yardımlarla ev bark sahibi olacağını, mezalimden hatta ölümünden kurtulacağını belirtir ve vatandaşları yardıma davet eder²⁸¹. Öğüt gazetesi 2 Şubat 1951 tarihli Mustafa Yaşayan'ın yazısında göçmenler için vatanımız üzerinde onları barındıracak, ihtiyaçlarını karşılayacak toprağa sahip olmalarını herkesin istediğini belirtir. Bu konuda en büyük görev Türk çiftçisine düşmektedir. Çünkü ona göre, ziraat memleketi olduğumuz için göçmenleri müstahsil duruma getirmek gerekir. Gelenlerin çoğunun çiftçi olması en büyük kolaylığı sağlamaktadır²⁸².

Konya ili ve ilçeleri Yardım Birlikleri 14 Şubat 1951 akşamına kadar göçmenler için 55.129 lira 30 kuruş para, 111.948 kg yiyecek, 3872 parça yiyecek, 42.355 kg yakacak ayrıca 222 parça muhtelif eşya toplamıştır²⁸³.

²⁷⁹*Yeni Meram*, 11 Ekim 1951, 396.

²⁸⁰Çolak, *a.g.m.*, s. 137; *Yeni Konya*, 21 Kasım 1951, 879.

²⁸¹*Yeni Meram*, 28 Şubat 1950, 87.

²⁸²*Öğüt*, 2 Şubat 1951, 127.

²⁸³*Yeni Konya*, 17 Şubat 1951, 610.

Yeni Konya gazetesindeki 7 Mart 1951 tarihli habere göre, göçmenlere Konya ilçe ve bucak köylerinde 57.452 lira, 4835 parça giyecek, 400 adet ev eşyası, 105.5 ton yiyecek ve 17 ton yakacak yardım edilmiştir²⁸⁴. Kadınhanı ilçesinin Atlantı köyüne verilen beş hane muhaciri istasyondan otomobillerle köylerine nakleden Atlantılılar, göçmenlerin altı aylık her türlü ihtiyaçlarını temin ettikten sonra arta kalan 100 lirayı başka muhacirler için kaymakamlığa vermiştir²⁸⁵.

Bir taraftan göçmen evleri inşaatına hızla devam edilirken, diğer taraftan da Ziraat Bankası göçmenlere 1500 liraya kadar kredi açmaya başlamıştır. Aralık 1951'e kadar Konya merkezinde 80 göçmene kredi açılmış olup, ilçelerde açılanlar buna dahil değildir. Ayrıca göçmenlere üçüncü parti tohumluk tahsisine başlanmıştır. Öncekilere ilaveten 23 bin kg daha tohumluğun dağıtımına başlanmıştır. Havaların iyi gitmesi durumunda göçmenlere yeni tahsisler yapılacağı bildirilmiştir²⁸⁶. Toprakları verilip, tapuya tescilleri yapılan ve evleri yapılarak içine yerleştirilen göçmenlerin ziraî kalkınmasını temin etmek maksadıyla tarlalarının sürülmesi ve tohumluklarının verilmesi ön plana alınmıştır. Cihanbeyli'de kurulacak dört, Kadınhanı'nda üç, Çumra'da bir göçmen köyündeki 900 aileye bir miktar tarla verilmiştir. 496 aileye de tohumluk verilmiş, 362 aileye 80 bin lira çevirme, 340 aileye de bir miktar donatma kredisi açılmıştır²⁸⁷.

İl ve ilçelere iskân edilen 454 göçmen hanesinin ev bahçelerine dikilmek üzere Karaaslan fidanlığından 3532 adet meyveli ve 2900 adet meyvesiz fidan bedelsiz olarak temin ve tahsis olunmuştur. Merkez ilçeye 1664, Akşehir'e 744, Karaman'a 483, Seydişehir'e 102, Bozkır'a 209, Ereğli'ye 170, Ilgın'a 640, Cihanbeyli'ye 890, Kadınhanı'na 630, Karapınar'a 390 fidanlık verilmiştir²⁸⁸.

Akşehir'de 84 çiftçi göçmen ailesi için 84 araba, 84 koşum takımı ve 84 pulluğun geçici ihalesi satın alma komisyonunca yapılmış olup, 25 lirayı

²⁸⁴*Yeni Konya*, 7 Mart 1951, 626.

²⁸⁵*Yeni Meram*, 11 Nisan 1951, 222.

²⁸⁶*Yeni Konya*, 7 Aralık 1951, 895.

²⁸⁷*Yeni Konya*, 14 Aralık 1951, 902.

²⁸⁸*Yeni Meram*, 16 Mart 1952, 583.

geçtiği için tasdik edilmek üzere vilayete gelmiştir. Çumra'da 95 aile için araba, koşum takımı ve pulluğun geçici ihalesi yapılmış, tasdik için vilayete gelmiştir²⁸⁹.

Bulgaristan göçmenlerini müstahsil hale getirebilmek için 1952'de Akşehir, Cihanbeyli, Konya merkez, Çumra, Ereğli, Karaman, ve Ilgın'da göçmenler için tohumluk arpanın tahsisi için müracaat edilmiştir. Verilen tohumlar Toprak Komisyonluğu'nca temin edilen traktörlerle nadaslara hazırlanan mahallere ekilmiştir²⁹⁰. Konya'da topraksız göçmen çiftçiye toprak tevziatında, Yarma köyüne 151 çiftçi ailesine 308.277 lira 50 kuruş bedel mukabil 12.686 dönüm m² arazi dağıtılmıştır²⁹¹.

Vilayet merkezinde 29 numaralı Toprak Tevzi Komisyonu emrindeki beş traktörün başka illere nakli yönüne gidilmesi Devlet Bakanlığı'nca istenmiş ise de İskan Müdürü Mehmet Eken'in yaptığı teşebbüste bu traktörlerin gerek serpiştirme gerek toplu şekilde iskân edilen göçmenlerden bir kısmının daha tarlaları sürülünceye kadar Konya'da kalması Devlet Bakanlığı'nca uygun görülmüştür. Bu arada Akşehir, Ilgın, Kadınhanı'nda yapılan göçmen evleri kiremit ihtiyaçları da Afyon'daki fabrikadan sağlanmıştır²⁹².

Serpiştirmeye tabii tutulan göçmenlerden 869 aileye 1952'nin sonlarında birer dekar hesabıyla, 869 dönüm ev yeri, 854 aileye de 89.789 dönüm tarla verilerek namlarına temlik ve tescilleri yapılmak suretiyle kendilerine teslim edilmiştir. 12 ilçenin muhtelif köylerinde 828 adet ev bitirilmiş ve göçmenler yerleştirilmiştir. 106 ev inşaatı devam etmekte olup, 828 evin inşaatı için de 663.943.18 lira sarfedilmiştir. Cihanbeyli'nin Tüfekçipınarı mevkiinde 144, Pınarbaşı mevkiinde 100, Hudoğlu'nda 50, Kölekuyusu'nda 50 olmak üzere dört müstakil göçmen köyünde müteahhitlere 876.441.80 lira ödenmiştir. Serpiştirmeye Konya'ya gelenlere 1287 aileden 1198 adedine 142.487 dekar tarla verilmiştir. 1184 aileye 509.800 kg tohumluk buğday ve 1103 aileye 1.697.500 lira ve 17 sanatkâr aileye de 3800

²⁸⁹*Yeni Meram*, 8 Ocak 1952, 685.

²⁹⁰*Yeni Meram*, 16 Şubat 1952, 524.

²⁹¹*Yeni Meram*, 16 Temmuz 1952, 692.

²⁹²*Yeni Meram*, 3 Ekim 1952, 766.

lira kredi verilerek ziraat aleti temin edilmiştir²⁹³. 3242 sayılı kanun gereğince göçmenlere barındırılmak suretiyle tevzi edilmek üzere Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası'nca Toprak Mahsulleri Ofisi'nden pazarlık edilerek tohumluk ve yemeklik buğdayların alış fiyatıyla kilosu 30 kuruştan verilmesi; Devlet Vekâleti'nin 10.10.1953 tarihli ve 3304-0-2822\40.775 sayılı yazısı üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 14.10.1953 tarihinde kararlaştırılmıştır²⁹⁴.

---

²⁹³*Yeni Konya*, 1 Ocak 1953, 1277.

²⁹⁴*BCA*, 030\18\01\02\133\84\20.

SONUÇ

Rumeli'den Anadolu'ya yönelik yaklaşık üç yüz yıl devam eden göç süreci olmuştur. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından ilk önemli göç hareketleri yaşanmıştı. Cumhuriyet'in kurulmasının ardından sorun önemli görülerek harekete geçilmiş ve 18 Ekim 1925'te Bulgaristan ile anlaşma yapılarak göç işlemi bir düzene koyulmuştu. Ancak göç hareketliliği kimi zaman azalsa, kimi zaman artsa da sürekli olarak devam etmişti.

Komünistler, Bulgaristan'da iktidara gelince Türkler üzerinde büyük bir baskı oluşturmanın yanında eğitim, ekonomik, din, sosyal ve siyasal haklar konusunda kısıtlamalar getirdiğinde buradaki Türkler, Bulgaristan'dan göç etmek istemişlerdir. Bulgaristan Hükümeti göçe ilk dönemde sıcak bakmadığından Türkleri asimile edebilmek için eğitim ve kültür alanında bir politika başlatmıştır. Türkler, millî bir duruş sergileyince Bulgar Hükümeti, göç seçeneğini kullanmayı tercih etmiştir.

Bulgaristan Hükümeti 1950 yılında 250.000 Türk'ü anavatana göçe zorlamıştır. Türkiye, 1925 Antlaşması'na aykırı olan bu hareket karşısında Bulgaristan Hükümeti'ni uyarmasına karşılık bir sonuç alamamış ve iki ülke arasında nota alışverişi başlamıştır. Siyasi gerginlik devam ederken son derece güç şartlar altında Bulgaristan Türkleri'nin göç hareketi de başlar. 1950-1951 yılları içerisinde birçok Türk göçe zorlanarak anavatana gelmiştir.

Bulgaristan Hükümeti'nin bu göç sürecindeki asıl amacının Türkiye içerisindeki düzeni bozmak, karışıklık çıkarmak olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de yeni seçilen Demokrat Parti iktidarı da zora sokmak istenmiştir. Bulgaristan Türkleri'ne yapılan baskı ve zulümler karşısında, insan hakları savunuculuğunu yapan Avrupa devletleri sadece seyretmekle yetinmişlerdir. Birleşmiş Milletler ise yapılan zulümler karşısında bir ceza uygulamasına gitmemiştir. Bulgaristan Türkleri de bu baskı ve zulümleri daha geniş kitlelere duyurmak için uğraşmalı, gereken cezanın verilmesi için çaba göstermelidir.

Göçmenler Türkiye'de çeşitli yerlere yerleştirilmiştir. Bulgaristan göçmenlerinin 1950-1955 döneminde Konya ve çevresine yerleşimleri de olmuştur. Konya merkez ve ilçelere, ilçelere bağlı köy ve bucaklara yerleştirilmişlerdir. Ayrıca göçmenler için göçmen köyleri kurulmuş ve

onların barınmaları için evler yaptırılmıştır. Çeşitli yardım kuruluşlarının yardımıyla iskân işlemleri hızlandırılmış, göçmenlerin yiyecek, giyecek, yakacak ya da ev eşyası gibi ihtiyaçları giderilmiştir. 1950-1955 yılları arasında gerçekleşen bu işlemler için yardım kuruluşlarının yanında bölge halkı da göçmenlere kucak açmış, yardımlarını esirgememiştir.

KAYNAKÇA

1. ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

2. GAZETELER

Cumhuriyet, 1950-1951.

Gürses, 1950-1951.

Öğüt, 1950-1951.

Selçuk, 1950.

Ulus, 1950-1951.

Yeni Konya, 1950-1955.

Yeni Meram, 1950-1955.

Zafer, 1950-1951.

3. TELİF ESERLER

Alp, İlker, *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878-1989)*, Trakya Üniversitesi Yayınları: 90\1, Ankara 1990.

Atabay, Mithat, "Çingene Sorunu ve 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Çanakkale'ye Göçler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S. 13, Çanakkale 2012, s. 59-72.

Batıbey, Kemal Şevket, *Ve Bulgarlar Geldi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1976.

Çağlayan, Savaş, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler (Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin İlanından Günümüze)", (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), İzmir 2007.

Çeçen, Berrak, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Düzensiz Göçmenlerin Yasallaşma Sürecinde Değişen Yasal Düzenlemelerin Rolü", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 29, İstanbul 2016, s. 265-282.

Çolak, Filiz, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-51)", *Tarih Okulu Dergisi*, 14, İzmir 2013, s. 113-145.

Çulha, İbrahim, "Bulgaristan Türkleri'nin Türkiye'ye Göç Süreci (1950-1951)", *Akademik-der*, S. 1, İzmir 2017, s. 51-71.

Duman, Önder, "Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938)". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 43, Ankara 2009, s. 473-490.

Duman, Sevda, "Nefiye Güler", *Aile*, S.146, İstanbul 2017, s. 24-25.

Halaçoğlu, Yusuf, "Bulgaristan (Osmanlı Dönemi)", *DİA*, VI, İstanbul 1992, s. 396-399.

Kaderli Yapıcı, Zehra, "Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları", (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2008.

Kafesoğlu, İbrahim, *Bulgarların Kökeni*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1985.

Kamil, İbrahim, *İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları*, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara 1989.

Korkud, Refik, *Komünist Bulgaristan'ın Dosyası*, Türkiye Fikir Ajansı Yayınları, Ankara 1986.

Kurtulgan, Kürşat, *Balkan Muhacirlerinin Konya Vilayetine İskânı (1923-1933)*, Çizgi Kitabevi, Konya 2010.

Kuyucuklu, Nazif, "Bulgaristan", *DİA*, VI, İstanbul 1992, s. 391-396.

Kuyucuklu, Nazif, "Bulgaristan Bağımsızlık Dönemi", *DİA*, VI, İstanbul 1992, 399-401.

Memişoğlu, Hüseyin, *Bulgaristan Türklerinin Eğitimi*, Şafak Matbaası, Ankara 1992.

Orhan, Sibel, "Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi", (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay 2008.

Şimşir, Bilal, *Bulgaristan Türkleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1986.

Toğrol, Beğlan, *112 Yıllık Göç (1878-1989)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989.

Yılmaz, Mehmet, "Konya Vilâyetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1996.

4. İNTERNET KAYNAKLARI

Geçikli, Recep Murat, "Bulgaristan Türkleri'nin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansıması", *www.dergipark.gov.tr.*, 2016, s. 1-38, (Erişim Tarihi: 25.11.2017).

Pınar, Mehmet, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", *www.atam.gov.tr.*, 2014, s. 61-93, (Erişim Tarihi: 18.07.2017).

5. KAYNAK ŞAHISLAR

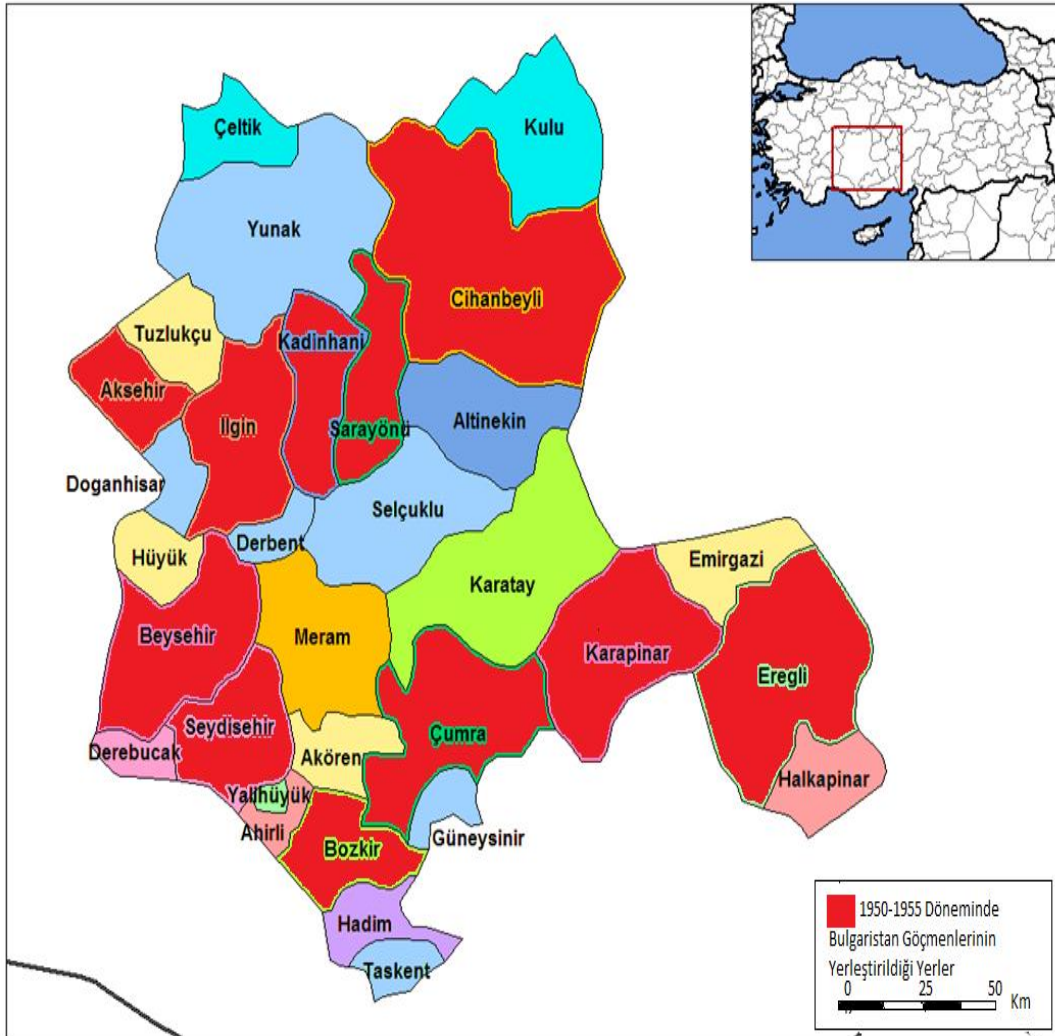
Baş, Recep, Bulgaristan 1951 Muhaciri, "Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" Konulu Görüşme, Konya, 01.01.2018.

Haliloğlu, Neşe, Bulgaristan 1989 Muhaciri, "Türkiye'ye Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" Konulu Görüşme, Konya, 11 Kasım 2017.

Poyraz, Hatice, Bulgaristan 1951 Muhaciri, "Konya'ya Yerleştirilen Bulgaristan Muhacirleri" Konulu Görüşme, Konya, 14 Kasım 2017.

EKLER

Ek 1: Bulgaristan göçmenlerinin 1950-1955 döneminde Konya’da yerleştirildikleri ilçeleri gösteren harita.

Ek 2: Konya'da iskân edilen göçmenlerin durumuyla ilgili Mülkiye Müfetişi Nusret Bey'in raporunun takdimi.

مبادله ۱۴ عمارة واسكان وکالتی		شخصی اسام	شخصی	مردی	اوراق نوموسو
لاجل التبييض قلمه ورودی	معاون مدير				رقم
مقابله ايدنلر	DEVLET ARŞIVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ CUMHURİYET ARŞIVI		تاریخ تیبیش	تاریخ تسويد	قلمه ورودی تاریخی
			۱۵	۱۵	۱۵
<p>مقدمه</p> <p>فردیه موبنلا بورنه صدوقی عی نه در وری جهت کرب / هدایت فانه تفحص اوفنه فانه زده نمايه بدي کابلی نظام الیه و لوانم فرم ایکنی تبریر / عطفاً قدیر نفوی استقامت تبدیل اینده قلمه مبدیه تفحصه فانه زده را بدین کابلی مبدیه شروع راجدین مبدیه سکالهما مبدیه مساعده فانه زده مهمه ای بایبیره ادا مبدیه اعماله و صدرتی فانه زده</p>					
272	شماره ولایت	12	44	65	23

Ek-3: Cihanbeyli'de kurulacak olan göçmen köylerine ait arazi hakkında çıkan anlaşmazlık ile ilgili belge.

T. C. ADELET ARSİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
Teftiş Kurulu Başkanlığı

SAYI : 4447
EK :

Ankara : 3 15/1952

Özeti : .....

Cihanbeyli'de kurulacak göçmen köylerine ait arazi hakkında mahkemece verilen kararlara dair .

Yüce Başbakanlığa

Özel K. Md.

26/4/1952 tarih ve 3111 varide sayılı ~~yasaları~~ ka .

Konya Milletvekillerinden Remzi Birant ve yedi arkadaşları tarafından yüksek makamlarına çekilip Bakanlığımıza havale buyurulan 21/4/1952 tarihli telde :

Cihanbeyli'de Devlete aidiyeti tesbit edilen geniş ve müsait arazide göçmen köyleri kurulması kararlaştırılıp ihzarat ikmâl edilerek inşaata başlanacağı sırada o yer mahkemesince tedbiri ihtiyatî kararı verilme suretile inşaatın durdurulduğu ve ortada gayri meşru menfaat temin edildiği, sözlerinin dolaştığı ve yargıcın durumunun şüpheli bulunduğu bildirilmiştir .

Mezkûr telin bir örneği Bakanlığımıza da gönderilmesi üzerine keyfiyetin mahallen tetkik ve tahkikine Bakanlığımız müfettişlerinden Fevzi Palabıyık memur edilmiş ve mumaileyh 3/5/1952 tarihinde Cihanbeyli'ye hareket etmiştir .

Tahkikat neticesinden ayrıca malûmat verileceğini saygılarımla arz ederim.

Adalet Bakanı

Özel K. Md.
6.5.1952

Sincirlik saklanması
Korsu ile ilgili olarak
Karşılık verilen yazının gün ve saati gösterilmes.
13.5.1952

ADALET BAKANLIĞI	
Genel Kalem Müdürlüğü	
Tarih : 12.5.1952	
Ek : 2	
12.5.1952/3332	

6-8-1952
2937

İTİBARI	İTİBARI
İTİBARI	İTİBARI
İTİBARI	İTİBARI
İTİBARI	İTİBARI

Ek-4: 1952 yılına ait Yeni Konya gazetesi.

YENİ Konya
GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ GAZETE

ABONE
Yılıgi 18, altı aylığı 9 lira.
Günb geçen sayılar 20 kuruştur.

Pazartesi
4
Ağustos 1952
FIATI MER VERDE
KURUŞ
İLAN BARTLARI
Reeml İlanların satılışı 10,
Satırı 25 kuruştur. İnceal
İlanlar pazarlığa tabidir

YIL: 4 SAYI: 1132

**Ortadoğu
Savunma
Teşkilâtı**

Kıbrıs'ın merkez
olacağı bildiriliyor
Vaşington, 2 (s.a.) —
İyl haber alan kaynak-
lardan bu gün bildirildi-
ğine göre, Birleşik Ame-
rika Savunma Bakanlığı,
mutaeavver Ortadoğu sa-
vanma teşkilâtının Kıb-
rıda yerleşmesini ve Mi-
sırın buna iştirak etme-
mesini istemektedir. Bu-
nun da sebebi Savunma
Bakanlığının şimdiki Mi-
sır hükümetinin bu teş-
kilâta katılmığı istemesi-
nin pek az muhtemel ol-
duğuna inanmasıdır. Zira,
milliyetçi Vefl partisi
Mısır'ın bu teşkilâta ka-
tılmaması gerektiğini a-
çıkça bildirilmektedir.
Devamı 8. 8 de

**Başkan Truman'ın n
Kremlin, hür insan
savaşacaklarını öğ**

Korede Birleşmiş Mil-
letler Kuvvetlerinin yap-
tığı fedakârlıklar barış
ve nizam dünyasına doğ-
ru büyük kazançlar elde
etmemize yardım etmiş-
tir. west Poln Harb Aka-
demisinin yüz elliinci yıl
dönümü münasebetiyle
yapılan törende bir hita-
bede bulunan Başkan Tru-
man Komünist taarruzu-
teklenecek
anlamıyla
Hür M
rini savu
iki yıl ev
çok dahr
durumda
M
konf
Kon

Partililer Ne Diyorlar

Zaruri bir cevap
Yazan : Galip Bilge
(M. P.)
Demokrat Konya adlı
meden müteşekkil tabiri
van yana görünce daima

Ek-5: Göçmenlerle ilgili 1952 yılına ait Yeni Meram gazetesi.

YIL: 3 SAYI: 766

Cuma
3
Ekim 1952

Yeni Meram
• Sabahları Çıkar Siyasi Demokrat

Göçmen evleri tamamen bitiyor

İnşaatı biten evler göçmenlere dağıtılıyor. İlimize 189 göçmen ailesi daha gelecek

Kışa kadar bütün göçmenler ev sahibi olacak

Bulgaryadan tehirci tabii tutulan ırkdaşlarımızın yurdun muhtelif yerlerinde iskânı için hummalı bir faaliyet sarfedildiği malumdur. Bu cümleden olmak üzere, Konyaya da bugüne kadar 1215 göçmen ailesi verilmiştir ki, beher aile 5 nüfus olarak hesaplandığı takdirde ilimize 5 bin küsur göçmen vatan taşın geldiği anlaşılır.

İskân edilmek üzere ilimize verilen bu 1215 aile den 1085 aile serpiştirme suretile köylerde iskâna tabii tutulmuş, hepsinin tarhaları tesbit, temlik ve nam

larına tescilleri yapılarak kendilerine teslim edilmiştir. Yine bu 1058 aile için aynı miktarda ev inşasına başlanılmış, bunlardan 615 aileye yeniden inşa edilen evler ve 16 aileye de eskiden yapılmış iskân evleri tamir edilmek suretile teslim edilmiştir. İnşaatı devam etmekte olan evlerden 162 tanesinin inşaatı çalı seviyesine gelmiştir. 265 evin işe taşerpiç ihzaratı ikmal edilerek temelleri atılmış bulunmaktadır.

Diğer taraftan Cihanbeyli ilçesinin Tüfekçipınar, Hudoglu, Kölekuyusu ve Pınarbaşı yaylasında inşa edilen 4 müstakil göçmen köyünde 346 ev vardır. Vilayetimizde misafireten bakılıp barındırılmakta olan 157 aile Cihanbeyli'deki bu evlere yerleştirilecektir. Geri kalan 189 ev de Kocaeli, Eskışehi, Bursa, Kırklareli gibi toprak darlığı olan yerlerden 189 Göçmen aktarma suretiyle gelecek göçmen ailesine verilecektir. Bu suretle Konyaya yerleştirilen göçmen sayı 1404 aileyi bulacaktır. Cihanbeyli'deki evlere Konyadaki 157 Göçmen ailesinin yerleştirilmesine Pazartesi gününden itibaren başlanacaktır.

İhzaratı yapılmış olan serpiştirme 265 evle çatıya çıkarılmış olan 162 evin kereste ihtiyaçlarının Devlet Bakanlığ ile Tarım Bakanlığı arasında yapılan anlaşma ve Bakanlar Kurulu Kararı Devlet Bakanlı

Ankara, 2 (T.H.A.) Çalıma Genel Müdürlüğü beyanat vererek işyerleri ve deniz işleri hakkında Umum Müdürlüğüne çalısmalarını izzetmiştir.

İş kanununun yerlere intibak ettirilmesi bazı değişiklikler yapılmış ve kararlandırılmış komisyon kurullarına malara bağlanmıştır.

İş kanunu onaylanarak yerlerinin teftiş ve besinin daha bir şekilde yapılmasını maksadıyla nizamname hazırlanmıştır.

İş kanunu (Devamı)

Yurtdışı Sağlık Durumu

Sağlık bakanlığı tarafından bildirildiğine göre, geçen ay içinde 8 lekelihü 52 paratifi 2 brüselli boğmaca zemik, 1 poliomiy 3 cüzam Mülde görülenlerin sayısı mesisi işahamış

Günün Mes'aleleri

Genel Başkanın yeni vecizeleri.

— II —

Genel Başkanın son vecizelerinin tahliline devam ediyoruz. Diyor ki:

Partizan idareye son

tikten sonra da tattırmağa sıra gelirdi

Doğrusu vatandaşlarını bu kadar sever gözükken bir

(Devamı s. 2 de)

Devamı s. 2 de

Akşehirde bi